

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\F\Fitzgerald, FS\Fitzgerald, Francis Scott -  
Velky Gatsby.pdb

**PDB Name:** Fitzgerald, Francis Scott - ...  
**Creator ID:** REAd  
**PDB Type:** TEXt  
**Version:** 0  
**Unique ID Seed:** 0  
**Creation Date:** 9.10.1937  
**Modification Date:** 9.10.1937  
**Last Backup Date:** 1.1.1970  
**Modification Number:** 0

Francis Scott Fitzgerald

Veľký Gatsby

Vychádza v edícii Svetová knižnica SME  
Z anglického originálu The Great Gatsby  
Preložil: Ján Vilikovský Jazyková redaktorka: Gabriela Magová  
Copyright 1925 by Charles Scribner's Sons. Copyright renewed 1953  
Slovenský preklad (c) Ján Vilikovský  
(c) 2005 Mediasat Rights Kft./Mediasat East Europe D.O.O.

Vytlačené v Taliansku &f Grafica Veneta S.p.A. - Italy  
ISBN: 84-9819-026-6  
ISBN zbierky: 84-9819-025-8  
ISBN: 80-85585-37-5  
Kniha sa distribuuje s denníkom SME  
Vydavateľ: Petit Press, a.s., Nám. SNP 30,811 01 Bratislava  
Rok vydania: 2005  
Preložil Ján Viličkovský

Klobúk nos zlatý, ak jej tak záleží na tom,  
ak zase skákať vieš, skáčať pred ňou rád,  
až zvolá: "Milý, čo vysoko skáčeš v klobúku zlatom,  
milý môj, musím ťa mať!"

THOMAS PARKE D'INVILLIERS

A ZNOVA ZELDE

Keď som bol ešte mladší a menej odolný, dal mi raz otec istú radu, a odvtedy si ju obraciam v hlave.

"Keď dostaneš chuť niekoho kritizovať," povedal mi, "vždy si spomeň, že nemal každý na svete také výhody ako ty."

Viac nepovedal, ale napriek istej zdržanlivosti sme si vždy veľmi dobre rozumeli a ja som pochopil, že mal na mysli oveľa viac. Preto sa usilujem nikdy neunáhľovať s úsudkom, a tento zvyk mi odhalil nemálo čudných pováh a vydal ma napospas nejednému notoricky nudnému človeku. Abnormálny mozog vie veľmi rýchlo objaviť túto vlastnosť a priživiť sa na nej, ak sa vyskytuje u normálneho človeka, a tak sa stalo, že ma na univerzite neprávom obviňovali z diplomatstva, lebo som bol zasvätený do tajných žiaľov čudesných, neznámych ľudí. Väčšiny takých dôverností som sa dočkal bez vlastného pričinenia - ba často som predstieral spánok, iné záujmy alebo nepriateľskú ľahkovážnosť, keď som podľa nejakého neklamného znaku vybadal, že sa pomaly schyľuje k dôvernému odhaleniu, pretože dôverné odhalenia mladých pánov, či aspoň spôsob, akým ich vyjadrujú, sú poznačené plagiátorstvom a očividnými vynechávkami. Neunáhľovať sa s úsudkom je prejav nekonečnej nádeje. Ešte vždy sa trochu bojím, že o niečo prídem, ak zabudnem - ako môj otec snobsky naznačil a ja snobsky opakujem - že zmysel pre základné prejavy slušnosti sa pri narodení nerozdeľuje rovnomerne.

A keď som sa takto pochvaloval svojou znášanlivosťou, musím sa priznať, že aj ona má isté hranice. Ľudské správanie sa môže zakladať na tvrdej žule a môže sa zakladať na močaristom trasovisku, ale keď sa prekročí istý bod, už je mi jedno, na čom sa zakladá. Keď som sa vlani na jeseň vrátil z východu, mal som pocit, že najlepšie by bolo obliecť svet do uniformy a navždy ho postaviť do akéhosi duševného pozoru; už som mal dosť búrlivých výletov spojených s privilégiom nazrieť do hlbín ľudskej duše. Iba na Gatsbyho, na človeka, po ktorom je pomenovaná táto kniha, sa moja reakcia nevzťahovala - na toho Gatsbyho, ktorý stelesňoval všetko, čím neskrývane pohľadám. Ak osobnosť je nepretržitým sledom úspešných gest, potom na Gatsbym bolo čosi veľkolepé, vyznačoval sa akousi zvýšenou citlivosťou k prisľubom života, akoby bol spriaznený s jedným z tých zložitých prístrojov, ktoré zaznamenávajú zemetrasenie na desaťtisíc kilometrov. Táto vnímavosť nemala nič spoločné s oným nemohúcim poddávaním sa každému dojmu, ktoré sa dôstojne zahaľuje menom "umelecká náтура" - bolo to neobyčajné nadanie dúfať, akási romantická pripravenosť na všetko, s akou som sa ešte u nikoho iného nestretol a asi sa s ňou ani nestretnem. Nie - Gatsby sa nakoniec vyfarbil ako riadny chlap; iba to, čo sa priživovalo na Gatsbym, ten nečistý prach, ktorý sa ťahal za jeho snami, načas zahlušilo môj záujem o malicherné žiale ľudí a ich dýchavičné nadšenia.

Naša rodina už po tri generácie patrí k zámožnej honorácii v tomto stredo-západnom meste. Carrawayovci sú skoro ako klan a podľa rodinnej tradície pochádzame od vojvodov z Buccleuchu, ale skutočným zakladateľom nášho rodu bol starého otcov brat, ktorý sem prišiel v päťdesiatom prvom roku, do občianskej vojny poslal namiesto seba náhradníka a založil veľkoobchod so železiarskym tovarom, ktorý dnes vedie môj otec.

Tohto prastrýka som nikdy nevidel, ale vraj sa naňho ponášam - pričom sa poukazuje najmä na dosť odvážny portrét, ktorý visí v otcovej kancelárii. Univerzitné štúdiá v New Havene som skončil roku 1915, presne štvrt' storočia po svojom otcovi, a o čosi neskôr som sa zúčastnil na tom oneskorenom teutónskom sťahovaní národov, známom ako svetová vojna. Náš odvetný útok sa mi tak náramne zapáčil, že som sa vrátil domov dosť neposedný. Stredný západ sa mi už nezdal hrejivým stredobodom sveta, ale skôr otrhaným okrajom vesmíru - a tak som sa rozhodol odísť na východ a naučiť sa obchodovať s cennými papiermi. Koho som len poznal, každý obchodoval s cennými papiermi, atak som si povedal, že to hádam ešte jedného slobodného človeka uživí. Všetky tety a ujovia to prediskutovali, akoby mi vyberali strednú školu, a nakoniec s veľmi vážnymi, váhavými tvármi povedali: "Nnnó - tak dobre." Otec pristal na to, že ma

bude rok financovať, a po rozličných priesťahoch som prišiel na jar v dvadsiatom druhom na východ - ako som si myslel, natrvalo.

Praktický človek by si našiel byt v meste, ale bol práve teplý ročný čas a ja som iba nedávno prišiel z kraja šírych trávnikov a prívetivých stromov, takže keď istý mládenec v kancelárii navrhol, aby sme si spoločne najali dom na predmestí, odkiaľ je dobré vlakové spojenie, zdal sa mi to skvelý nápad. Mládenec našiel aj dom, ošarpaný prízemný barak z lepenky za osemdesiatku mesačne, ale v poslednej chvíli firma preložila kolegu do Washingtonu, atak som šiel na vidiek sám. Mal som psa - totiž mal som ho tých pár dní, kým mi neušiel - ďalej starý Dodge a Finku, ktorá mi postielala a pripravovala raňajky a šomrala si nad elektrickým sporákom fínske múdrosti.

Par dní som sa cítil opustený, až kým ma jedného rána nezastavil na ceste akýsi človek, ktorý sa prisťahoval ešte neskôr ako ja.

"Ako sa dostanem do dediny Západné vajce?" spýtal sa bezradne.

Vysvetlil som mu to. A keď som sa zas pobral ďalej, už som nebol opustený. Stal som sa sprievodcom, priekopníkom, starousadlíkom. Celkom mimochodom mi udelil miestne čestné občianstvo.

A tak uprostred slnečného svitu a veľkej záľahy listia, ktoré vyrastalo na stromoch, ako rastú veci v zrýchlenom filme, zmocnil sa ma ten dobre známy pocit, že s letom sa život začína znova.

Mal som veľa čo čítať, to po prvé, a koľko skvelého zdravia som chcel načerpať zo sviežeho, blahodarného povetria! Kúpil som si zo desať bachantov o bankovníctve a úvere a investičných papieroch, a teraz mi stáli na poličke červené a zlaté ako nové peniaze z mincovne a sľubovali mi odhaliť žiarivé tajomstvá, aké poznali iba Midas a Morgan a Maecenas. A pojal som šľachetný úmysel prečítať si okrem toho veľa iných kníh. Na univerzite som mal literárne sklony - v jednom roku som napísal celý rad smrteľne vážnych a banálnych úvodníkov pre Yale News - a teraz som bol rozhodnutý znovu si nájsť pre to všetko miesto v živote a stať sa najobmedzenejším zo všetkých špecialistov - "všestranným človekom". To nie je len aforizmus - koniec koncov, na život sa oveľa lepšie pozerá iba z jedného obloka.

Čírou náhodou som si prenajal dom v jednej z najčudnejších obcí v Severnej Amerike. Leží na tom úzkom, búrlivom ostrove, ktorý sa tiahne na východ od New Yorku, a okrem iných prírodných zvláštností sa vyznačuje dvoma pozoruhodnými terénnymi útvarmi. Tridsať kilometrov od mesta trčia do najkrotšej morskej plochy na západnej pologuli, do toho veľkého, mokrého dvorčeka longislandského prielivu, dve obrovské vajcia, ktoré majú navlas ten istý tvar a oddeľuje ich iba symbolický zálivček. Nie sú to dokonalé ovaly - ako vajce v tej anekdote o Kolumbovi, aj ony sú na jednom konci narazené a sploštené - ale ich fyzická podobnosť asi ustavične udivuje čajky, ktoré nad nimi lietajú. Pre neokřídlených tvorov je oveľa zaujímavejšie, že okrem tvaru a rozmerov sa už v ničom na seba neponášajú.

Býval som na Západnom vajci, na tom - skrátka, na tom menej elegantnom, hoci to je len veľmi povrchná nálepka na vyjadrenie bizarného a nemálo pochybného kontrastu medzi nimi. Môj dom stál na samom konci vajca, iba päťdesiat metrov od prielivu, stisnutý medzi dva obrovské baraky, ktoré určite vyšli na takých dvanásť - pätnásť tisícok ročne. Ten napravo odo mňa bol podľa akýchkoľvek meradiel kolosálny - skutočná imitácia akejsi radnice v Normandii mala na boku novú vežu, pod riedkymi fúzikmi vyhúlkajúceho brečtana, mramorový bazén a pätnásť hektárový trávnik a záhradu. To bola Gatsbyho vila. Či skôr, keďže pána Gatsbyho som ešte nepoznal, bola to vila obývaná pánom toho mena. Môj dom bol prišera, ale bola to malá prišera a nikomu neklala oči, takže som sa mohol kochať výhľadom na more, čiastočným výhľadom na susedov trávnik a utešujúcou blízkosťou miliónárov

- a to všetko za osemdesiatku mesačne.

Za symbolickým zálivom sa nad vodou ligotali biele paláce elegantného Východného vajca, a príbeh toho leta sa vlastne začína v deň, keď som sa tam zaviezol na večeru k Buchananovcom. Daisy mi bola tret'ostupňovou sesternicou a s Tomom sme sa zoznámili na univerzite. A tesne po vojne som s nimi prežil dva dni v Chicagu.

Daisyin muž, popri rozličných iných telesných prednostiach, bol jedným z najlepších koncových útočníkov, akí kedy hrali rugby v New Havene

- v istom zmysle postava celoštátneho významu, jeden z tých ľudí, ktorí v dvadsiatom prvom roku tak prenikavo, aj keď jednostranne vyniknú, že potom už všetko má pre nich príchut' sklamania. Pochádzal z nesmierne bohatej rodiny - už na univerzite sa tak rozhadzoval s peniazmi, že to budilo pohoršenie - ale teraz sa odsťahoval z Chicaga na východ s takým štýlom, že sa človeku tajil dych: doviezol si napríklad celú stajňu poníkov na pólo z Lake Forest. Bolo priam neuveriteľné, že niekto z mojich rovesníkov je taký bohatý a môže si to dovoliť.

Prečo sa presťahovali na východ, to neviem. Prežili rok vo Francúzsku bez nejakého zvláštného dôvodu a potom sa len tak neposedne ponevierali všade tam, kde ľudia hrali pólo a boli bohatí medzi sebou. Tentoraz sa už vraj usadili natrvalo, tvrdila mi Daisy do telefónu, ale ja som neveril - Daisy som síce do duše nevidel, ale cítil som, že Tom sa bude ďalej potulovať a až do smrti hľadať, tak trocha clivo, dramatický ruch akéhosi nenávratne strateného rugbyového zápasu.

A tak sa stalo, že istého teplého, vetristého podvečera som sa viezol na Východné vajce navštíviť dvoch starých priateľov, ktorých som skoro ani nepoznal. Ich dom bol ešte parádnejší, ako som si myslel, veselý červeno-biely kaštieľ v koloniálnom štýle osemnásteho storočia s výhľadom na záliv. Trávnik sa začínal hneď na pláži a bežal pol kilometra až k domovým dverám, preskakujúc slnečné hodiny a tehlové chodníky a planúce záhrady - a keď sa napokon dostal k domu, vyhadzoval sa na stenu sviežim divým hroznom, akoby ho ešte unášal vlastný rozbeh. Priečelie bolo členené radom vysokých zasklených dverí, žiariacich zlatými odrazmi a dokorán otvorených v ústrety teplému, vetristému popoludniu, a na verande stál rozkročený Tom Buchanan v jazdeckom úbore.

Zmenil sa odvetdy, čo bol v New Havene. Teraz to bol územčistý tridsiatnik s vlasmi ako slama, dosť tvrdými ústami a nadutým vystupovaním. Nad jeho tvárou kraľovalo dvojce lesklých, povýšeneckých očí, takže pôsobil dojmom, akoby sa ustavične výbojně predkláňal. Ani zženštená paráda jazdeckých šiat nemohla zakryť nesmiernu silu toho tela

- zdalo sa, že napĺňa tie naleštené čižmy, div mu šnúrkou pod kolenom neprasknú, a keď pohlol plecom pod tenkým kabátom, bolo vidieť, ako sa presúva obrovský pletenec svalstva. Bolo to telo schopné vyvinúť nesmiernu silu - ukrutné telo.

Keď rozprával, jeho hlas, ten drsný, zastretý tenor, ešte zvyšoval škriepny dojem, ktorým Tom pôsobil. Zaznieval z neho nádyh otcovského pohrdania, a to aj voči ľuďom, ktorých mal rád - a v New Havene boli ľudia, čo ho na smrť nenávideli.

Akoby bol vravel: "Nesmiete si myslieť, že môj názor na tieto veci je rozhodujúci len zato, že som silnejší a lepší ako vy." V najvyššom ročníku sme boli v tom istom klube, a hoci sme sa nikdy dôverne nespriatelili, mal som dojem, že sa mu celkom pozdávam a že aj on by sa mi bol rád zapáčil s tým drsným, spurným, veľmi svojským chcením.

Chvíľu sme sa zhovárali na verande, zaliateli slnkom.

"Mám to tu celkom slušné," povedal, nepokojne behajúc očami dookola.

Obrátil ma za lakeť a pohybom širokej, plochej dlane ukázal na výhľad od priechlia, pričom do tohto gesta zahrnul aj parterovú taliansku záhradu, štvrt hektára tmavých, prenikavo voňavých ruží a motorový čln so zdvihnutým nosom, ktorý poskakoval na prílive pri brehu.

"Bolo to Demainovo, toho naftára." Zase ma obrátil, zdvorilo a strmo. "Pôjdeme dnu."

Cez vysokú halu sme prešli do jasného, ružovo sfarbeného priestoru, ktorý bol krehko zarámovaný do domu vysokými sklenenými dverami na oboch koncoch. Dvere boli odchýlené a svojím bielym leskom kontrastovali so sviežou trávou vonku, ktorá akoby ešte na kúsku vrastala do domu. Cez miestnosť povieval vetrík, vdúval záclony na jednom konci dnu a na druhom ich vydúval von ako bledé zástavy, dvíhal ich dohora k povale, pripomínajúcej svadobnú tortu s cukrovou polevou, a potom čeril vínočervený koberec, na ktorom vznikol tieň, ako keď vietor šľahá more.

Jediným celkom nehybným predmetom v miestnosti bola obrovská pohovka, na ktorej sa vznášali dve mladé ženy ako na pripútanom balóne. Obidve boli v bielom a šaty sa na nich vlnili a nadúvali, ani čo by ich práve bolo privialo nazad z krátkého letu okolo domu. Chvíľku som asi stál a počúval pleskot a trepot záclon a vzdychanie obrazu na stene. Potom sa ozvalo zahrnenie, keď Tom Buchanan zavrel zadné dvere, nato polapený vietor v izbe zamrel a záclony i koberec i dve mladé ženy sa vrátili na zem pomaly ako balóny.

Mladšiu z nich som nepoznal. Ležala pohodlne vystretá na svojom konci divána, celkom nehybne, a bradu trochu dvíhala nahor, akoby na nej balansovala s čímś, čo veľmi rado padá. Ak ma vôbec zbadala kútikom oka, nijako to nedala najavo - pravdu povediac, od prekvapenia som sa jej bezmála ospravedlnil, že som prišiel dnu a vyrušil ju.

Tá druhá, Daisy, sa pokúsila vstať - trocha sa predklonila a pritom sa svedomito zatvárla - nato sa zasmiala absurdným, čarovným smiechom, ja som sa zasmial tiež a poďišiel ďalej do miestnosti.

"Od šťastia som celá paralyzovaná."

Zase sa zasmiala, akoby bola povedala čosi veľmi vtipné, na chvíľu mi podržala ruku a hľadela mi do tváre, ani čo by naznačovala, že na celom svete niet človeka, ktorého by bola väčšmi túžila stretnúť. Mala taký zvyk. Pološeptom mi prezradila, že balansujúce dievča sa volá Bakerová. (Počul som už tvrdiť, že Daisy rozpráva pološeptom iba preto, aby sa ľudia museli nakláňať k nej - nepodstatná kritika, ktorá jej nijako neubrala zo šarmu.)

Tak či onak, slečna Bakerová pohla perami, takmer nebadateľné mi kývla a zase rýchlo zaklonila hlavu - predmet, s ktorým balansovala, sa zrejme troška zatriasol a poriadne ju vyľakal. Znova sa mi tíslo na jazyk nejaké ospravedlnenie. Temer každý prejav absolútnej sebestačnosti ma napĺňa obdivom a úžasom.

Pozrel som zase na sesternicu, ktorá sa ma začala vypytovať tichým, vzrušujúcim hlasom. Bol to hlas, aký ucho sleduje vo vzostupných i klesajúcich kadenciách, akoby každý prejav bol sledom tónov, ktoré už nikdy viac neodznajú. Tvár mala smutnú a peknú a v nej žiarivé body, žiarivé oči a žiarivé, náruživé ústa, ale z jej hlasu zaznievalo vzrušenie, na ktoré iba ťažko zabúdali chlapi, čo sa o ňu zaujímali: melodická naliehavosť, šeptom vyslovené: "Počúvaj," náznak, že iba pred chvíľou robila čosi veselé a vzrušujúce a že čosi veselé a vzrušujúce na ňu čaká i v nasledujúcej hodine.

Povedal som jej, že cestou na východ som sa na deň zastavil v Chicagu a že zo desať ľudí ju dáva pozdravovať.

"Chýbam im?" zvolala extaticky.

"Celé mesto je zničené. Všetky autá majú ľavé zadné koleso nafarbené na čierne ako smútočný veniec a po celú noc zaznieva zo severného brehu neprestajný nárek."

"To je nádherné! Vráťme sa, Tom! Hneď zajtra!" A potom bez súvisu doložila: "Mal by si vidieť malú."

"Rád by som."

"Spí. Má tri roky. Ešte si ju nevidel?"

"Nikdy."

"Mal by si. Je -"

Tom Buchanan, ktorý nepokojne blúdil po izbe, zastal a položil mi ruku na plece.

"Čo robíš, Nick?"

"Obchodujem s cennými papiermi."

"U koho?"

Povedal som mu meno firmy.

"V živote som to meno nepočul," vyhlásil rezolútne.

To ma dopálilo.

"Ale budeš počuť," odsekol som. "Ešte ho budeš počuť, ak ostaneš na východe."

Ja na východe zostanem, len sa neboj," povedal a vrhol pohľad najprv na Daisy a potom na mňa, akoby čakal, že ešte čosi príde. "Bol by som na hlavu padnutý, keby som žil hocikde inde."

V tej chvíli slečna Bakerová vyhlásila: "Absolútne!" a povedala to tak nečakane, že som sa strhol - bolo to prvé slovo, čo zo seba vydala, odkedy som vkročil do izby. Zrejme ju to prekvapilo práve tak ako mňa, lebo zívla a sledom

rýchlych, šikovných pohybov sa vztýčila do izby.

"Celá som stfipnutá," ponosovala sa. "Ležím na tej pohovke už hotovú večnosť."

"Na mňa pritom nepozerať," odsekla Daisy, "celé popoludnie som sa ťa usilovala odvliecť do New Yorku."

"Nie, ďakujem," povedala slečna Bakerová štyrom koktailom, ktoré sa práve vynorili z komory. "Absolútne vylúčené, aby som narušila tréning."

Hostiteľ na ňu pochybovačne pozrel.

"Tréning!" Vypil koktail, akoby to bola kvapka na dne pohára. "Ako vôbec niečo zvládneš, to si neviem predstaviť."

Pozrel som na slečnu Bakerovú, rozmýšľajúc, čo asi "zvláda". Prijemne sa mi na ňu pozeralo. Bola to štíhla dievčina s malými prsiami a vzpriameným držaním tela, ktoré ešte zvyrazňovala tým, že tlačila pleciami dozadu ako mladý kadet. Z bledej, pôvabnej, nespokojnej tváre sa na mňa upierali sivé, slnkom vyštípané oči so zdvorilo opätovanou zvedavosťou. Vtedy mi zišlo na um, že už som ju kdesi videl, alebo aspoň jej fotografiu.

"Vy bývate na Západnom vajci," poznamenala pohľadovo. "Poznám tam jedného človeka."

"Nepoznám tam ani -"

"Určite poznáte Gatsbyho."

"Gatsbyho?" spýtala sa Daisy. "Akého Gatsbyho?"

Kým som stačil odpovedať, že je mojím susedom, ohlásili večeru; Tom Buchanan mi panovačne vklepil napätú ruku pod pazuchu a premiestnil ma z izby, akoby prenášal figurku v dáme na iné pole.

Štíhle, nenáhlivé, s rukami zľahka opretými vbok, obe mladé ženy išli pred nami na ružovo sfarbenú verandu, otvorenú k zapadajúcemu slnku, kde na stole v stlmenom vetre blikotali štyri sviečky.

"Načo sviečky?" protestovala Daisy a zamračila sa. Pozhášala ich prstami. "O dva týždne bude najdlhší deň roka." Rozžiarená pozrela na nás. "Aj vy vždy striehnete, kedy bude najdlhší deň roka, a potom ho premeškáte? Ja naň vždy striehnem a potom ho premeškám!"

"Mali by sme si niečo naplánovať," zívla slečna Bakerová, sadajúc si za stôl, akoby šla do postele.

"Dobre," odvetila Daisy. "Čo si naplánujeme?" Bezmocne sa obrátila ku mne. "Čo si tak ľudia plánujú?"

Kým som jej stačil odpovedať, zhrozene uprela oči na vlastný malíček.

"Pozrite," zažalila, "poranila som sa."

Všetci sme sa pozreli - hánku mala modro-čiernu.

"To si mi urobil ty, Tom," povedala obviňujúce "Viem, že si nechcel, ale urobil si to. To mám zato, že som sa vydala za surovca, za taký nemožný, obrovský, vypasený ukázkový exemplár -"

"Nepáči sa mi to slovo vypasený," protestoval Tom podráždene "ani žartom nie."

"Vypasený," stála si Daisy na svojom.

Niekedy rozprávali so slečnou Bakerovou obe odrazu, nevtieravo a s prekáravou nedôslednosťou, ktorá však nikdy neklesla na úroveň prázdnych rečí a bola chladná ako ich biele šaty a neosobné oči, zbavené akejkolvek túžby.

Jednoducho boli tu a brali nás s Tomom na vedomie, pričom sa iba celkom slabo usilovali v rámci zdvorilosti zabávať alebo dať sa baviť. Vedeli, že čoskoro sa večera skončí, a o čosi neskôr sa skončí aj samotný večer a ony ho nenútené nechajú za sebou. Bolo to celkom inakšie ako na západe, kde sa ľudia náhlia z jednej fázy večera do druhej, ustavične sklamaní v nádeji, že už je tu koniec, alebo naopak, plní čírej nervóznej hrôzy pred tou chvíľou.

"Cítim sa pri tebe neimobilizovaný, Daisy," priznal som sa pri druhom pohári červeného vína, ktoré síce trochu razilo korkom, ale aj tak mi imponovalo. "Nemôžeš sa rozprávať o úrode alebo o niečom takom?"

Vyslovil som tú poznámku bez zvláštneho zámeru, ale stretla sa s nečakaným ohlasom.

"Civilizácia je na úpadku," vyletelo z Toma vehementne. "Začínam pozeráť na veci strašne pesimisticky. Čítal si Rast farebných impérií od toho chlapa Goddarda?"

"Nie, nečítal," odpovedal som dosť prekvapený jeho tónom.

Je to skvelá kniha a každý by si ju mal prečítať. V podstate ide o to, že ak si nedáme pozor, biela rasa - bielu rasu úplne zatlačia. Je to všetko čistá veda; bolo to dokázané."

"Tom začína byť strašne hlbokomyseľný," povedala Daisy s výrazom nezádumčivého smútku. "Číta múdre knihy so strašne učenými slovami. Aké to bolo slovo, čo sme sa -"

"Tie knihy sú všetky vedecké," stál si Tom na svojom a vrhol na ňu podráždený pohľad. "Ten chlap do toho všetkého vidí. My ako vládnuca rasa si musíme dávať pozor, ináč sa tie ostatné rasy dostanú k moci."

"Musíme ich zgniaviť," zašepkala Daisy, zúrivo žmuriac do blacieho slnka.

"Mali by ste bývať v Kalifornii -" začala slečna Bakerová, ale Tom sa sťažka pohniezdil na stoličke, a tým ju prerušil.

"V podstate ide o to, že sme nordická rasa. Ja, a ty, a ty, a -" Po sotva badateľnom zaváhaní zahrnul do tohto počtu ľahkým kývnutím hlavy aj Daisy, a tá na mňa zasa žmurkla. "- A my sme vytvorili všetko, z čoho pozostáva civilizácia - é, veďu a umenie a vôbec. Chápete?"

Na jeho sústredenosti bolo čosi priam dojímavé, akoby mu samotľúbosť - ešte väčšia ako kedysi - už nestačila. Keď temer vzápätí zazvonil v dome telefón a komorník odišiel z verandy, Daisy využila chvíľku prerušenia a naklonila sa ku mne.

"Poviem ti rodinné tajomstvo," zašepkala nadšene. "O komorníkovom nose. Chceš počuť o komorníkovom nose?"

"Pre nič iné som sem dnes neprišiel."

"Vieš, nebol vždy komorníkom; býval leštičom striebra u jednej rodiny v New Yorku, kde mali strieborný servis pre dvesto ľudí. Musel ho leštiť od rána do večera, až mu to nakoniec začalo udierať do nosa -"

"Išlo to s ním dolu kopcom," doplnila slečna Bakerová.

"Áno. Išlo to sním dolu kopcom, a naostatok sa musel toho miesta vzdať."

Posledné lúče slnka jej na chvíľku s romantickou nežnosťou zaliali rozžiarenú tvár; jej hlas ma prit'ahoval bližšie a bez



dychu som ju počúval - potom žiara pohasla, a každý lúč ju opúšťal s váhavou ľútosťou, ako keď deti na súmraku odchádzajú z príjemnej ulice.

Komorník sa vrátil, zašepkal čosi Tomovi do ucha, nato sa Tom zamračil, odtisol stoličku a bez slova odišiel do domu. Daisy sa zase nahla dopredu, akoby v Tomovej neprítomnosti čosi v nej ožilo, a hlas jej žiaril a spieval.

"Závratne som rada, že ťa vidím pri svojom stole, Nick. Pripomínaš mi - pripomínaš mi ružu, absolútnu ružu. Nemám pravdu?" Obrátila sa k slečne Bakerovej au nej hľadala potvrdenie svojich slov: "Absolútnu ružu?"

Nebola to pravda. Na ružu sa vôbec neponášam. Daisy len improvizovala, ale sálalo znej vzrušujúce teplo, akoby sa jej srdce pokúšalo vyjsť vám v ústrety, skryté v ktoromsi z tých očarujúcich, strhujúcich slov. Potom zrazu hodila servítku na stôl, ospravedlnila sa a išla dnu.

Vymenili sme si so slečnou Bakerovou letmý, úmyselne nič nevraviaci pohľad. Už som chcel čosi povedať, keď tu sa zrazu pozorne vzpriamila a výstražné zasyčala: "Pst!" Z izby za nami sa ozýval tlmený, vášnivý hovor a slečna Bakerová sa celkom bez hanby naklonila, aby lepšie počula. Hovor sa chvel na prahu zrozumiteľnosti, stíchol, vzrušene zosilnel a potom celkom zmĺkol.

"Ten pán Gatsby, čo ste ho spomínali, to je môj sused -" začal som.

"Buďte ticho. Chcem počuť, čo sa bude robiť."

"A čo sa má robiť?" spýtal som sa nevinne.

"Chcete povedať, že vy to neviete?" povedala slečna Bakerová, naozaj prekvapená. "Myslela som si, že to vie každý."

"Ja nie."

"No -" začala váhavo. "Tom má v New Yorku nejakú ženskú."

"Tom má ženskú?" opakoval som bezvýrazne.

Slečna Bakerová prikývla.

"Mohla by mať toľko slušnosti, aby mu netelefonovala cez večeru. Nemyslíte?"

Možno ešte prv, ako som celkom pochopil, čo vraví, ozvalo sa šušťanie šiat a vŕzganie kožených číziem a Tom s Daisy sa vrátili za stôl.

"Nijako sme si nemohli pomôcť!" zvolala Daisy s napätou veselosťou.

Sadla si, skúmavo pozrela najprv na slečnu Bakerovú, potom na mňa a pokračovala: "Pozerala som sa chvíľku z obloka a vládne tam náramná romantika. Na trávniku je akýsi vták, a som presvedčená, že je to slávik, čo sem priplával na nejakej Cunardovej lodi alebo s Bielou hviezdou. Spieva si a spieva -" Jej hlas zaspieval: Je to romantické, pravda, Tom?"

"Veľmi romantické," odvetil, a potom sa mi žalostne prihovril: "Ak bude ešte po večeri svetlo, rád by som ti ukázal stajňu."

Vnútri prenikavo zazvonil telefón a keď Daisy rozhodne pokrútila hlavou na Toma, téma stajní, ba vlastne všetky témy sa rozplynuli v povetrí. Zo zlomkovitých útržkov posledných piatich minút za stolom si spomínam na to, že zase zapálili sviečky, celkom bezúčelne, a uvedomoval som si, že sa chcem na každého pozerat' spriama, a pritom sa vyhnúť všetkým očiам. Čo si mysleli Daisy a Tom, to som netušil, ale pochybujem, že aj slečna Bakerová, ktorá sa zrejme dopracovala k istému robustnému skepticizmu, vedela celkom zahnať z mysle kriľavú kovovú neodbytnosť toho piateho hosťa. Sú povahy, ktorým by sa takáto situácia zdala celkom interesantná - no mňa osobne to nutkalo ihneď zatelefonovať na políciu.

O koňoch, pochopiteľne, nepadlo viac ani slova. Tom a slečna Bakerová, oddelení niekoľkými piadami súmraku, pobrali sa pomaly nazad do knižnice, akoby išli držať stráž nad akousi celkom hmatateľnou mŕtvolou, kým ja, predstierajúc prívetivý záujem a čiastočnú hluchotu, kráčal som za Daisy cez celý rad spojených loggií na verandu pred domom. V hlbokom šere sme si tam sadli vedľa seba na prútené sedadlo.

Daisy si zaborila tvár do rúk, akoby vyhmatávala jej pôvabný tvar, a oči jej blúdili čoraz ďalej do zamatového súmraku. Videl som, že sa jej zmocnili búrlivé city, a tak som sa jej vypytoval na dcérku, lebo som si myslel, že to na ňu upokojujúco zapôsobí.

"Nepoznáme sa veľmi dobre, Nick," povedala zrazu. "Hoci sme bratanec a sesternica. Neprišiel si mi na svadbu."

"Vtedy som sa ešte nevrátil z vojny."

"To je fakt." Zaváhala. "No čo, prežila som si svoje, Nick, a teraz beriem všetko riadne cynicky."

Očividne mala prečo. Čakal som, ale viac už nič nepovedala, a po chvíli, aby reč nestála, vrátil som sa k jej dcére.

"Iste už rozpráva a - papá a tak ďalej."

"Ale áno." Roztržito pozrela na mňa. "Počuj, Nick, porozprávam ti, čo som povedala, keď sa narodila. Chceš to počuť?"

"Pravdaže."

"Aspoň budeš vidieť, ako som sa začala pozerat' na veci. Vieš, nemala ešte ani hodinu a Tom bol bohviekde. Prebrala som sa z narkózy s takým pocitom, že mi vôbec na ničom nezáleží, a hneď som sa spýtala sestry, či je to chlapec alebo dievča. Povedala, že dievča, a ja som odvrátila hlavu a rozplakala som sa. 'Dobre,' povedala som, 'som rada, že to je dievča. A dúfam, že bude hlúpe - lebo na tomto svete sa nemôže dievčaťu pritrafiť nič lepšie, ako keď je pekné a hlúpe.'

Vieš, myslím si, že aj tak je všetko príšerné," pokračovala presvedčené. "Každý si to myslí - najinteligentnejší ľudia. A ja to viem. Všade som bola, všetko som videla a všetko som robila." Spurné blysla očami okolo seba, trocha ako Tom, a zasmiala sa so vzrušujúcim pohľadom. "Skúsená - bože, aká som ja skúsená!"

Vo chvíli, keď jej hlas doznal, keď si prestal vynucovať moju pozornosť, moju vieru, vycítil som, že jej slová sú od základu neúprimné. Vzbudilo to vo mne nepríjemný pocit, akoby celý večer bol len akýmsi úskokom, ktorý mal zo mňa vylákať primeraný cit. Počkal som, a naozaj, po chvíli pozrela na mňa s ukážkovým samolúbym úškrnom na peknej

tvári, akoby práve bola dokázala svoje členstvo v akomsi pomerne distingvovanom tajnom spolku, kam patria spolu s Tomom.

Šarlátová izba v dome kvitla svetlom. Tom a slečna Bakerová sedeli každý na jednom konci dlhej pohovky a ona mu nahlas čítala zo Saturday Evening Post - slová, tiché a monotónne, splývali do tíšivej melódie. Svetlo lampy, lesknúce sa na jeho čizmách a matne žiariace na jesennom listí jej vlasov, zablysko sa na papieri, keď obrátila stránku, a na rukách sa jej zavlnili útle svaly.

Keď sme prišli dnu, zdvihla ruku, aby sme ešte chvíľu ostali ticho.

"Pokračovanie," povedala, hádzuc zošit na stôl, "v ďalšom čísle nášho časopisu."

Jej telo sa ohlásilo nepokojným pohybom kolena a slečna Bakerová vstala.

"Desať hodín," poznamenala; vyčítala to podľa všetkého z povaly. "Čas, aby moja maličkosť išla búvať."

Jordan zajtra hrá," vysvetľovala mi Daisy, "v turnaji vo Westchesteri."

"Ahá - vy ste Jordan Bakerová."

Teraz som už vedel, prečo sa mi jej tvár zdala známa - ten milý, pohľadavý výraz na mňa pozeral už z mnohých novinových obrázkov športového života v Asheville a Hot Springs a Palm Beach. Počul som o nej aj čosi rozprávať, čosi kritické a nelichotivé, ale čo to bolo, už som dávno zabudol.

"Dobrá noc," povedala ticho. "Zobud' ma o ôsmej, dobre?"

"Len aby si vstala."

"Vstanem. Dobrá noc, pán Carraway. Ešte sa uvidíme."

"Pravdaže sa uvidíte," potvrdila Daisy. "Pravdu povediac, myslím, že dohodím sobáš. Budeš k nám chodiť častejšie, Nick, a ja vás nejak - é - dám dokopy. Veď to poznáš - náhodou vás zamknem do šatníka a vystrčím vás v člnu na šíre more alebo niečo podobné."

"Dobrá noc," zavolała slečna Bakerová zo schodov. "Nepočula som ani slovo."

Je to dobrá dievča," povedal Tom po chvíľke. "Nemali by ju nechať takto lietáť po svete."

"Kto by ju nemal nechať?" spýtala sa Daisy chladne.

"Rodina."

"Celá jej rodina, to je jedna asi tisícročná teta. A okrem toho, Nick sa o ňu bude starať, pravda, Nick? Jordan sem bude toto leto často chodiť na víkend. Myslím, že domácke prostredie bude mať na ňu veľmi dobrý vplyv."

Daisy a Tom chvíľku na seba mlčky hľadeli.

"Ona je z New Yorku?" spýtal som sa rýchlo.

"Z Louisville. Spoločne sme tam prežívali mladosť, hodnú bielych dievčat. Našu krásnu, čistú -"

"Vyliala si si pred Niekom srdce na verande?" spýtal sa Tom zrazu.

"Žeby?" Pozrela na mňa. "Už si ani nespomínam, ale mám dojem, že sme sa rozprávali o nordickej rase. Áno, už som si istá. Akosi to prišlo do reči, akým sme sa nazdali -"

"Never všetkému, čo počuješ, Nick," poradil mi Tom.

Nenútene som povedal, že som vôbec nič nepočul, a o chvíľku som sa začal poberať domov. Odprevadili ma ku dverám a zastali bok po boku vo veselom štvorci svetla. Keď som štartoval motor, Daisy panovačne zavolała:

"Počkaj! Zabudla som sa ťa na voľačo spýtať, a je to dôležité. Počuli sme, že si zasnúbený s akýmsi dievčaťom u vás doma."

"Fakt," potvrdil Tom láskavo. "Počuli sme, že si zasnúbený."

"To sú len ohováračky. Som na to chudobný." "Ale my sme to počuli," nástojila Daisy a prekvapilo ma, že sa zase celá rozvila ako kvet. "Počuli sme to od troch ľudí, tak to musí byť pravda."

Pravdaže, vedel som, na čo narážajú, ale zasnúbený som nebol ani len náznakom. Fakt, že podľa klebiet mi už mali čítať ohlášky, bol jednou z príčin, prečo som prišiel na východ. Človek nenechá starú známu pre klebety, a na druhej strane som nemal chuť dať sa klebetami oženiť.

Ich záujem ma dosť dojal a pod jeho vplyvom sa mi už nevideli takí neprístupní bohatí - ale aj tak som sa viezol od nich znátený a trochu znechutený. Podľa môjho názoru ostávalo Daisy iba jediné: ihneď ujsť z domu aj s deckom v náručí - ale ona čosi podobné zrejme vôbec nezamýšľala. Pokiaľ ide o Toma, to, že "má v New Yorku nejakú ženskú", ma popravde prekvapilo oveľa menej ako fakt, že mu nejaká kniha skazila náladu. Čosi ho nútilo nahľadávať potuchnuté myšlienky, akoby mu suverénny telesný egocentrizmus už nebol dostatočnou obživou pre to panovačné srdce.

Na strechy reštaurácií i pred prístrešné garáže, kde v kužeľoch svetla sedeli nové červené benzínové pumpy, už sa znieslo hlboké leto, a keď som došiel do svojho sídla na Západnom vaji, zatiahol som autom pod prístrešok a posedel si chvíľku na dvore na opustenom valci na trávnu. Vietor utíchol, noc ostala hlasná a jasná, bolo počuť trepot krídel v stromoch a vytrvalý organový chorál, lebo plné mechy zeme mocne vdúvali do žiab život. Cez mesačný svit sa zamihotala silueta zakrádajúcej sa mačky a keď som za ňou obrátil hlavu, zbadal som, že nie som sám - pätnásť metrov odo mňa sa z tieňa susedovho paláca vynorila akási postava, zastala s rukami vo vreckách a hľadela na strieborný mak hviezd. Čosi v jej nenútených pohyboch i v tom, ako pevne sa rozkročila na trávniku, naznačovalo, že to je sám pán Gatsby, ktorý si prišiel zistiť, koľko mu patrí z našej miestnej oblohy.

Rozhodol som sa naňho zavolať. Slečna Bakerová ho spomínala pri večeri, a na zoznámenie by to stačilo. Ale nezavolať som, lebo zrazu dal najavo, že mu je samota milšia - čudne vystrel ruky k tmavej vode, a hoci som bol od neho dosť ďaleko, bol by som prisahal, že sa trasie. Nevdojak som pozrel na more - a nevidel som nič, iba jediné zelené svetlo, drobušké a ďaleké, ktoré azda označovalo koniec lodenice. Keď som zase pozrel za Gatsbym, bol už preč, a ja som ostal sám v nepokojnej tme.



Asi na polceste medzi Západným vajcom a New Yorkom sa hradská náhlivo skrúca k železnici a beží asi pol kilometra popri nej, aby sa vyhla istému bezútešnému kusu zeme. Je to údolie popola - fantastická farma, kde popol rastie ako obilie a vytvára hrebene a hory a groteskné záhrady; kde popol nadobúda podobu domov a komínov a stúpajúceho dymu a napokon, s transcendentným úsilím, aj popolavých chlapov, ktorí sa hmlisto a už polorozpadnutí pohybujú v prašnom povetří. Tu i tam sa po neviditeľnej koľaji pripláza rad sivých vozňov, príšerne zaškrípe, zastane, a vzápätí sa vyroja popolaví chlapi s olovenosivými lopatami a rozvíria nepreniknuteľné mračno, ktoré zakrýva ich tajomné počínanie pred vašim zrakom.

Ale nad sivou zemou a nad kúdolmi nehostinného prachu, ktoré sa ponad ňu ustavične vznášajú, zbadáte po chvíli oči doktora T. J. Eckleburga. Doktor T. J. Eckleburg má oči modré a obrovské - ich zrenice sú meter vysoké. Nepozerajú sa z tváre, ale z velikánskych žltých okuliarov, ktoré sedia na neexistujúcom nose. Vztyčil ich tam zrejme nejaký náramne žartovný očný lekár, ktorý chcel s ich pomocou zbohatnúť z praxe vo štvrti Queens, a potom sám zapadol vo večnej slepote, alebo na ne zabudol a odst'ahoval sa. Ale jeho oči, trochu už vyblednuté po mnohých dňoch na slnku a daždi bez novej farby, ďalej hlbajú nad truchlivým smetiskom.

Údolie popola omýva na jednej strane malá, špinavá riečka, a keď zdvihnú padací most, aby mohli prejsť nákladné člny, cestujúci z čakajúcich vlakov môžu pozerieť na túto žalostnú scénu neraz aj pol hodiny. Vlak tam vždy zastáva aspoň na minútku, a práve vďaka tomu som sa zoznámil s milenkou Toma Buchanana.

Fakt, že má milenkú, zdôrazňovali všade, kde ho poznali. Jeho známym bolo dosť proti srsti, že sa s ňou objavoval v obľúbených kaviarňach, nechal ju sedieť pri stole a potom sa špacíroval po miestnosti a rozprával sa s každým, koho poznal. Hoci by som si ju bol rád obzrel, nijako som sa s ňou netúžil zoznámiť - ale zoznámil som sa. Raz popoludní som išiel s Tomom vlakom do New Yorku a keď sme zastali pri kopách popola, vyskočil na rovné nohy, chytil ma za laket' a doslova ma vyvliekol z vozňa.

"Vysadíme," nástojil. "Predstavím ti svoju babku." Mám dojem, že sa pri obede celkom slušne natankoval, a jeho neústupná túžba po mojej spoločnosti hraničila s násilím. Povýšenecky predpokladal, že v nedeľu popoludní nemôžem mať nijaký lepší program.

Šiel som za ním cez nízky nabielený železničný múrik a potom sme sa vrátili po ceste o sto metrov dozadu pod vytrvalým pohľadom doktora Eckleburga. Jedinou budovou na dohľad bola malá kocka zo žltej tehly, učupená na okraji pustatiny - akási miniatúrna Hlavná ulica, ktorá sa starala o jej potreby a nesusedila absolútne s ničím. Jeden z troch obchodov v budove čakal na nájomcu a v druhom bola celonočná reštaurácia, ku ktorej sa chodilo po cestičke z popola; tretím bola garáž - Opravy. GEORGE B. WILSON. Kúpa a predaj áut. - a do tej ma Tom zaviedol.

Vnútrajšok bol biedny a holý; jediným viditeľným autom bol zaprášený vrak fordky, ktorý sa krčil v tmavom kúte. Blyslo mi hlavou, že táto pseudogaráž musí byť iba maskou a že hore sa skrývajú prepychové a romantické siene, keď tu sa vo dverách kancelárie objavil sám majiteľ, utierajúc si ruky do akýchsi handár. Bol to plavý, mľandravý človek, málokrvný a neurčito pekný. Keď nás uvidel, vo svetlobelasych očiach sa mu objavila vlhká iskrička nádeje.

"Dobrý deň, Wilson," povedal Tom a žoviálne ho tľapol po pleci. "Ako idú kšefty, človeče?"

"Nemôžem nariekať," odvetil Wilson nepresvedčivo. "Kedy mi predáte to auto?"

"Na budúci týždeň; teraz ho má v robote ten môj človek."

"Ale trvá mu to riadne dlho, nie?"

"To teda nie," odpovedal Tom chladne. "A ak sa vám to nepáči, možno ho predsa len predám niekomu inému."

"Tak som to nemyslel," vysvetľoval Wilson rýchlo.

"Myslel som len -"

Jeho hlas zatíchol a Tom sa netrpezlivo obzrel po garáži. Potom som začul na schodoch kroky a vzápätí svetlo, ktoré sem prichádzalo cez dvere z kancelárie, zastrela tučnejšia ženská postava. Mala okolo tridsaťpäťky a bola dosť pri sebe, ale pôsobila vo svojej moletnosti zmyselne, ako to niektoré ženy vedia. Na jej tvári nad bodkovanými šatami z tmavomodrého krepdešinu nebolo nijakého náznaku či záblesku krásy, ale vyžarovala z nej akási do očí bijúca vitalita, ani čo by jej nervy v tele ustavične hrali. Pomaly sa usmiala, prešla popri mužovi, akoby to bol iba duch, a podala Tomovi ruku, hľadiac mu priamo do očí. Potom si navlhčila pery, ani sa len neobzrela a povedala mužovi tichým, drsným hlasom:

"Tiež by si mohol doniesť pár stoličiek, nech si má človek kam sadnúť."

"Dobre, pravdaže," súhlasil Wilson chytro, pobral sa k malej kancelárii a ihneď splynul s cementovou farbou stien. Tmavé šaty i plavé vlasy mu pokrýval bielopopolavý prach, tak ako pokrýval všetko na okolí - okrem jeho ženy, ktorá podišla tesne k Tomovi.

"Chcem byť s tebou," povedal Tom nástojčivo. "Nasadni na najbližší vlak."

"Dobre."

"Stretneme sa pri novinovom stánku v dolnej hale."

Prikývla a odstúpila od neho práve vo chvíli, keď sa z dverí kancelárie vynoril George Wilson s dvoma stoličkami. Čakali sme na ňu o kus ďalej na ceste, kam na nás nebolo vidieť. Bolo pár dní pred štvrtým júlom a sivé, vycivené talianske decko ukladalo rakety do radu popri železnici.

"Strašné miesto, čo?" povedal Tom, gániac na doktora Eckleburga.

"Príšerné."

"Urobí jej dobre, keď na chvíľu vypadne z domu."

"A jej muž nemá nič proti tomu?"

"Wilson? Ten si myslí, že chodí k sestre do New Yorku. Taký je tupý, že nevie ani do päť narátať."

A tak sme išli do New Yorku spolu s Tomom Buchanantom a jeho milenkou - vlastne nie celkom spolu, lebo pani Wilsonová diskretné sedela v inom vozni. Do tej miery Tom ustupoval útlocitu obyvateľov Východného vajca, ktorí

by azda cestovali tým istým vlakom.

Preobliekla sa do hnedých šiat zo vzorkovaného mušelínu, ktoré jej tesne obopínali dosť široké boky, keď jej Tom pomáhal vysadať na perón v New Yorku. Pri stánku s novinami si kúpila Čo nového v meste a akýsi filmový časopis a v staničnej drogérii pleťový krém a malú fľaštičku parfumu. Hore, vo velebne sa ozývajúcom krytom východe, nechala odísť štyri taxíky, kým sa rozhodla pre nový, levandulový so sivým čalúnením, a v tom sme vyklzli z mohutnej stanice do žiariaceho slnka. No vzápätí sa zvrtila od obloka, naklonila sa dopredu a zabúchala na predné sklo.

"Chcem takého psa," povedala vážne. "Chcem psa do bytu. Je to pekné, mať psa."

Zacúvali sme k sivému starcovi, ktorý sa absurdne ponášal na Johna D. Rockefellera. V košíku, ktorý mu visel na krku, chúlilo sa zo desať veľmi čerstvých šteniat neurčitého plemena.

"Aká je to fajta?" spýtala sa pani Wilsonová dychtivo, keď starec prišiel k obloku taxíka.

"Všetky fajty. Akú fajtu by ste chceli, milostivá?"

"Takého toho policajného psa; ale tú fajtu tuším nemáte."

Chlap sa pochybovačne zahľadel do koša, siahol dnu a vytiahol za šiju jedno zmietajúce sa šteňa.

"To nie je policajný pes," povedal Tom.

"Nie, policajný pes to práve nie je," odvetil chlap so sklamaním v hlase. Je to skôr airedale." Prešiel mu rukou po chrbte, ktorý pripomínal hnedý večeť. "Pozrite na tú srst'. To je srst'! O toho psa sa nikdy nemusíte báť, že vám prechladne."

"A veru je fešný," vyhlásila pani Wilsonová nadšene. "Koľko stojí?"

"Ten pes?" S obdivom naňho pozrel. "Ten pes vás bude stáť desať dolárov."

Airedale - nepochybne vtom mal kdesi prsty aj nejaký airedale, hoci šteňa malo zarážajúco biele nohy - zmenil majiteľov a usadil sa do lona pani Wilsonovej, ktorá mu celá bez seba začala hladkať onen kožuch, odolávajúci nepriazni každého počasia.

Je to dievča alebo chlapec?" spýtala sa fajnovu.

"Ten pes? Ten pes je chlapec."

Je to sučka," vyhlásil Tom rozhodne. "Tu máte peniaze. Za to si môžete kúpiť desať takých psov."

Viezli sme sa ďalej na Piatu avenue, v to letné nedeľné popoludnie teplú a mäkkú, takmer idylickú. Nebol by som sa čudoval, keby som bol videl, ako spoza rohu vychádza veľké stádo bielych oviec.

"Zastavte," povedal som, "tu sa s vami rozlúčim."

"Ale kde," zasiahol Tom rýchlo. "Myrtle sa urazí, ak nepôjdeš s nami hore do bytu. Pravda, Myrtle?"

"Len poďte," nástojila. "Zatelefonujem svojej sestre Catherine. Je vraj veľmi pekná, a vravia to ľudia, čo by sa v tom mali vyznať."

"Nuž, rád by som, ale -"

Išli sme ďalej a nad parkom sme zase zamierili na západ povýše Stej ulice. Na 158. ulici taxík zastal pri jednom úrezku v dlhej bielej torte nájomných domov. Pani Wilsonová vrhla na okolie pohľad monarchu, ktorý sa vracia domov, vzala psa a ostatné nákupy a pyšne vkročila dnu.

"Zavolám si hore McKeeovcov," oznamovala, keď sme sa viezli výt'ahom. "A pravdaže, aj sestre musím zatelefonovať."

Byt bol na najvrchnejšom poschodí - malá obývačka, malá jedáleň, malá spálňa a kúpeľňa. Obývačka bola až po dvere zaprataná čalúneným nábytkom, ktorý bol na izbu priveľký, takže pohybovať sa v miestnosti znamenalo ustavične sa potkýnať o výjavy s dámami, hojdajúcimi sa vo Versailleských záhradách. Jediným obrazom bola priveľmi zväčšená fotografia, podľa všetkého sliepka, sediaca na akejsi rozmazanej skale. Keď sa však človek pozeral z diaľky, sliepka sa premenila na klobúk a do izby žiarila tvár tučnej starej dámy. Na stole ležalo niekoľko starých čísel Čo nového v meste vedno s knihou Šimon zvaný Peter a niekoľkými malými škandálnymi divadelnými časopismi. Pani Wilsonová sa najprv sústredila na psa. Neochotný liftboy zašiel po škatuľu plnú slamy a trochu mlieka, ku ktorému z vlastnej iniciatívy pridal plechovicu veľkých, tvrdých psích suchárov - jeden z nich sa celé popoludnie apaticky rozkladal v tanieri mlieka. Medzitým Tom vytiahol zo zamknutého sekretára fľašu whisky.

V živote som bol iba dva razy opitý, a druhý raz to bolo onoho popoludnia, takže všetko, čo sa odohralo, mám zastreté akousi neurčitou šeristou hmlou, hoci ešte po ôsmej večer veselo svietilo do bytu slnko. Pani Wilsonová si sadla Tomovi do lona a zatelefonovala niekoľkým ľuďom; potom sa nám minuli cigarety a ja som ich šiel kúpiť do bufetu na rohu. Keď som sa vrátil, obaja zmizli, tak som si diskkrétne sadol do obývačky a prečítal kapitolu zo Šimona zvaného Peter - alebo to bolo pod psa, alebo mi whisky všetko zmotala, pretože som sa z toho nijako nevedel vysomáriť.

Práve keď sa Toma Myrtle (po prvom poháriku sme si s pani Wilsonovou potykali a oslovovali sa po mene) zase objavili, pri dverách bytu sa začala ohlášať spoločnosť.

Sestra Catherine bola štíhla, svetácka dievčina okolo tridsiatky s hustou, ulízanou, nakrátko ostríhanou šticou ryšavých vlasov, taká napudrovaná, že mala pleť bielu ako mlieko. Obrvy mala vytrhané a namaľované v oveľa roztopašnejšom uhle, ale príroda sa usilovala obnoviť pôvodný stav, takže jej tvár pôsobila akýmsi rozmazaným dojmom. Pri každom jej pohybe sa ozývalo neprestajné štrnganie, lebo na rukách jej zvonivo poskakovali nespočítateľné keramické náramky. Prišla tak vlastnicky náhlivo a nábytok si obzerala tak majetnícky, že som začal rozmýšľať, či tam nebýva. Ale keď som sa jej na to spýtal, náramne sa rozosmiala, nahlas zopakovala moju otázku a povedala, že býva s priateľkou v hoteli.

Pán McKee bol bledý, zženštený človek z bytu pod nami. Práve sa oholil, lebo na líčnej kosti mal kúsok bielej peny, a každému v izbe sa neobyčajne úctivo pozdravil. Oznámil mi, že sa "babre do umenia", a neskôr som vyrozumel, že je fotografom a vyhotovil onú hmlistú zväčšeninu matky pani Wilsonovej, ktorá sa vznášala na stene ako ektooplazma.

Ženu mal piskľavú, ťarbavú, celkom peknú a nemožnú. Pyšne mi povedala, že od svadby ju manžel stodvadsaťsedem ráz vyfotografoval.

Pani Wilsonová sa už predtým preobliekla a teraz mala na sebe rafinované popoludňajšie šaty z krémového sífónu, ktoré ustavične šušťali, keď sa niesla po izbe. Pod vplyvom šiat sa pretvorila aj jej osobnosť. Prudká vitalita, ktorá tak bila do očí v garáži, zmenila sa na veľkorysú noblesu. Jej smiech, jej gestá, jej výroky boli čoraz násilnejšie a afektovanejšie, a čím väčší sa rozhadovala, tým bola izba okolo nej menšia, až napokon sa zdalo, že pani Wilsonová sa vrtí zadymeným vzduchom na hlasnom, vŕzgajúcom obrtlíku.

"Moja drahá," rozprávala sestre, prenikavo a afektované kričiac, "väčšina tých ľudí ťa len v jednom kuse podvádza. Nemyslia na nič iné, iba na peniaze. Minulý týždeň mi tu bola jedna ženská robiť pedikúru, a keď mi dala účet, myslela by si si, že mi prinajmenej vyoperovala appendix."

"Ako sa volala?" spýtala sa pani McKeeová. "Eberhardtová. Chodí robiť pedikúru na privát." "Pácia sa mi vaše šaty," poznamenala pani McKeeová, "namojdušu, sú úžasné."

Pani Wilsonová odmietla kompliment tým, že pohrdavo zdvihla obočie.

"To je len taká hlúpa stará handra," povedala. "Obliekam si ich len niekedy, keď mi je jedno, ako vyzerám."

"Ale na vás vyzerajú skvostne, ak viete, ako to myslím," nedala sa pani McKeeová. "Keby vás tak Chester vzal v tej póze, myslím, že by z toho niečo mohlo byť."

Všetci sme sa mľčky pozreli na pani Wilsonovú, ktorá si odhrnula kader vlasov sponad očí a hľadela na nás s osľňujúcim úsmevom. Pán McKee naklonil hlavu nabok, uprene sa na ňu zažíval a potom pomaly pohýbal rukou sem a tam pred tvárou.

"Zmenil by som osvetlenie," povedal po chvíli. "Rád by som zdôraznil modeláciu tváre. A pokúsil by som sa zachytiť všetky tie vlasy vzadu."

"To osvetlenie by som teda vôbec nemenila," zvolala pani McKeeová. "Myslím, že je -"

Jej muž zasýčal: "Pst!" a všetci sme sa zase zahľadeli na predmet snímky, načo Tom Buchanan hlasno zažíval a vstal.

"McKeeovci, napite sa voľačoho," povedal. "Zožeň ešte trochu ľadu a minerálky, Myrtle, kým tu všetci nezaspia."

"A vravela som tomu chlapcovi, že má doniesť ľad!" Myrtle zdvihla obočie v zúfalstve nad neschopnosťou nižších spoločenských vrstiev. "Tí ľudia! Človek aby im stále stúpala na päty."

Pozrela na mňa a bezdôvodne sa zasmiala. Potom sa vrhla ku psovi, oduševnene ho pobozkala a niesla sa do kuchyne, akoby tam čakal na jej rozkazy tucet kuchárov.

"Na Long Islande som spravil zopár pekných vecí," tvrdil pán McKee.

Tom naňho bezvýrazne pozrel.

"Dve z nich máme dolu zarámované."

"Dve čo?" spýtal sa Tom.

"Dve štúdie. Jednu z nich som nazval 'Montauk Point - Čajky' a druhú 'Montauk Point - More'."

Sestra Catherine si sadla ku mne na pohovku.

"Aj vy bývate na Long Islande?" spýtala sa.

"Na Západnom vajci."

"Vážne? Bola som tam asi pred mesiacom na večierku. U nejakého Gatsbyho. Nepoznáte ho?"

"Sme susedia."

"Teda, je to vraj synovec alebo bratanec cisára Wilhelma. Odtiaľ má tie peniaze."

"Vážne?"

Prikývla.

"Bojím sa ho. Strašne by ma mrzelo, keby tak na mňa niečo vedel."

Fascinujúcu informáciu o mojom susedovi prerušila pani McKeeová, ktorá zrazu ukázala na Catherine:

"Chester, myslím, že znej by si mohol niečo spraviť," vyhrkla, ale pán McKee len znudene prikývol a sústredil sa zase na Toma.

"Rád by som aj viac pracoval na Long Islande, keby sa mi podarilo získať prístup. Nechcem nič iné, len príležitosť, aby som sa uchytil."

"Požiadajte Myrtle," povedal Tom a zarehotal sa, keď vošla pani Wilsonová s táčnou. "Dá vám odporúčajúci list, pravda, Myrtle?"

"Čo že spravím?" spýtala sa prekvapene.

"Dáš McKeeovi odporúčajúci list pre muža, aby z neho mohol spraviť zopár štúdií." Chvíľu ticho pohyboval perami, kým vymýšľal: "George B. Wilson pri benzínovej pumpe - alebo také voľačo."

Catherine sa naklonila tesne ku mne a zašepkala mi do ucha:

"Ani jeden z nich nemôže vystáť svojho manželského partnera."

"Nie?"

"Ani vystáť." Pozrela na Myrtle a potom na Toma. Ja vravím len toľko - prečo s niekým žiť, keď ho nemôžete vystáť? Na ich mieste sa rozvediem a hneď si vezmem toho druhého."

"Ani ona nemá rada Wilsona?"

Dostalo sa mi nečakanej odpovede. Prišla od Myrtle, ktorá začula otázku, a bola to odpoveď prudká a oplzlá.

"Vidíte!" zvolala Catherine víťazoslávne. Zase stišila hlas. "Fakticky im stojí v ceste iba jeho žena. Je to katolíčka, a tí sú proti rozvodu."

Daisy nebola katolíčka a prefikanosť tohto klamstva ma dosť ohromila.

"Keď sa zoberú," pokračovala Catherine, "odst'ahujú sa načas na západ, kým to neprehrmí."

"Bolo by diskrétnejšie, keby šli do Európy."

"Áno, vám sa páči Európa?" zvolala prekvapujúco. "Práve som sa vrátila z Monte Carla."

"Vážne?"

"Práve vlni. Bola som tam ešte s jedným dievčaťom."

"Boli ste tam dlho?"

"Nie, išli sme len do Monte Carla a nazad. Cestovali sme cez Marseille. Keď sme sa vydali na cestu, mali sme vyše dvanásť stovák, ale v súkromných sálach nás o ne obrali za dva dni. Bolo to peklo, kým sme sa dostali nazad, to vám môžem povedať. Namojdušu, ale sa mi to mesto zhnusilo!"

Podvečerná obloha na chvíľku rozkvitla v obloku ako modrý med stredomorských krajín - a potom ma krikľavý hlas pani McKeeovej privolať nazad do izby.

"Aj ja som skoro spravila chybu," vyhlásila prudko. "Nechýbalo veľa a bola by som sa vydala za jedného takého chrapúňa krpateho, čo za mnou roky lozil. Vedela som, že je pod moju úroveň. Všetci mi stále vraveli: 'Lucille, ten chlap je hlboko pod tvoju úroveň!' Ale nech nestretnem Chestera, namojdušu by ma bol dostal."

"Áno, ale počúvajte," povedala Myrtle Wilsonová, kývajúc hlavou, "vy ste sa zaňho aspoň nevydali."

"Viem, že nie."

"No, a ja som sa zaňho vydala," povedala Myrtle nie celkom jednoznačne. "A v tom je ten rozdiel medzi nami dvoma."

"Prečo si sa zaňho vydala, Myrtle?" spýtala sa Catherine. "Nikto ťa nenútil."

Myrtle sa zamyslela.

"Vydala som sa zaňho, lebo som si myslela, že je gavalier," povedala nakoniec. "Myslela som si, že má trochu šajnu o dobrej výchove, ale ten mi nie je hoden nohy bozkať."

Jeden čas si bola doňho celá zbláznená," povedala Catherine.

"Zbláznená doňho!" zvolala Myrtle neveriaco. "To ti kto povedal, že som bola doňho zbláznená? Nebola som doňho o nič väčšmi zbláznená ako do toho človeka hentam."

Ukázala zrazu na mňa a všetci sa na mňa obviňujúco pozreli. Pokúsil som sa tváriť tak, aby bolo jasné, že nečakám nijakú náklonnosť.

"Zbláznená som bola iba vtedy, keď som sa zaňho vydala. Vedela som hneď, že som spravila chybu. Vypožičal si od niekoho sviatočné šaty, aby sa mal v čom oženiť, a ani mi to nepovedal, a chlap si po tie šaty raz prišiel, keď nebol doma: 'Ale čo, to sú vaše šaty?' spýtala som sa. 'O tom počujem prvý raz v živote.' Ale dala som mu ich, a potom som si ľahla a celé poobedie som revala, div som si dušu nevyplakala."

"Naozaj by ho mala nechať," obrátila sa Catherine zase na mňa. "Bývajú nad tou garážou jedenásť rokov. A Tom je prvý frajer, ktorého kedy mala."

Fľaša whisky - už druhá - teraz ustavične kolovala medzi všetkými prítomnými, s jedinou výnimkou Catherine, ktorej "bolo aj nasucho celkom fajn". Tom zazvonil na domovníka a poslal ho po akési vychýrené chlebičky, ktoré boli samy osebe kompletnou večerou. Chcelo sa mi ísť preč a pustiť sa mäkkým súmrakom na východ k parku, ale zakaždým, keď som sa pokúsil zmiznúť, zaplietol som sa do nejakého divého, ukričaného sporu, ktorý ma ako lanom zatiahol nazad na stoličku. A predsa sa náš rad žltých oblokov vysoko nad mestom iste javil náhodnému pozorovateľovi v tmavnúcich uliciach ako súčasť ľudského tajomstva, a v duchu som ho aj videl, ako hľadá nahor a rozmýšľa. Bol som vnútri i von, odrazu očarený i odpudzovaný nevyčerpatelnou pestrosťou života.

Myrtle si pritiahla stoličku tesne ku mne a odrazu mi jej teplý dych vysypal históriu, ako sa zoznámili s Tomom.

"Bolo to vo vlaku na tých dvoch malých sedadlách oproti sebe, čo vždy ostávajú najdlhšie voľné. Išla som do New Yorku za sestrou a chcela som tu aj nocovať. Mal na sebe smoking a lakovky, a ja som na ňom mohla oči nechať, ale zakaždým, keď na mňa pozrel, musela som sa robiť, že sa dívam na reklamu, čo mal nad hlavou. Keď sme došli na stanicu, zrazu bol vedľa mňa a jeho biela náprsenka sa mi opierala o ruku, a tak som mu povedala, že budem musieť zavolať policajta, ale on vedel, že klamem. Taká som bola rozrušená, že keď som s ním nasadla do taxíka, ani som poriadne nevedela, či nenasadám na podzemku. Po hlave mi chodilo len jedno, znova a znova: 'Nebudeš žiť večne; nebudeš žiť večne.'"

Obrátila sa k pani McKeeovej a izbou zazvučal jej afektovaný smiech.

"Dušička," zvolala, "dám vám tie šaty, len čo sa mi zunujú. Musím si zajtra kúpiť iné. Urobím si zoznam všetkého, čo potrebujem. Masáž a trvalú a obojok pre psa a jeden z tých fešných malých popolníkov, čo fungujú na také to pero, a mame na hrob veniec s čiernou hodvábnou stuhou, čo by vydržal celé leto. Musím si všetko spísať, aby som nezabudla, čo mám spraviť."

Bolo deväť hodín - temer vzápätí som pozrel na hodinky a zistil, že je desať. Pán McKee spal na stoličke a päste mal zaťaté v lone ako fotografia muža činu. Vybral som vreckovku a utrel mu z líca kúsok uschnutej peny, ktorý ma celé popoludnie znervózňoval.

Psík sedel na stole, slepými očami hľadel cez dym a podchvíľou slabo zaskučal. Ľudia mizli, zase sa objavovali, robili si plány, že kamsi pôjdu, potom sa jeden druhému strácali, hľadali sa, a nachádzali sa pár krokov od seba. Kedysi už okolo polnoci stál Tom Buchanan zoči-voči pani Wilsonovej a vášnivým hlasom debatovali, či pani Wilsonová má vôbec právo vysloviť Daisyino meno.

"Daisy! Daisy! Daisy!" kričala pani Wilsonová. "Budem to hovoriť, kedy sa mi len zachce! Daisy! Dai-"

Krátkym, obratným pohybom jej Tom Buchanan dlaňou rozbil nos.

V kúpeľni na dlážke sa objavili zakrvácané uteráky, ozývali sa hrešiace ženské hlasy a celý ten zmätko prehlušovalo dlhé, prerývané vytie, plné bolesti. Pán McKee sa prebral z driemot a omámený zamieril k dverám. Na polceste sa obrátil a zahľadel sa na ten výjav - jeho žena a Catherine hrešili i tíšili odrazu, behali hore-dolu s predmetmi prvej pomoci, potkynajúc sa o naprataný nábytok, a zúfalá postava na pohovke v jednom kuse krvácala a usilovala sa



rozprestrieť číslo Čo nového v meste na čalúnené výjavy z Versailles. Nato sa pán McKee obrátil a pokračoval v ceste za dvere. Vzal som si z lustra klobúk a pobral sa za ním.

"Príďte niekedy na obed," pozýval ma, keď sme klesali v stonajúcom výťahu.

"Kam?"

"Hocikam."

"Nedotýkajte sa páky," osopil sa na nás liftboy.

"Prepáčte," povedal McKee dôstojne, "nevedel som, že sa jej dotýkam."

"Dobre," súhlasil som, "s radosťou."

... Stál som vedľa jeho postele, on sedel pod prikrývkou, oblečený len v bielizni, a v ruke držal veľký album.

"Kráska a zviera... Samota... Starý kôň z koloniálu... Brooklynský most..."

Potom som ležal, napolo spiac, v studenom podzemí Pennsylvánskej stanice, hľadel som do rannej Tribúne a čakal na vlak, ktorý mal ísť o štvrté ráno.

Za letných nocí sa ozývala zo susedného domu hudba. V jeho modrých záhradách sa mihali chlapi a dievčatá ako nočné motýle pomedzi šepot a šampanské a hviezdy. Za popoludňajšieho prílivu som vídal jeho hostí, ako skáču do vody z veže na plávajúcom pódiu alebo sa slnia na horúcom piesku jeho pláže, kým jeho dva motorové člny krájali vody prielivu, ťahajúc za sebou akvaplány cez vodopád peny. Na sobotu a nedeľu sa z jeho rolls-royceu stával autobus, ktorý od deviatej ráno až do neskorej noci vozil spoločnosť z mesta a zase nazad, a jeho kombi fujazdilo ako čulý žltý chrobák ku každému vlaku. A v pondelok sa osem sluhov, vrátane zvlášť najateho záhradníka, celý deň mordovalo s mopmi a kefami a kladivami a záhradníckymi nožnicami, kým napravilo skazu po predchádzajúcej noci.

Každý piatok prišlo od ovocinára v New Yorku päť debien pomarančov a citrónov - a každý pondelok tie isté pomaranče a citróny odchádzali zadnými dverami v podobe pyramídy vyliisovaných polovičiek. V kuchyni bol prístroj, ktorý vedel za pol hodiny vytlačiť šťavu z dvesto pomarančov, ak komorník dvestokrát stlačil malý gombík.

Aspoň raz za dva týždne prišiel celý pluk dodávateľov s desiatkami metrov plátna a takým množstvom farebných svetiel, že by z Gatsbyho obrovskej záhrady mohli spraviť vianočný stromček. Na bufetových stoloch ozdobených trblietavými predkrmami sa tlačili korenené pečené šunky medzi šalátmi, naaranžovanými do harlekýnskych vzoriek, pečenými figúrkami prasiatok a moriakmi, začarovanými na tmavozlato. V hlavnej hale postavili barový pult s ozajstným mosadzným zábradlím a zásobili ho pálenkami, likérmi a kordialmi tak dávno zabudnutými, že väčšina jeho návštevníkov bola primladá, aby ich vôbec vedela jeden od druhého rozoznať.

O siedmej prišiel orchester - nie dajaká úbohá päťčlenná kapela, ale celé pódium hobojev a trombónov a saxofónov a viol a trúbok a pikol a veľkých i malých bubnov. To sa už poslední plavci vrátili z pláže a preoblekajú sa v izbách na poschodí; na príjazdnej ceste parkujú v päťstupoch autá z New Yorku a haly, salóny a verandy sa už pestrejú základnými farbami, vlasmi ostrihanými podľa nových, čudesných mód a štólami, o akých sa ani v Kastílii nikomu nesnívalo. Bar už funguje naplno a vznášajúce sa táce s koktailmi prenikajú von do záhrady, a povetrie už ožíva hovorom a smiechom, nenútenými narážkami, vzájomným predstavovaním, na ktoré sa ihneď zabudne, a nadšenými stretnutiami žien, ktoré sa po mene nikdy nepoznali.

Svetlá žiaria jasnejšie, ako sa zem odvracia od slnka, orchester teraz hrá žltú koktailovú melódiu a opera hlasov sa preladiť o tóninu vyššie. Smiech je z minúty na minútu hojnejší, márnотratné sa rozlieva, vyprýšti pri každom veselom slove. Skupinky sa menia rýchlejšie, rozmožujú sa o novoprišliých, rozplývajú sa a v tej istej chvíli sa formujú znova; už sa objavujú cestovateľky, sebaisté dievčatá, ktoré sa prepletajú pomedzi usadnutejších a stálejších hostí, na prenikavú, radostnú chvíľku stávajú sa stredobodom skupinky a potom, vzrušené triumfom, kľžu sa ďalej pomedzi variácie tvári a hlasov a farieb pod ustavične sa meniacim svetlom.

Odrazu jedna z týchto cigánok v chvejivom opále chytí zo vzduchu koktail, vypije ho na guráž a potom, pohybujúc rukami ako Frisco, vytancuje sama na plátenné pódium. Chvíľka ticha; vedúci hráč poslušne zmení rytmus podľa nej a nato sa rozľahne hovor, keď medzi ľuďmi koluje klamná zvesť, že to je dievča, čo zaskakuje za Gildu Grayovú vo Follies. Večierok sa začal.

Mám dojem, že ten večer, keď som išiel prvý raz ku Gatsbymu, bol som jedným z mála naozaj pozvaných hostí. Ľudia k nemu nechodili na pozvanie, ale sami od seba. Nasadli na autá, ktoré ich vyviezli na Long Island, a voľajako skončili pri Gatsbyho dverách. Keď už tam boli, predstavil ich voľakto, čo poznal Gatsbyho, a potom sa už správali podľa pravidiel, aké obyčajne platia v lunaparkoch. Niekedy prišli a odišli a ani sa s Gatsbym nestretli; prišli na večierok v prostote srdca, ktorá bola vstupenkou sama osebe.

Ja som bol naozaj pozvaný. Tú sobotu ráno prešiel cez môj trávnik šofér v uniforme modrej ako drozdíe vajce a priniesol prekvapivo formálnu pozvánku od svojho zamestnávateľa: pocta bude výlučne na Gatsbyho strane, písalo sa v nej, ak sa v ten deň zúčastním na jeho "malom večierku". Niekoľkokrát ma videl a už dávno ma chcel navštíviť, ale zvláštna zhoda okolností mu v tom zabránila - podpísaný Jay Gatsby, majestátnym písmom.

V bielom flanelovom obleku som krátko po siedmej zašiel na jeho trávnik a potuloval sa trochu nesvoj medzi vírmi a kolotočmi neznámych ľudí - hoci tu i tam som zazrel tvár, ktorú som si už všimol v newyorskom vlaku. Ihneď v prvej chvíli mi udrelo do očí, koľko mladých Angličanov je tu roztrúsených; napospol boli dobre oblečení, napospol vyzerali trochu hladní a napospol sa tichým, vážnym hlasom zhovárali so solidnými a blahobytnými Američanmi. Bol som si istý, že niečo predávajú: cenné papiere alebo poistky alebo autá. Prinajmenšom si trýznivo uvedomovali, že na dosah ruky majú ľahký zisk, a boli pevne presvedčení, že im padne do lona, ak utrúsia niekoľko slov v správnej tónine.

Len čo som prišiel, pokúsil som sa nájsť hostiteľa, ale dvaja či traja ľudia, ktorých som sa spýtal, kde je, tak udivene vyvalili na mňa oči a tak vehementne popierali, že by čokoľvek vedeli o jeho pohyboch, že som sa odkradol smerom k stolu s koktailmi - bolo to jediné miesto v celej záhrade, kde mohol slobodný človek pobudnúť bez toho, že by vyzeral bezcieľne a opustene.

Bol som na najlepšej ceste do nemoty sa opiť z čírych rozpakov, keď z domu vyšla Jordan Bakerová, zastala na mramorových schodoch a zľahka zaklonená pozerala s pohľadným záujmom nadol do záhrady.

Bez ohľadu na to, či som vítaný, pocítil som potrebu k niekomu sa pridať, kým začnem srdečne oslovovať náhodných okoloidúcich.

"Dobrý večer!" zreval som a zamieril k nej. Môj hlas sa zdal v záhrade neprirodzene silný.

"Myslela som si, že tu možno budete," odvetila roztržito, keď som stúpala k nej. "Spomenula som si, že bývate hneď vedľa -"

Neosobne mi podržala ruku ako prísľub, že o chvíľku sa mi venuje, a dožičila sluch dvom dievčatám v rovnakých žltých šatách, ktoré sa pristavili pod schodmi.

"Dobrý večer!" zvolali jedným hlasom. "Škoda, že ste nevyhrali."

Išlo o golfový turnaj. Minulý týždeň prehrala vo finále.

"Neviete síce, kto sme," povedalo jedno z dievčat v žltom, "ale stretli sme vás tu asi pred mesiacom."

"Prefarbili ste si odvetdy vlasy," poznamenala Jordan a ja som sa strhol, ale dievčatá sa už nenúteno vzdialili a jej poznámka platila predčasnemu mesiacu, ktorý sem istotne prišiel, tak ako večera, v dodávateľskom koši. Jordan sa do mňa zavesila štíhlou, zlatistou rukou a tak sme zišli dolu schodmi a prechádzali sa po záhrade. Šerom k nám priplávala táčňa s koktailmi a my sme si sadli za stôl s dvoma dievčatami v žltom a s tromi páňmi, ktorých nám napospol predstavili ako pána Brmbrmbrm.

"Často sem chodíte na večierky?" spýtala sa Jordan dievčať a vedľa seba.

"Naposledy, keď sme sa zoznámili," odpovedalo dievča čulým, sebaistým hlasom. Obrátila sa k svojej spoločničke: "Aj ty, Lucille?"

Aj Lucille.

"Rada sem chodím," vyhlásila Lucille. "Nikdy mi nezáleží na tom, čo robím, atak sa vždy dobre zabávam. Keď som tu bola naposledy, roztrhla som si na stoličke šaty, a on sa ma spýtal, ako sa volám a kde bývam - a do týždňa som dostala balík od Croiriera s novou večernou toaletou."

"Nechali ste si ju?" spýtala sa Jordan.

Jasné. Chcela som si ju dnes zobrať, ale bola mi veľká v prsiach a musela som si ju dať prešit'. Oceľovo modrá s levandulovými perličkami. Dvestošesťdesiatpäť dolárov."

"S človekom, ktorý spraví také voľtačky, nie je všetko v poriadku," povedalo druhé dievča živo. "Nechce mať absolútne s nikým neprijemnosti."

"A kto to nechce?" spýtal som sa.

"Gatsby. Voľtačko mi povedal -"

Obe dievčatá a Jordan sa dôverne naklonili k sebe.

"Voľtačko mi povedal, že kedysi vraj možno zabil človeka."

Všetkých nás premklo vzrušenie. Traja páni Brmbrmbrm sa predklonili a dychtivo počúvali.

"Myslím, že vtom to asi nebude," argumentovala Lucille skepticky; "skôr vtom, že bol cez vojnu nemeckým špiónom."

Jeden z pánov súhlasne prikývol.

"Počul som to od človeka, ktorý ho pozná ako svoju dľaň, vyrástol s ním v Nemecku," ubezpečoval nás suverénne.

"Ale nie," povedalo prvé dievča, "v tom to byť nemôže, lebo cez vojnu bol v americkej armáde." Keďže si znova získala našu vieru, s nadšením sa predklonila. "Pozrite sa naňho niekedy, keď si myslí, že sa naňho nikto neďáva. Stavím sa, že zabil človeka."

Prízmúrila oči a striasla sa. Lucille sa striasla. Všetci sme sa obrátili a vyzerali Gatsbyho. O tom, aké romantické špekulácie vzbudzoval, najlepšie svedčilo, že si o ňom šepkali ľudia, ktorí ináč iba o máločom na tomto svete potrebovali šepkať.

Podávala sa prvá večera - po polnoci mala byť ešte jedna - a Jordan ma pozvala, aby som sa pridal k jej partii, ktorá sa rozložila pri stole na druhom konci záhrady. Boli to tri manželské páry a jej sprievodca, neodbytný študent, ktorý s obľubou robil nápadné narážky a zrejme bol pevne presvedčený, že Jordan sa mu skôr či neskôr viac-menej telesne odovzdá. Táto spoločnosť sa netúlala kade-tade, naopak, zachovala si dôstojnú rovnorodosť a podujala sa na úlohu reprezentovať usadnutú vidiecku šľachtu - Východné vajce, zhovievavo zostupujúce k Západnému a bedlivo sa strežúce jeho spektroskopické veselosti.

"Podme preč," zašepkala Jordan po akosi premárnenej a nemiestnej polhodinke; "je to tu na mňa veľmi zdvorilé."

Vstali sme a Jordan vysvetlila, že ideme hľadať hostiteľa: vraj som sa s ním ešte nezoznámil a som z toho trochu nervózny. Študent cynicky, melancholicky prikývol.

Bar, kam sme nazreli najprv, bol plný, ale Gatsby tam nebol. Nemohla ho objaviť ani z najvyššieho schodu a nebol ani na verande. Celkom naverímboha sme skúsili akési dôležito vyzerajúce dvere a vošli sme do vysokej gotickej knižnice, ktorá bola vykladaná vyrezávaným Pravým Anglickým Dubom a pravdepodobne ju sem kompletne priviezli z nejakej zámorskej zrúcaniny.

Na kraji veľkého stola sedel zavalitý postarší pán s obrovskými sovými okuliarmi, mierne opitý, a s vratkým sústredením vyvaľoval oči na police plné kníh. Keď sme vošli dnu, vzrušene sa zvrhol a premeral si Jordan od hlavy po päty.

"Čo na to povieť?" vyhľkol búrlivo.

"Na čo?"

Hodil rukou ku knižnici.

"Na hento. Fakticky sa vám aj škoda ísť presviedčať. Ja som sa už presvedčil. Sú pravé."



"Knihy?"

Prikývol.

"Absolútne pravé - stránky a všetko. Myslel som si, že to bude solídna trvanlivá lepenka. Fakticky sú absolútne pravé. Stránky a - No veď čo. Ukážem vám to."

Vrhol sa ku knižnici, presvedčený o našom skepticizme, a vrátil sa s prvým zväzkom Stoddardových prednášok.

"Pozrite!" zvolal víťazoslávne. "Nefalšovaná tlačovina. Ja som naletel. Ten chlap je normálny Don Bosco. Toto je vrchol. Tá dôkladnosť! Ten realizmus! A pritom vie, kedy prestať - strany nerozrezal. Ale čo by ste chceli? Čo ešte čakáte?"

Vytrhol mi knihu z rúk a rýchlo ju vrátil na policu, mmlajúc si, že ak vezmeme jedinou tehlu, celá knižnica sa môže zrútiť.

"Kto vás priviedol?" spýtal sa. "Alebo ste prišli len tak? Mňa priviedli. Väčšinu ľudí priviedli."

Jordan naňho ostražito, veselo hľadela, ale neodpovedala.

"Mňa sem priviedla istá Rooseveltová," pokračoval. "Žena Clauda Roosevelta. Poznáte ju? Zoznámil som sa s ňou kdesi včera večer. Už asi týždeň som opitý, a myslel som si, že možno vytriezviem, ak si posedím v knižnici."

"A pomohlo to?"

"Trocha, myslím, áno. Naisto ešte neviem. Som tu iba hodinu. Vravel som vám o tých knihách? Sú pravé. Sú to -"

"Už ste nám vraveli."

Vážne sme si s ním podali ruky a pobrali sme sa zase von.

Na plátennom pódiu v záhrade sa už tancovalo; starí páni tlačili mladé dievčatá pred sebou dozadu vo večných nepôvabných kruhoch, lepšie dvojice sa prepletano, módne objímali a držali sa po kútoch - a veľké množstvo samotných dievčat tancovalo individualistický alebo na chvíľu odbremeňovalo orchester od starostí s bendžom či bubnami. Okolo polnoci sa veselosť rozmáhala. Slávny tenor spieval po taliansky, neslávna kontraaltistka spievala jazzovo a v prestávkach medzi číslami ľudia po celej záhrade predvádzali "výstupy" ak letnej oblohe sa dvíhali výbuchy radostného, prázdneho smiechu. Kabaretné dvojčatá, z ktorých sa vykľuli tie dievčatá vžitom, predviedli kostýmované detské číslo a šampanské sa podávalo v pohároch väčších ako misky na umývanie prstov. Mesiac vystúpil ešte vyššie a vo vodách prielivu plával trojuholník strieborných šupín, chvejúci sa trošku do rytmu meravého, plechového mľaskania bendž na trávniku.

Ešte vždy som bol s Jordan Bakerovou. Sedeli sme pri stole s chlapom asi v mojom veku a s hlasným malým dievčaťom, ktoré pri najmenšej zámienke vybuchovalo neovládateľným rehotom. Teraz som sa už zabával. Dal som si dve misky šampanského a celá scéna sa mi priam pred očami premenila na čosi významné, živelné a hlboké.

Cez prestávku v zábave chlap pozrel na mňa a usmial sa.

"Vaša tvár mi je známa," povedal zdvorilo. "Neboli ste cez vojnu v prvej divízii?"

"Áno. V dvadsiatom ôsmom pešom."

Ja som bol v šestnástom až do júna tisíc deväťsto osemnásť. Vedel som, že som vás už voľakde videl."

Chvíľu sme sa zhovárali o niekoľkých vlhkých, sivých dedinkách vo Francúzsku. Zrejme býval neďaleko, lebo mi povedal, že práve si kúpil motorový klzák a ráno ho chce vyskúšať.

"Nechcete ísť so mnou, starký? Len po prielive pri brehu."

"Kedy?"

"Kedy vám to vyhovuje."

Už som mal na jazyku, že sa ho spýtam, ako sa volá, keď tu sa Jordan obzrela a usmiala.

"Už je vám veselšie?" spýtala sa.

"Oveľa." Zase som sa obrátil k novému známemu. Je to pre mňa neobyčajný večierok. Ešte som ani nevidel domáceho pána. Bývam tamto -" hodil som rukou k neviditeľnému živému plotu v diaľke, "a ten Gatsby poslal ku mne šoféra s pozvánkou."

Chvíľu na mňa pozeral, akoby nevedel pochopiť.

Ja som Gatsby," povedal zrazu.

"Čože?" zvolal som. "É, prepáčte."

"Myslel som, že to viete, starký. Obávam sa, že nie som veľmi dobrý hosť."

Chápavo sa usmial - oveľa viac ako chápavo. Bol to jeden z tých vzácných úsmevov, ktoré vám dodávajú akúsi večitú sebadôveru a stretnete ich azda štyri-päť ráz za celý život. Na chvíľku objal - alebo zdalo sa, že objíma - celý večný svet, a potom sa sústredil len a len na vás, a to s neodolateľným predpojatím vo váš prospech. Chápal vás až potiaľ, pokiaľ ste sám chceli, aby vás chápali, veril vo vás tak, ako by ste sám rád verili v seba, a ubezpečoval vás, že má o vás presne taký dojem, aký by ste rád vzbudili, keď ste v najlepšej forme. Presne v tomto bode úsmev zmizol - a ja som pozeral na elegantného mladého štrícáka, rok či dva po tridsiatke, ktorého strojene formálna reč hraničila s absurdnosťou. Už chvíľu predtým, ako sa mi predstavil, mal som silný dojem, že slová vyberá veľmi starostlivo.

Temer v tej istej chvíli, čo sa pán Gatsby odhalil, prihnal sa k nemu komorník a oznámil, že na linke je Chicago. Ospravedlnil sa s úklonom, ktorý platil porade všetkým prítomným.

"Ak by ste niečo potrebovali, starký, stačí len povedať," ponúkal ma. "Prepáčte mi. Vrátim sa k vám neskôr."

Len čo odišiel, hneď som sa obrátil k Jordan - musel som sa jej vyznať zo svojho úžasu. Predpokladal som, že pán Gatsby bude červenolící a korpulentný tvor v najlepších rokoch.

"Kto to vôbec je?" spýtal som sa. "Neviete?"

Jednoducho človek, ktorý sa volá Gatsby."

"Ale odkiaľ je - tak som to myslel. A čo robí?"

"Teraz ste s tým začali zase vy," odpovedala mi s letným úsmevom. "No, raz mi povedal, že študoval v Oxforde."

Začala sa za ním nejasne črtat' akási minulosť, ale pri jej nasledujúcej poznámke sa zase rozplynula.

"Lenže ja to neverím."

"Prečo nie?"

"Neviem," vyhlásila dôrazne, "jednoducho sa mi to nezdá."

Čosi v jej tóne mi pripomenulo slová toho druhého dievčaťa "myslím, že zabil človeka", a tým sa vo mne prebudila zvedavosť. Bez jedinej otázky by som bol prijal informáciu, že Gatsby sa zjavil z močiarov Louisiany alebo z najchudobnejšej newyorskej štvrte. To sa dalo pochopiť. Lenže mladí ľudia sa nevynárajú z ničoho nič zo vzduchu - aspoň vo svojej provinčnej neskúsenosti som bol o tom presvedčený - a nekupujú si paláce na longislandskom prielive.

"Nech je ako chce, usporadúva veľké zábavy," povedala Jordan a s veľkomestskou nechut'ou ku konkrétnym faktom odvieďla rozhovor inam. "A ja mám veľké zábavy rada. Sú také intímne. Na malých zábavách nikdy nielo súkromia."

Basový bubon zadunel a kapelníkov hlas zrazu prehlušil echoláliu, vládnucu v záhrade.

"Dámy a páni!" zvolal. "Na požiadanie pána Gatsbyho vám zahráme najnovšie dielo pána Vladimíra Tostoffa, ktoré v máji vzbudilo toľkú pozornosť v Carnegie Hall. Ak čítate noviny, viete, že to bola hotová senzácia." Žoviálne, zhovievavo sa usmial a doložil: "A ešte aká!" Načo sa všetci rozosmiali.

"Dielo je známe," skončil s gustom, "pod názvom Jazzové dejiny sveta od Vladimíra Tostoffa."

Podstata skladby pána Tostoffa mi unikla, pretože práve, keď sa začala, zbadal som Gatsbyho, ako stojí sám na mramorových schodoch a spokojným zrakom si premeriava skupinku po skupinke. Opálenú kožu na tvári mal sympaticky napätú a krátke vlasy vyzerali, akoby si ich každý deň dával strihať. Nevidel som na ňom nič zlovestného. Rozmýšľal som, či sa od hostí neodlišuje aj zato, že nepije, lebo sa mi zdalo, že je tým korektnejší, čím väčšmi stúpa družná veselosť. Keď sa Jazzové dejiny sveta skončili, dievčatá už šteňaco, rozjarene kládli hlavy pánom na plecia, dievčatá žartom omdlievali a pritom padali dozadu do náručia jednotlivým pánom, ba i celým skupinám, lebo vedeli, že ich niekto vpáde zachyti - ale nikto sa nezvalil na Gatsbyho, nijaké francúzske mikádo neležalo Gatsbymu na pleci, nevzniklo nijaké spevácke kvarteto, v ktorom by jedným z ohniviek bola Gatsbyho hlava.

"Prepáčte, prosím."

Zrazu pri nás stál Gatsbyho komorník.

"Slečna Bakerová?" spýtal sa. "Prepáčte, ale pán Gatsby by sa rád s vami porozprával osamote."

"So mnou?" zvolala udivene.

"Áno, prosím."

Pomaly vstala, začudovane na mňa zdvihla obočie a pobrala sa za komorníkom k domu. Všimol som si, že večernú toaletu, ba všetky šaty nosí ako športový odev - pohybovala sa s akousi pružnou bezstarostnosťou, ani čo by sa bola naučila chodiť na golfových ihriskách za čistých, sviežich rán.

Ostal som sám a boli skoro dve hodiny. Už dávnejšie sa z dlhej miestnosti s mnohými oblokní nad terasou ozývali zmätené a zaujímavé zvuky. Unikol som Jordaninmu študentovi, ktorý bol pohrúžený do pôrodnickej konverzácie s dvoma tanečnicami a nástojil, aby som sa k nim pridala, a vošiel som dnu.

Vo veľkej miestnosti bolo plno ľudí. Jedno z dievčat vžitom hralo na klavíri a vedľa neho stála vysoká ryšavá mladá dáma zo slávneho zboru a spievala. Vypila značné kvantum šampanského a počas piesne došla k dosť nevhodnému presvedčeniu, že všetko je veľmi, veľmi smutné - atak nielenže spievala, ale aj plakala. Zakaždým, keď dospela k pauze, vyplnila ju zadychčaným, trhaným fikaním, a potom sa traslávým sopránom pustila zase do textu. Po lícach jej stekali slzy - nie však nerušene, lebo keď prišli do styku s husto načiernenými mihalnicami, zafarbili sa ani tuš a zvyšok svojej dráhy prekonávali ako pomalé čierne potôčky. Ktosi žartom navrhol, aby zaspievala noty, čo má na tvári, nato vyhodila ruky do výšky, zvalila sa do kresla a zaspala hlbokým alkoholickým spánkom.

"Pohádala sa s chlapom, ktorý tvrdí, že je jej manželom," vysvetľovalo akési dievča pri mojom lakti.

Poobzeral som sa okolo seba. Väčšina prítomných žien sa teraz hádala s chlapmi, ktorí tvrdili, že sú ich manželmi. Ešte aj v Jordaninej spoločnosti, v kvartete z Východného vajca, zavládol rozkol. Jeden z chlapov sa s čudným zápalom zhováral s mladou herečkou a jeho žena sa sice najprv pokúšala celú situáciu dôstojne a ľahostajne odbaviť smiechom, ale potom sa totálne zrútila a uchýľovala sa k bočným útokom - podchvíľou sa náhle objavila mužovi pri boku ako rozhnevaný diamant a zasyčala mu do ucha: "Sľúbil si!"

Nechuť ísť domov sa neobmedzovala na svojhlavých mužov. V hale sa v tejto chvíli nachádzali dvaja hanebne triezvi páni a ich navýsosť rozhorčené ženy. Ženy sa mierne zvýšenými hlasmi vzájomne ľutovali.

"Len čo vidí, že sa dobre zabávam, hneď chce ísť domov."

"V živote som nepočula o takom sebeckve."

"My vždy musíme prví odchádzať."

"My tiež."

"Dnes večer sme skoro poslední," povedal jeden z chlapov pokorne. "Orchester odišiel už pred pol hodinou."

Hoci manželky sa dohodli, že taká zlomyseľnosť je viac ako neuveriteľná, debata sa skončila krátkym zápasom a obe kopajúce ženy boli odnesené do noci.

Keď som čakal v hale na klobúk, otvorili sa dvere a z knižnice vyšla Jordan Bakerová spolu s Gatsbym. Hovoril jej ešte čosi na záver, ale jeho nástojčivosť sa odrazu zmenila na upätú zdvorilosť, keď sa s ním prišlo rozlúčiť niekoľko ľudí.

Na Jordan už netrepežlivo vyvolávala z verandy jej spoločnosť, ale ona ešte chvíľu postala a podala mi ruku.

"Práve som počula čosi úžasné," zašepkala. "Ako dlho sme tam boli?"

"No, asi hodinu."

"Bolo to... jednoducho úžasné," opakovala roztržito. "Ale prisahala som, že to nepoviem, a teraz vás tu zbytočne

napínam." Pôvabne mi zažívala do tváre. "Prosím vás, pridíte ma navštíviť... V telefónnom zozname... Pod menom Sigourney Howardová... Moja teta..." Už pri reči náhlivo odbiehala - veselo mi zakývala, hneď rukou na rozlúčku, keď splynula so spoločnosťou vo dverách.

Dosť zahanbený, že som pri prvej návšteve ostal tak dlho, pridal som sa k posledným hosťom, zhŕknutým okolo Gatsbyho. Chcel som mu povedať, že som ho zháňal ešte na samom začiatku, a ospravedlniť sa, že som ho v záhrade nepoznal.

"Nestojí to za reč," odvetil mi srdečne. "Nemyslite už na to, starký." Dôverné oslovenie nebolo o nič dôvernejšie ako ruka, ktorá sa mi priateľsky dotkla pleca. "A nezabudnite, že zajtra ráno o deviatej sa ideme previezť na tom člné."

Potom sa mu za chrbtom ozval komorník.

"Volá vás Philadelphia, prosím."

"Dobre, hneď. Povedzte, že už idem.. Dobrú noc."

"Dobrú noc."

"Dobrú noc." Usmial sa - a odrazu sa zdalo, že je vtom čosi potešiteľné a významné, ak odchádzam medzi poslednými, akoby si to bol tak od začiatku želal. "Dobrú noc, starký... Dobrú noc."

Ale keď som schádzal dolu schodmi, videl som, že zábava sa ešte neskončila. Zo desať reflektorov osvetľovalo bizarný a búrlivý výjav pätnásť metrov odo dverí. Nové športové auto, ktoré ani nie pred dvoma minútami odišlo spred Gatsbyho domu, ležalo v priekope, nie síce prevrátené, ale zato násilne zbavené jedného kolesa. Ostrý výstupok múru vysvetľoval, ako došlo k oddeleniu kolesa, ktorému teraz za pol tucta zvedavých šoférov venovalo nemalú pozornosť. Nechali však autá na ceste a zablokovali ju, takže už chvíľu sa ozývalo drsné, nepríjemné vytrubovanie tých vzadu, čo ešte zvyšovalo už aj tak dosť divý zmätok celého výjavu.

Z vaku sa vyškrabal chlap v dlhom automobilistickom kabáte, teraz zastal uprostred cesty a milým, začudovaným pohľadom pozeral z auta na koleso a z kolesa na pozorovateľov.

"Vidíte?" vysvetľoval. "Zašlo do priekopy."

Tento fakt ho nekonečne udivoval, a ja som spoznal najprv ten zvláštny údiv a potom aj samého človeka - bol to onen nedávny návštevník Gatsbyho knižnice.

"Ako sa to stalo?"

Pokrčil plecami.

Ja sa do mechaniky vôbec nerozumiem," vyhlásil rozhodne.

"Ale ako sa to stalo? Narazili ste do múru?"

"Mňa sa škoda pýtať," vyhlásili Sovie oči a umyli si nad celou vecou ruky. Ja sa do šoférovania veľmi nerozumiem - skoro vôbec nič. Stalo sa to, a viac neviem."

"Ak ste slabý šofér, tak prečo chcete šoférovať v noci?"

"Veď ja som ani nechcel," vysvetľoval rozhorčene. "Ani som sa neusiloval."

Na okolostojacich zaľahlo zdesené ticho.

"Chcete spáchať samovraždu?"

"Máte šťastie, že to bolo len koleso! Nanič šofér, a ani sa len neusiluje!"

"Vy ma nerozumiete," vysvetľoval zločinec. Ja som nešoféroval. V aute je ešte jeden."

Otras, ktorý nasledoval po tomto vyhlásení, prejavil sa ťahavým "Á-á-á!", keď sa dvere auta začali pomaly otvárať. Zástup - teraz to už bol zástup - sa mimovoľne odstúpil, a keď sa dvere otvorili dokorán, nastala strašidelná prestávka. Potom, na splátky, kúsok po kúsok, vyliezlo z vaku bledé, rozkývané individuum, skusmo ohmatávajúce zem veľkou, neistou tanečnou topánkou.

Prízrak sa chvíľu knísal, oslepený žiarou reflektorov a zmätený neprestajným skučaním klaksónov, kým zbadal chlapa v automobilistickom kabáte.

"Čo sa robí?" spýtal sa pokojne. "Benzín fuč?"

"Pozrite!"

Zo päť prstov ukazovalo na amputované koleso - chvíľu naň vyvaloval oči a potom pozrel dohora, akoby mal podozrenie, že spadlo z neba.

"Odletelo," vysvetľoval ktosi.

Prikývol.

"Som hneď ani nezbadal, že stojíme."

Pauza. Potom sa zhlboka nadýchol, vystrel pleciami a odhodlaným hlasom sa spýtal:

"Neviete mi povedať, kde je tu benzínová pumpa?"

Aspoň desať ľudí, medzi nimi aj takí, čo na tom neboli oveľa lepšie ako on, mu vysvetľovalo, že auto s kolesom už nespája nijaké fyzické puto.

"Výcúvam," navrhoval po chvíli. "Hodím tam spiatočku."

"Ale veď odletelo koleso!"

Zaváhal.

"Skúsiť to môžem," povedal.

Mraučiace klaksóny dosiahli crescendo a ja som sa obrátil a pustil cez trávnik domov. Raz som sa obzrel. Nad Gatsbyho domom žiarila hostia mesiaca, ktorá dodávala noci voľakedajšiu krásu a prežila smiech a krik jeho dosiaľ vysvietenej záhrady. Zdalo sa, že z oblokov a veľkých dverí sa teraz valí náhla prázdnota, obkľučujúca úplným osamotením postavu domáceho pána, ktorý stál na schodoch a dvíhal ruku vo formálnom geste na rozlúčku.

Keď čítam, čo som dosiaľ napísal, zistím, že to pôsobí dojmom, akoby ma v tom čase zaujímali iba udalosti troch večerov v rozmedzí niekoľkých týždňov. Práve naopak, boli to iba náhodné epizódy rušného leta a až do istého času,

ktorý nastal oveľa neskôr, zaujímali ma nekonečne menej ako moje osobné veci.

Väčšinu času som pracoval. Zavčas ráno vrhalo slnko môj tieň na západ, keď som sa náhlil bielymi roklami dolného New Yorku do Probity Trustu. S ostatnými úradníkmi a mladými predavačmi cenných papierov som si tykal a obedoval s nimi v tmavých, nabitých reštauráciách drobné bravčové párky, zemiakové pyré a kávu. Ba zakrátko som aj chodil s dievčaťom, ktoré bývalo v Jersey City a pracovalo v učtárni, ale jej brat začal na mňa nepekne zazeráť, a tak keď v júli šla na dovolenku, nechal som celú vec ticho zaspať.

Večeral som obyčajne v Yale Clube - neviem prečo, ale bola to najpochmúrnejšia udalosť dňa - a potom som šiel hore do knižnice a celú hodinu svedomitú študoval investície a cenné papiere. Obyčajne sa v blízkosti našlo zopár flákačov, ale tí do knižnice nikdy nechodili, takže sa mi tam dobre pracovalo. Potom, ak bola vlažná noc, pobral som sa pomaly po Madison Avenue popri starom hoteli Murray Hill a cez 33 ulicu na Pennsylvánsku stanicu.

Začal sa mi páčiť New York, ten vzrušujúci, dobrodružný dojem, akým pôsobí v noci, a uspokojenie, aké dáva nepokojnému oku ustavičné mihanie chlapov a žien a strojov. Rád som sa prechádzal po Piatej avenue, vyberal si zo zástupu romantické ženy a predstavoval si, že o pár minút vkročím do ich života a nikto o tom nebude vedieť, nikto sa proti tomu nebude stavať. Niekedy som ich v duchu sledoval až do bytov na rohoch zapadnutých ulíc a ony sa obrátili a usmiali na mňa, kým zmizli vo dverách a splynuli s teplou tmou. Za očarovaného súmraku metropolu na mňa niekedy padala neodbytná clivota, a vycítil som ju aj u iných - u chudobných mladých úradníkov, ktorí postávali pred výkladmi a čakali, kým nenadíde čas navečerať sa osamote dakde v reštaurácii - u mladých úradníkov na súmraku, ktorí premrhávali najpôsobivejšie chvíle noci a života.

A zase o ôsmej, keď tmavé vozovky okolo Štyridsiatej ulice brázdili päťstupy vrčiacich taxíkov, mieriacich do divadelnej štvrte, chytala ma za srdce akási tieseň. V čakajúcich taxíkoch sa k sebe nakláňali postavy, spievali hlasy, ozýval sa smiech po nepočuteľných vtípoch a zapálené cigarety vnútri opisovali nezrozumiteľné kruhy. Predstavujúc si, že aj ja sa ponáhľam za zábavou a delím sa s nimi o dôverné vzrušenie, želal som im všetko najlepšie.

Na čas som stratil Jordan Bakerovú z očí, a potom uprostred leta som ju zase našiel. Sprvu mi lichotilo, že sa s ňou môžem ukazovať po svete, pretože bola golfovou preborničkou a každý ju poznal. Potom to bolo čosi viac. Nebol som doslova zaľúbený, ale zmocnila sa ma akási nežná zvedavosť. Znudená, povýšená tvár, ktorú nastavovala svetu, čosi skrývala

- väčšina afektácií nakoniec čosi skrýva, aj keď zo začiatku to nemusí byť pravda - a jedného dňa som na to prišiel. Keď sme boli spolu na domácom večierku vo Warwicku, nechala vypožičané auto na daždi s otvorenou strechou, a potom sa vykrúcala a klamala - a zrazu som si spomenul na tú históriu, ktorá mi nevedela prísť na um vtedy večer u Daisy. Na jej prvom veľkom golfovom turnaji došlo k hádke, ktorá sa dostala skoro do novín - obvinili ju, že si v semifinálovom kole potisla loptu zo zlého miesta na lepšie. Celá vec už začala nadobúdať rozmery škandálu - a potom zhasla. Nosič palíc odvolal svoju výpoveď a jediný ďalší svedok pripustil, že sa možno pomýlil. Incident a meno mi už ostali v mysli spojené.

Jordan Bakerová sa inštinktívne vyhýbala bystrým, zdravo rozmýšľajúcim chlapom, a teraz som videl, že preto, lebo sa cítila bezpečnejšie na úrovni, kde sa akákoľvek úchyľka od zvitých pravidiel pokladala za vylúčenú. Bola nevyliciteľne nečestná. Nevedela zničiť, ak bola v nevýhode, a pre túto neochotu sa, myslím, už vo veľmi mladom veku začala uchýľovať k úskokom, aby mohla nastavovať svetu ten chladný, bezočivý úsmev a pritom uspokojovať nároky svojho tvrdého, pružného tela.

Ja som o to nedbal. Nečestnosť človeka nikdy žene z hĺbky duše nezazlieva - bolo mi to tak mimochodom ľúto, a potom som na to zabudol. Na tom istom večierku sme mali veľmi zvláštny rozhovor o šoférovaní. Vznikol, lebo prešla okolo akýchsi robotníkov tak tesne, že sme jednému z nich šuchli blatníkom o gombík na kabáte.

"Ste mizerná šoférka," protestoval som. "Alebo buďte opatrnejšia, alebo vôbec nesadajte za volant."

"Ja som opatrná."

"Nie, nie ste."

"No čo, druhí sú opatrní," povedala ľahkomyseľne.

"Ako to spolu súvisí?"

"Vyhnú sa mi," nástojila na svojom. "Na zrážku treba dvoch."

"A čo ak natrafíte na niekoho rovnako neopatrného, ako ste sama?"

"To sa dúfam nikdy nestane," odpovedala. "Nenávidím neopatrných ľudí. Preto sa mi páčite vy."

Sivé, slnkom vytáhané oči upierala rovno pred seba, ale aj tak úmyselne presunula vzťah medzi nami do inej roviny a na chvíľu sa mi zazdalo, že som do nej zaľúbený. Ale ja rozmýšľam pomaly a som plný vnútorných pravidiel, ktoré pôsobia ako brzdy na moje túžby, a vedel som, že najprv sa musím definitívne vymotať z toho zmätku doma. Raz za týždeň som posielal listy podpísané "S láskou Tvoj Nick", a pritom som vedel myslieť iba na to, že keď to dievča hrá tenis, na hornej pere sa jej vyhodí slabé fúziky potu. No napriek tomu bola tu neurčitá dohoda, ktorú som musel taktne zrušiť, kým budem slobodný.

Každý podozrieva sám seba aspoň z jednej hlavnej cnosti, a mojou je táto: som jedným z mála čestných ľudí, akých som kedy poznal.

V nedeľu dopoludnia, kým v pobrežných dedinkách vyzváňali kostolné zvony, celý svet i s milenkami sa vracal do Gatsbyho domu a veselo iskril na jeho trávniku.

"Predáva načierno pijatiku," vraveli mladé dámy, pohybujúce sa kdesi medzi jeho koktailmi a jeho kvetmi. "Raz zabil človeka, ktorý objavil, že je von Hindenburgovým synovcom a diablovým bratancom z druhého kolena. Podaj mi ružu, dušička, a nalej mi poslednú kvapku do hentohto krištáľového pohára."

Raz som si do prázdnych miest v cestovnom poriadku spísal mená ľudí, ktorí chodili toho leta ku Gatsbymu. Je to už starý cestovný poriadok, pomaly sa rozpadáva a v záhlaví má napísané: "Platný od 5. VII 1922." Ale sivé mená sa ešte



dajú prečítať a o ľuďoch, čo prijímali Gatsbyho pohostinstvo a vzdávali mu nepriamy hold tým, že o ňom absolútne nič nevedeli, poskytnú vám tieto mená oveľa lepšiu predstavu ako moje všeobecné poznámky.

Z Východného vajca teda chodili Chester Becker s manželkou a Leechovci a istý Bunsen, s ktorým som sa zoznámil v Yale, a doktor Webster Civet, ktorý sa vlni v lete utopil v Maine. A Hornbeamovci a Willie Voltaire so ženou, a celý klan akýchsi Blackbuckovcov, ktorí sa vždy zhromaždili v kúte a ak sa k nim niekto priblížil, krčili nosy ako kozy. Alsmayovci a Chrystieovci (či vlastne Hubert Auerbach so ženou pána Chrystieho) a Edgar Beaver, ktorému vraj jedného zimného popoludnia bez akejkoľvek zvláštnej príčiny načisto zbeleli vlasy.

Clarence Endive bol z Východného vajca, pokiaľ sa pamätám. Prišiel iba raz, v bielych pumpkách, a v záhrade sa pobli s akýmsi tulákom Ettym. Zo vzdialenejších končín ostrova prišli Cheadlovci a O. R. P. Schraeder so ženou, Stonewall Jackson Abram z Georgie so ženou, a Fishguardovci a Ripley Snell so ženou. Snell tam bol tri dni predtým, ako šiel do basy; ležal na štrkovej príjazdnej ceste taký opitý, že auto ženy pána Ulyssesa Swetta mu prešlo cez pravú ruku. Chodili aj Dancieovci, a S. B. Whitebait, ktorý mal dobre vyše šesťdesiatky, a Maurice A. Flink a Hammerheadovci a Beluga, dovozca tabaku, a Belugove dievčatá.

Zo Západného vajca chodili Poleovci a Mulreadyovci a Cecil Roebuck a Cecil Schoen a Guliek, štátny senátor, a Newton Orchid, ktorý bol hlavným akcionárom spoločnosti Films Par Excellence, a Eckhaust a Clyde Cohen a Don S. Schwartz (syn) a Arthur McCarty, ktorí všetci mali také či onaké spojenie s filmom. A Catlipovci a Bembergovci a G. Earl Muldoon, brat toho Muldoona, čo potom zaškrtil svoju ženu. Chodil tam Da Fontano, ten promotér, a Ed Legros a James B. ("Bachor") Ferret a De Jongovci a Ernest Lilly - tí sem chodili za hazardom, a keď sa do záhrady zatúlal Ferret, znamenalo to, že je v šticu a Spojený transport bude musieť na druhý deň výhodne fluktuovať na burze.

Istý Klipspringer tam býval tak často atak dlho, že ho začali volať "podnájomník" - pochybujem, či mal aj nejaký iný byt. Z ľudí od divadla chodil Gus Waize a Horace O'Donovan a Lester Myer a George Duckweed a Francis Bull. Z New Yorku boli ďalej Chromevci a Backhyssonovci a Dennickerovci a Russel Betty a Corriganovci a Kelleherovci a Dewarovci a Scullyovci a S. W. Belcher a Smirkovci a mladí Quinnovci, teraz už rozvedení, a Henry L. Palmetto, ktorý sa zabil tak, že skočil na Times Square pod vlak podzemnej železnice.

Benny McClenahan vždy prišiel so štyrmi dievčatami. Telesnou bytosťou to nikdy neboli tie isté, ale tak sa na seba ponášali, že nevyhnutne vznikol dojem, že tam už boli aj prv. Zabudol som už, ako sa volali - Jaqueline, myslím, alebo aj Consuela, alebo Glória, alebo Judy, alebo Júne, a ich priezviská boli alebo melodickými názvami kvetov a mesiacov, alebo strohejšími menami veľkých amerických kapitalistov, za ktorých sesternice sa hlásili, keď na nich niekto veľmi naliehal.

Na dôvažok ku všetkým týmto ľuďom si spomínam, že aspoň raz tam prišla Faustina O'Brienová, a Baedekerove dievčatá a mladý Brewer, ktorému vo vojne odstrelili nos, a pán Albrucksburger a slečna Haagová, jeho snúbenica, a Ardita Fitz-Petersová a pán P. Jewett, kedysi hlava Americkej légie, a slečna Claudia Hipová s človekom, o ktorom sa tvrdilo, že je to jej šofér, a akýsi princ, ktorého sme volali vojvoda a ktorého meno som už zabudol, ak som ho vôbec niekedy vedel.

Všetci títo ľudia chodili cez leto ku Gatsbymu.

Raz o deviatej ráno koncom júla sa po kamenistej cestičke prihegalo k mojim dverám Gatsbyho nádherné auto a zatrilkovalo trojhlasným klaksónom. Bolo to prvý raz, čo ma prišiel navštíviť, hoci som bol uňho na dvoch večierkoch, vozil som sa na jeho čln a na jeho nástojčivé pozývanie som sa často chodil kúpať k nemu na pláž.

"Dobré ráno, starký. Budete so mnou dnes obedovať, tak som si povedal, že sa odvezieme spolu."

Balansoval na stúpačke auta stou pohybovou vynachádzavosťou, ktorá je taká typicky americká - a ktorá pochádza, ak sa nemýlim, z nedostatku ťažkej práce v mladosti, a ešte väčšmi z neforemného pôvodu našich nervóznych, sporadických hier. Táto

vlastnosť ustavične prerážala cez jeho upäté správanie v podobe nepokoja. Nikdy nebol celkom nehybný; vždy si poklopkával nohou alebo netrpezlivo otváral a zatváral ruku.

Videl, že s obdivom pozerám na jeho auto.

"Pekné, čo, starký?" Zoskočil, aby som sa mohol lepšie pokochať. "Ešte ste ho nevideli?"

Videl som ho. Každý ho videl. Malo sýtu krémovú farbu, ligotalo sa niklom, tu i tam sa mu po celej obludnej dĺžke napučali triumfálne škatule na klobúky a na večere a na nástroje a terasovité sa na ňom vypínal celý labyrint ochranných skiel, v ktorých sa odrážalo tucet slnk. Sadli sme si za mnoho vrstiev skla do akéhosi skleníka vystlaného zelenou kožou a pohli sme sa do mesta.

Za minulý mesiac som sa s ním zhováral takých päť-šesť ráz, a na veľké sklamanie som zistil, že mi nemá veľa čo povedať. Môj prvý dojem, že je to osoba s akýmsi bližšie nepomenovaným vplyvom, sa preto postupne rozplynul, a on sa jednoducho stal majiteľom extravagantného zájazdného hostinca vedľa mňa.

A potom prišla tá trápna cesta. Ešte sme nedošli ani do dediny Západné vajce, a Gatsby už nechával svoje elegantné vety nedopovedané a nerozhodne sa búchal na kolená karamelového obleku.

"Počujte, starký," vyhlklo z neho nečakane, "čo si vlastne o mne myslíte?"

Trocha vyvedený z konceptu, začal som sa vykrúcať všeobecnými frázami, aké si takáto otázka zasluhuje.

"Viete, poviem vám čosi o svojom živote," skočil mi do reči. "Nechcem, aby ste o mne mali mylnú predstavu po všetkých tých historkách, čo počujete."

Teda si uvedomoval bizarné obvinenia, ktoré spetrovali konverzáciu v jeho sieňach.

"Poviem vám svätú pravdu!" Jeho pravá ruka si zrazu prizvala odplatu božiu za svedka. "Som syn istej bohatej rodiny zo stredného západu - všetci už medzičasom pomreli. Vyrástol som v Amerike, ale študoval som v Oxforde, lebo tam už od dávnych čias študovali všetci moji predkovia. Je to rodinná tradícia."

Úkosom na mňa pozrel - a pochopil som, prečo je Jordan Bakerová presvedčená, že Gatsby klame. Slová "študoval



som v Oxforde" vysypal zo seba akosi prirýchlo, alebo ich prehltol, alebo sa mu vzpriečili v hrdle, akoby mu už neraz robili ťažkosti. A pri tejto pochybnosti padalo celé jeho vyhlásenie, takže som začal rozmýšľať, či na ňom predsa len nie je čosi pochybné.

"Odkiaľ zo stredného západu?" spýtal som sa akoby nič.

"Zo San Francisca."

"Aha."

"Všetci moji príbuzní zomreli a ja som zdedil more peňazí."

Hlas mal vážny, akoby ho dosiaľ mätala spomienka na vymretie celého rodu. Na chvíľu sa mi zazdalo, že si zo mňa strieľa, ale pohľad nášho ma presvedčil o opak.

"Potom som žil ako mladý radža vo všetkých hlavných mestách Európy - Paríž, Benátky, Rím - zbieral som drahokamy, hlavne rubíny, poľoval som na divú zver, trocha som maľoval, len tak pre seba, a usiloval som sa zabudnúť na čosi veľmi smutné, čo sa mi stalo pred dávnymi rokmi."

Len s námahou som potlačil pochybovačný smiech. Už samy tie frázy boli také ošúchané, že nevyvolávali nijakú predstavu okrem jedinej - akýsi "originál" v turbane, ktorý naháňa tigra v Boulogneskom lesíku a z každého póru sa mu pritom sypú piliny.

"Potom prišla vojna, starký. Bola to veľká úľava, a ja som sa statočne usiloval padnúť, ale mal som zrejme začarovaný život. Keď sa to začalo, prijal som hodnosť nadporučíka. V Argonskom lese som sa prebil so zvyškami svojho guľometného práпора tak ďaleko dopredu, že sme na každej strane mali vedľa seba kilometrovú medzeru, kde pechota nemohla postupovať. Ostali sme tam dva dni a dve noci, stotridsať chlapov so šestnástimi Lewisovými guľometmi, a keď konečne prišla pechota, medzi kopami mŕtvych našli insígnie troch nemeckých divízií. Povýšili ma na majora a každá spojenecká vláda ma vyznamenala - ešte aj Čierna hora, malá Čierna hora dolu na Jadranskom mori!"

Malá Čierna hora! Priam vyzdvihol tie slová a prikývol si k nim - tým svojím úsmevom. Úsmevom, ktorý vyjadroval pochopenie pre búrlivé dejiny Čiernej hory a sympatizoval s udatným bojom čiernohorského ľudu. Plne oceňoval reťaz národných súvislostí, ktoré si vynútili tento hold z malého, vrúcného srdca Čiernej hory. Moju nevieru teraz vystriedalo očarenie; akoby som sa v rýchlosti prehľňal desiatkou časopisov.

Siahol do vrečka a do dlane mi padol kus kovu, zavesený na stužke.

"To je tá čiernohorská medaila." Na moje prekvapenie vyzerala celkom autenticky. "Orderi di Danilo," znel kruhový nápis, "Montenegro, Nicolas Rex." "Obráťte ju."

"Major Jay Gatsby," čítal som, "Za výnimočnú udatnosť."

"A ešte čosi nosím stále pri sebe. Pamiatka na oxfordské časy. Je to na nádvorí Trinity College - ten človek naľavo odo mňa je teraz Earl z Doncasteru."

Bola to fotografia poltucta mládencov v športových bundách, postávajúcich pod klenutou bránou, cez ktorú bolo vidno množstvo gotických vežičiek. Medzi nimi bol Gatsby, vyzerajúci trochu, nie oveľa, mladší - s kriketovou pálkou v ruke.

Teda bola to všetko pravda. Videl som tigríu kože, planúce v jeho paláci na Canale Grande; videl som, ako otvára šperkovnicu s rubínmi a tiši v ich purpurových hĺbkach bôle zlomeného srdca.

"Dnes k vám budem mať veľkú prosbu," pokračoval, keď si pamiatky so zadosťučením skryl zase do vrečka, "a tak som si povedal, že by ste mali o mne čosi vedieť. Nechcem, aby ste si mysleli, že som len nejaký niktoš. Viete, občas som obklopený samými cudzími ľuďmi, lebo sa potulujem po svete a usilujem sa zabudnúť na tú smutnú vec, čo sa mi stala." Zaváhal. "Dozviete sa o tom dnes popoludní."

"Pri obede?"

"Nie, popoludní. Náhodou som sa dozvedel, že ste pozvali slečnu Bakerovú na čaj."

"Chcete povedať, že ste zaľúbený do slečny Bakerovej?"

"Nie, starký, nie som. Ale slečna Bakerová bola taká láskavá a sľúbila, že sa s vami o tej veci pohovára."

Nemal som ani tušenia, čo by "tá vec" mohla byť, ale vzbudilo to vo mne skôr hnev ako zvedavosť. Nepozval som Jordan na čaj zato, aby som s ňou debatoval o pánu Jayovi Gatsbym. Bol som si istý, že ma požiada o čosi vyslovene fantastické, a na chvíľu som oľutoval, že som vôbec niekedy vkročil na jeho preľudnený trávnik.

Viac už nepovedal ani slovo. Ako sme sa blížili k mestu, bol čoraz korektnejší. Prešli sme popri Port Roosevelt, kde sme letmo zazreli červeno opásané zaoceánske lode, a uháňali sme popri zlátaných brlohoch, vrúbených tmavými, dosiaľ neopustenými krčmami z pozlátkových rokov tisícdeväťsto a čosi. Potom sa na oboch stranách okolo nás roztvorilo údolie popola, a ja som zazrel pani Wilsonovú, ako sa so zadychčanou vitalitou morduje pri benzínovej pumpe, práve keď sme šli okolo.

S blatníkmi rozpätými ako krídla sme sa prehňali cez pol Astórie - len cez pol, lebo ako sme sa prepletali pomedzi piliere nadzemnej železnice, začul som známe "puk-puk-víř" motorky a pri nás sa objavil rozčúlený policajt.

"Dobre, starký," zavolať Gatsby. Spomalili sme. Vytiahol z peňaženky bielu kartičku a zakýval ňou policajtovi pred nosom.

"V poriadku," súhlasil policajt a dotkol sa prstom čiapy. "Nabudúce vás už budem poznať, pán Gatsby. Prepáčte!"

"Čo to bolo?" spýtal som sa. "Ten obrázok z Oxfordu?"

"Raz som preukázal policajnému direktorovi istú láskavosť a od tých čias mi každý rok posiela vianočný pozdrav."

A šli sme ďalej cez veľký most, slnko svietilo pomedzi nosníky a neprestajne blikalo na bežiacich autách a mesto za riekou sa dvíhalo v bielych kopách a cukrových homoliach, vystavených napospol čírou vôľou z peňazí, ktoré nesmrdia. Mesto z Queensboroského mosta je vždy tým mestom, ako sme ho videli prvý raz, v celom jeho opojnom prvom prísľube všetkých tajomstiev a krásy na svete.

Prešiel okolo nás mŕtvý na pohrebnom voze, zasypanom kvetmi, za ním dva koče so stiahnutými záclonami a potom

veselšie koče pre priateľov. Priatelia upreli na nás tragické oči a úzke horné pery juhovýchodnej Európy, a ja som bol rád, že pohľad na Gatsbyho nádherné auto sa stal súčasťou ich pochmúrneho sviatku. Keď sme išli cez Blackwell's Island, predbehla nás limuzína vedená bielym šoférom, v ktorej sedeli traja naparadení černosi, dvaja mládenci a dievča. Musel som sa nahlas zasmiať, keď na nás zagúľali žltkami oči v povýšeneckom súperstve.

"Teraz už je možné hocičo, keď sme prešli cez tento most," pomyslel som si, "hocičo na svete..."

Ešte aj Gatsby bol možný, a to bez nejakého zvláštneho prekvapenia.

Rozpálené poludnie. V dobre ovievanej pivnici na Štyridsiatej druhej ulici som sa stretol s Gatsbym na obede. Žmurkajúc po oslepujúco jasnej ulici vonku som ho nejasne rozoznal v predsieni, ako sa s kýmisi zhovára.

"Pán Carraway, to je môj priateľ pán Wolfshiem."

Malý žid s plochým nosom zdvihol veľkú hlavu a uprel na mňa dve mohutné štetky chlpov, ktoré mu bujne vyrastali z nosných dierok. Po chvíli som v polotme objavil jeho drobné oči.

"- Tak som naňho mrkol," hovoril pán Wolfshiem, trasúc mi vážne rukou, "a viete, čo som spravil?"

"Čo?" spýtal som sa zdvorilo.

Zrejme to však nepatrilo mne, pretože mi pustil ruku a namieril výrazný nos na Gatsbyho.

"Dal som tie peniaze Katspaughovi a povedal som: 'V poriadku, Katspaugh, nedáte mu ani halier, kým nezavrie chlebařeň.' A na fľaku ju zavrel."

Gatsby nás oboch chytil pod pazuchu a voviedol nás do reštaurácie, načo pán Wolfshiem prehltol novú vetu, do ktorej sa už púšťal, a upadol do námesačného zadumania.

"Whisky so sódou?" spýtal sa hlavný.

"Toto je tu dobrý lokál," povedal pán Wolfshiem, obzerajúc presbyteriánske nymfy na plafone. "Ale ten naproti cez ulicu sa mi lepšie páči."

"Áno, whisky," súhlasil Gatsby a potom povedal pánu Wolfshiemovi: "Tam je veľmi teplo."

"Teplo, to áno, a je malý," odvetil pán Wolfshiem, "ale plný spomienok."

"Aká je to reštaurácia?" spýtal som sa.

"Starý Metropole."

"Starý Metropole," zasníval sa pán Wolfshiem pochmúrne. "Plný dávno mŕtvych tvári. Plný priateľov, ktorí sú už navždy preč. Do smrti nezabudnem na tú noc, keď tam zastrelili Rosyho Rosenthala. Bolo nás pri stole šesť, a Rosy celý večer jedol a pil, čo sa doňho zmestilo. Keď už bolo skoro ráno, prišiel za ním čašník s takým čudným ksichtom, že vraj sa s ním vonku chce niekto rozprávať. 'Dobre,' vraví Rosy a už aj vstáva, a ja som ho zatisol nazad na stoličku.

„Nech tí vagabundi prídu sem, ak od teba niečo chcú, Rosy, ale preboha, nie aby si šiel na krok z tejto miestnosti."

To už boli štyri hodiny ráno, a keby sme vytiahli rolety, boli by sme videli denné svetlo."

"A išiel?" spýtal som sa nevinne.

Jasné, že išiel." Nos pána Wolfshiema rozhorčene na mňa zablýskal. "Vo dverách sa obrátil a povedal: „Nie aby mi ten čašník odniesol kávu!" Potom išiel von na chodník, a tam ho trikrát strelili do plného brucha a zmizli aj s autom."

"Štyria skončili na elektrickom kresle," rozpamätal som sa.

"Piatí, s Beckerom." Jeho nozdry sa so záujmom obrátili ku mne. "Ako počúvam, hľadáte kšeft."

Susedstvo týchto dvoch poznámok bolo zarážajúce.

Gatsby odpovedal za mňa: "Nie, nie," zvolal, "to nie je ten človek."

"Nie?" Pán Wolfshiem sa zatváril sklamané.

"Toto je len priateľ. Povedal som vám, že o tamtom sa pohovárime inokedy."

"Prepáčte, prosím," povedal pán Wolfshiem, "pomyšlil som si tých ľudí."

Prišlo šťavnaté hašé, pán Wolfshiem zabudol na sentimentálnejšiu atmosféru starého Metropole a pustil sa do jedla, lačne ho vychutnávajúc. Očami medzitým pomaličky obchádzal miestnosť - oblúk dovŕšil tým, že sa obrátil a prezrel si ľudí, čo sedeli priamo za ním. Myslím, že keby nie mňa, bol by vrhol krátky pohľad aj pod stôl.

"Počujte, starký," povedal Gatsby a naklonil sa ku mne, "obávam sa, že ste sa ráno v aute trocha na mňa nahnevali."

Zase sa objavil ten úsmev, ale tentoraz som mu odolal.

"Nemám rád tajomstvá," odpovedal som, "a nerozumiem, prečo s tým nevyrukujete a nepoviete na rovinu, čo chcete. Prečo to celé musí ísť cez slečnu Bakerovú?"

"Ale nie, nie je to nič pokútne," ubezpečoval ma. "Slečna Bakerová je veľká športovkyňa, viete, a nikdy by nespravila čosi, čo nie je celkom správne."

Odrazu pozrel na hodinky, vyskočil a odbehol z miestnosti, takže som osamel pri stole s pánom Wolfshiemom.

"Musí volať," povedal pán Wolfshiem, sledujúc ho pohľadom. "Skvelý človek, pravda? Radosť naňho pozrieť, a perfektný gentleman."

"Áno."

"Študoval na Oxforde."

"Aha."

"Chodil na Oxfordskú fakultu v Anglicku. Poznáte Oxfordskú fakultu?"

"Počul som o nej."

Jedna z najslávnejších na svete."

"Už dlho poznáte Gatsbyho?" spýtal som sa.

"Niekoľko rokov," odpovedal samolúbo. "Mal som to potešenie zoznámiť sa s ním hneď po vojne. Ale stačilo sa mi s ním rozprávať hodinu, a vedel som, že som natrafil na človeka so skvelou výchovou. Povedal som si: Tu máš človeka, ktorého je radosť zaviesť domov a predstaviť vlastnej matke a sestre." Odmlčal sa. "Vidím, že pozeráte na moje manželové gombíky."

Nepozeral som, ale teraz som sa pozrel. Pozostávali z čudne povedomých kúskov slonoviny.

"Ukážkové exempláre ľudských stoličiek," oznámil mi.

"No toto!" Prezrel som si ich. "Veľmi zaujímavá myšlienka."

"Áno." Vtiahol si rukávy pod kabát. "Áno, Gatsby si dáva veľký pozor, keď ide o ženy. Na priateľovu manželku by sa ani len nepozrel."

Keď sa predmet tejto inštinktívnej dôvery vrátil k stolu a sadol si, pán Wolfshiem dopil prudkým pohybom kávu a vstal.

"Dobre som sa naobedoval," povedal, "a teraz sa stratím, mládenčí, kým vám nezačnem ísť na nervy."

"Veď nehorí, Meyer," povedal Gatsby bez nadšenia. Pán Wolfshiem zdvihol ruku, akoby nám žehnal.

"Ste veľmi zdvorilí, ale ja patríam k inej generácii," oznámil nám slávnostne. "Vy si len sedíte a debatujete o svojom športe a svojich slečnách a svojich -" Doplnil imaginárne podstatné meno ďalším pohybom ruky.

"Ale ja mám päťdesiat rokov a nebudem sa vám už natískať."

Keď nám podal ruku a obracal sa, tragický nos sa mu chvel. Rozmýšľal som, či som ho náhodou niečím neurazil.

"Niekedy sa vie strašne rozčítľovať," vysvetľoval Gatsby. "Dnes má taký sentimentálny deň. Je to taký newyorský originál - stály obyvateľ Broadway."

"Čím vlastne je - hercom?"

"Nie."

"Zubárom?"

"Meyer Wolfshiem? Nie, žije z hazardu." Gatsby zaváhal a potom chladne doložil: "To on v devätnástom zafixoval finále baseballovej ligy."

"Zafixoval finále ligy?" opakoval som.

Tá predstava ma položila. Pravdaže, pamätal som sa, že v devätnástom zafixovali baseballovú ligu, ale ak som vôbec nad tým rozmýšľal, tak ako nad čímisi, čo sa jednoducho stalo, bolo koncom istej reťaze nevyhnutností. Nikdy mi nezišlo na um, že by sa jeden človek mohol začať zahrávať s vierou päťdesiatich miliónov - cieľavedome ako vlačač, ktorý otvára trezor.

"Ako k tomu prišiel?" spýtal som sa po chvíľke.

Jednoducho využil príležitosť."

"Ako to, že nie je v base?"

"Nemôžu ho dostať, starký. To je hlava."

Nástojil som, že zaplatím ja. Keď mi čašník priniesol

drobné, zazrel som na druhej strane preplnenej miestnosti Toma Buchanana.

"Poďte na chvíľku so mnou," povedal som; "musím sa pozdraviť s jedným známym."

Keď nás Tom uvidel, vyskočil a podišiel pár krokov k nám.

"Kde trčíš?" spýtal sa. "Daisy zúri, že si nezavolať."

"Pán Gatsby, pán Buchanan."

Letmo si podali ruky a Gatsbymu sa na tvári objavil napätý, neznámy výraz, prezrádzajúci rozpaky.

"Ako sa vôbec máš?" naliehal Tom. "A kde sa tu berieš tak ďaleko na obede?"

"Obedoval som s pánom Gatsbym."

Obrátil som sa k pánu Gatsbymu, ale toho už nebolo.

Jedného októbrového dňa v tisícdeväťsto sedemnástom - (vravela Jordan Bakerová v to popoludnie, sediac náramne rovno na rovnej stoličke v čajovej záhrade hotela Plaza) - túlala som sa sem a tam, chvíľami po chodníku a chvíľami po tráve. Na tráve mi bolo príjemnejšie, lebo som mala topánky z Anglicka s gumovými štopľami na podrážkach, a tie sa zarývali do mäkkej zeme. Mala som aj novú kockovanú suknú, ktorá mi vo vetre trochu povievala, a pritom sa zakaždým všetky červeno-bielo-modré zástavy pred domami meravo vystreli a karhavo začmukali jazykom.

Najväčšia zástava a najväčší trávnik boli pred domom Daisy Fayovej. Mala práve osemnásť rokov, o dva viac ako ja, a bola najobľetovanejším dievčaťom v Louisville. Obliekala sa do bieleho, mala malé biele športové auto, a celý deň u nich vyzvňal telefón a vzrušení mladí dôstojníci z Camp Taylor ju prosili o výsadu, aby si ju mohli ten večer zmonopolizovať. "Tak aspoň na hodinku!"

Keď som prišla v to ráno pred ich dom, pri chodníku stálo biele auto a sedela v ňom Daisy s poručikom, ktorého som do tých čias nevidela. Takí boli do seba pohrúžení, že ma nezbadala, kým som nebola na pol druhu metra od nich.

"Ahoj, Jordan," zavolala zrazu. "Prosím ťa, poď sem."

Lichotilo mi, že sa chce so mnou rozprávať, pretože zo všetkých starších dievčat som najväčšmi obdivovala práve ju. Spýtala sa ma, či idem do Červeného kríža robiť obväzy. Išla som. Tak dobre, a mohla by som tam povedať, že ona v ten deň nemôže prísť? Kým rozprávala, dôstojník na ňu pozeral tak, ako každé dievča túži, aby sa naň niekedy pozerali, a mne sa to videlo také romantické, že mi tá príhoda dodnes ostala v pamäti. Volal sa Jay Gatsby a potom som ho vyše štyroch rokov nevidela - ani keď som ho stretla na Long Islande, neuvedomila som si, že je to ten istý človek.

To bolo v sedemnástom. V nasledujúcom roku som už aj sama mala niekoľko fešákov a začala som hrať na turnajoch, a tak som sa s Daisy veľa nestretávala. Stýkala sa s trocha staršou bandou - ak vôbec s niekým. Chodili o nej divé chýry - jednej zimnej noci ju vraj našla matka, ako sa balí, že ide do New Yorku rozlúčiť sa s nejakým vojakom, ktorý odchádzal do Európy. Účinne jej vtom zabránili, ale niekoľko týždňov sa s rodinou nezhovárala. Potom sa už nezahrávala s vojakmi, iba s niekoľkými čaptavými, krátkozrakými mládencami z mesta, ktorých vôbec nechceli vziať k vojsku.

Nasledujúcu jeseň už bola zase veselá, veselá ako vždy. Po prímerí mala spoločenský debut a vo februári bola prakticky zasnúbená s akýmsi človekom z New Orleansu. V júni sa vydala za Toma Buchanana z Chicaga s takou

parádou, že to Louisville ešte nezažilo. Prišiel so stovkou ľudí v štyroch zvláštnych vozňoch a najali si celé poschodie v hoteli Muhlbach a deň pred svadbou daroval Daisy perlový náhrdelník, ktorý cenili na tristo päťdesiat tisíc dolárov.

Bola som za družicu. Pol hodiny pred rozlúčkovou večerou som prišla k nej do izby a našla som ju ležať na posteli v kvetovaných šatách, krásnu ako júnová noc - a opitú pod obraz boží. V jednej ruke mala fľašu Sauterne a v druhej list. "Gratuluj mi," zašomrala. "V živote som nepila, ale namojdušu, je to skvelé."

"Čo sa stalo, Daisy?"

Od strachu som bola celá bez seba, to vám poviem; v živote som nevidela dievča také doriadené.

"Tu máš, dušinka." Hrabala v koši na smeti, ktorý mala so sebou na posteli, a vytiahla perlový náhrdelník. "Zanes to dolu a daj to tomu, čie to je. Všetkým povedz, že Daisy si to rozmyslela. Povedz: Daisy si to rozmyslela!"

Pustila sa do plaču - a len plakala a plakala. Vybehla som von, našla som chyžnú jej matky, zamkli sme dvere a strčili ju do vane so studenou vodou. Ten list nechcela dať z ruky. Vzala si ho do vane a zhúžvala ho do mokrej hrče a len potom mi ho dovolila nechať v miske na mydlo, keď videla, že sa jej v rukách rozpúšťa ako sneh.

Ale nepovedala už ani slovo. Dali sme jej čpavok a ľad na čelo a zase sme ju navliekli do šiat a o pol hodiny, keď sme vyšli z izby, mala perly na krku a bolo po všetkom. Na druhý deň o piatej sa vydala za Toma Buchanana, ani len okom nemihla a odišla s ním na trojmesačnú cestu po južnom Tichomorí.

Stretla som sa s nimi v Santa Barbare, keď sa vrátili, a myslím, že som v živote nevidela dievča, čo by bolo také zbláznené do vlastného muža. Ak na sekundu odišiel z izby, začala sa obzerat' celá nesvoja a pýtala sa: "Kam išiel Tom?" a tvárila sa ako duchom neprítomná, kým ho zase neuviedla vo dverách. Celé hodiny sedela na piesku, hlavu mu držala v lone, hladkala mu prstami oči a pozerala naňho s nekonečnou rozkošou. Bolo to dojmavé, keď ich človek videl spolu - musel sa tak tlmene, fascinovane zasmiať. To bolo v auguste. Týždeň

potom, čo som odišla zo Santa Barbary Tom raz v noci nabúral akýsi voz na ceste do Ventury a odrazil si predné koleso z auta. Tá ženská, čo bola s ním, sa tiež dostala do novín, lebo si zlomila ruku - bola to chyžná z hotela v Santa Barbare.

Vaprili sa Daisy narodila dcéra a potom odišli na rok do Francúzska. Stretla som sa s nimi na jar v Cannes, a neskôr v Deauville, a potom sa vrátili do Chicaga a tam sa usadili. Daisy bola v Chicagu obľúbená, ako sám viete. Stýkali sa s takou flamenderskou spoločnosťou, samí mladí a bohatí a diví ľudia, ale vyšla z toho s absolútne nedotknutou povest'ou. Azda preto, že nepije. Je to veľká výhoda, keď človek medzi samými pijanmi nepije. Vie držať jazyk za zubami a okrem toho si môže prípadné vylomeniny načasovať na chvíle, keď sú všetci ostatní takí slepí, že nič nevidia, alebo im je všetko jedno. Možno sa Daisy nikdy nepúšťala na bočné chodníčky - a predsa čosi v tom jej hlase...

No, a asi pred šiestimi týždňami počula po rokoch zase Gatsbyho meno. To vtedy, keď som sa vás opýtala - spomínate si? - či nepoznáte v Západnom vajci Gatsbyho. Keď ste odišli domov, prišla za mnou do izby, zobudila ma a spýtala sa: "Akého Gatsbyho?" a keď som jej ho opisala - napolo ešte spiaccky - povedala takým veľmi čudným hlasom, že to je určite ten jej známy. Až vtedy som si dala dokopy tohto Gatsbyho s dôstojníkom v jej bielom aute.

Keď mi to Jordan Bakerová všetko dorozprávala, boli sme už pol hodiny preč z Plazy a vozili sme sa na koči po Central Parku. Slnko už zapadlo za vysoké obytné domy filmových hviezd na západ od Päťdesiatej ulice a jasné hlasy detí, ktoré sa už poschádzali ako svrčky v tráve, niesli sa horúcim súmrakom:

Ja som šejk z Arábie.

Mne tvoja láska žije.

Keď večer hviezdy zaplanú,  
vkradnem sa k tebe do stanu -

"Bola to čudná náhoda," povedal som.

"To vôbec nebola náhoda."

"Ako to?"

"Gatsby si kúpil ten dom, aby mal Daisy hneď naproti za prielivom."

Teda nie iba za hviezdami ho hnala túžba v tú júnovú noc. Ožil predomnou, akoby zrazu vyskočil z lona svojej bezúčelnej nádhery.

"Chcel by vedieť," pokračovala Jordan, "či by ste nepozvali niekedy popoludní Daisy k sebe a nedovolili mu zájsť k vám."

Skromnosť tejto prosby mnou otriasla. Päť rokov čakal a kúpil si palác, kde rozdával svetlo hviezd náhodným nočným motýľom - len aby mohol "zájsť" raz popoludní do cudzej záhrady.

"A to všetko som sa musel dozvedieť, kým sa ma opovážil poprosiť o takú maličkosť?"

"Bojí sa; čaká už tak dlho. Myslel si, že by ste sa mohli uraziť. Rozumieme, pod tou maskou je to tvrdý chlap."

Čosi ma znepokojovalo.

"A prečo nepožiadala vás, aby ste zariadili stretnutie?"

"Chce, aby Daisy videla jeho dom," vysvetľovala. "A vy bývate hneď vedľa."

"Aha."

"Myslím, že tak napoly čakal, že raz večer Daisy jednoducho zabľúdi k nemu na zábavu," pokračovala Jordan, "ale neprišla ani raz. Potom sa začal ľudí nenápadne vypytovať, či ju nepoznajú, a ja som bola prvá, na koho natrafil. To bolo vtedy večer na tej tancovačke, keď si ma dal zavolať, a mali ste počuť, s akými okolkami išiel na vec. Pravdaže, hneď som navrhla obed v New Yorku - a myslela som si, že sa zblázni: „Nechcem robiť nič nápadné!“ opakoval ustavične. „Chcem sa s ňou stretnúť hneď vedľa v susedstve.“

Keď som povedala, že ste dobrým Tomovým priateľom, skoro sa celej tej myšlienky vzdal. O Tomovi veľa nevie, hoci



vraví, že dlhé roky čítal akési chicagské noviny, či v nich náhodou nezazrie Daisyino meno."

To sa už zotmel, a keď sme prechádzali popod malý mostík, položil som ruku Jordan na zlatisté plece, pritiahol si ju k sebe a pozval ju na večeru. Odrazu som už nemyslel na Daisy a Gatsbyho, ale na túto čistú, tvrdú, jednoduchú osôbku, ktorá sa špecializovala na všeobecný skepticizmus a bezstarostne sa opierala o oblúk mojej ruky. V ušiach mi s akýmsi opojným vzrušením začala znieť veta: "Sú iba prenasledovaní a prenasledujúci, tí, čo konajú, a tí, čo sú unavení."

"A Daisy by mala v živote niečo mať," zašepkala mi Jordan.

"Chce sa stretnúť s Gatsbym?"

"Nemá o tom vedieť. Gatsby nechce, aby to vedela. Vy ju máte len pozvať na čaj."

Prešli sme popri bariére tmavých stromov a potom zažiarila do Parku fasáda Päťdesiatej deviatej ulice, obdĺžnik nezného, bledého svetla. Na rozdiel od Gatsbyho a Toma Buchanana som nemal dievča, ktorého netelesná tvár by sa mi vznášala pred tmavými rímsami a oslepujúcimi neónmi, a tak som si dievča vedľa seba pritiahol bližšie a zovrel som objatie. Jej bledé, pohľadové ústa sa usmiali, a tak som si ju pritiahol ešte bližšie, tentoraz k tvári.

Keď som sa tej noci vrátil na Západné vajce, v prvej chvíli som sa zľakol, že mi horí dom. Boli dve hodiny a celý kút polostrova blýskal svetlom, ktoré neskutočne dopadalo na kriky a vrhalo tenké, dlžiacie sa záblesky na drôty pozdĺž cesty. Keď som zahol za roh, videl som, že to je Gatsbyho dom, rozsvietený od veže až po pivnicu.

Najprv som si myslel, že to je zase nejaký večierok, divý flám, ktorý sa zvrhol na skrývačku alebo hru na sardinky, a celý dom slúži za ihrisko. Lenže nebolo počuť ani hláska. Iba vietor v stromoch húdol v drôtoch a blikal svetlami, akoby dom žmurkal do tmy. Keď sa môj taxík so stonaním pobral nazad, videl som, že po trávniku ide ku mne Gatsby.

"Váš dom vyzerá ako svetová výstava," povedal som.

"Áno?" Roztržito naň pozrel. "Prezeral som zopár izieb. Poďme na Coney Island, starký. V mojom aute."

"Už je neskoro."

"A nezaplaváme si v bazéne? Za celé leto som sa ani neomočil."

"Musím si ísť ľahnúť."

"Dobre."

Čakal a hľadel na mňa s potláčanou nedočkavosťou.

"Zhováral som sa so slečnou Bakerovou," povedal som po chvíľke. "Zajtra zavolám Daisy a pozvem ju k sebe na čaj."

"Aha, dobre," odvetil nedbanlivo. "Nechcem vás nijako obťažovať."

"Ktorý deň by vám vyhovoval?"

"Ktorý deň by vyhovoval vám?" opravil ma rýchlo. "Nechcem vás nijako obťažovať, viete."

"Čo tak pozajtra?"

Chvíľu uvažoval. Potom váhavo povedal: "Chcem dať pokosiť ten trávnik."

Obaja sme pozreli nadol na trávu - tam, kde sa končil môj strapatý trávnik a začínala sa tmavšia, udržiavaná plocha jeho záhrady, bolo vidieť ostrú čiaru. Dovtípil som sa, že myslel na môj trávnik.

"A ešte jedna maličkosť," povedal neisto a zaváhal.

"Chceli by ste to radšej o pár dní odložiť?" spýtal som sa.

"Ale nie, o tanto mi nešlo. Aspoň -" Niekoľkokrát začal nešikovne odznova. "Ale myslel som si - no, počujte, starký, veľa nezarábate, pravda?"

"Veľmi veľa nie."

Zdalo sa, že to ho posmelilo, a ďalej už rozprával sebaistejšie.

"Myslel som si, že asi nie, ak prepáčite tú - viete, popri inom tak trochu obchodujem, čosi ako vedľajšie zamestnanie, rozumiete. A myslel som si, že ak veľa nezarábate - Vy predávate cenné papiere, pravda, starký?"

"Pokúšam sa."

"No, toto by vás mohlo zaujímať. Nezabralo by vám to veľa času a dalo by sa na tom pekne zarobiť. Náhodou je to tak trochu dôvernejšia vec."

Teraz si uvedomujem, že za iných okolností mohol ten rozhovor byť jednou z mojich životných križovatiek. Ale keďže mi to očividne a netaktné ponúkol za službu, ktorú som mu mal preukázať, neostalo mi nič iné, len ho na mieste odmietnuť.

"Som veľmi zaneprázdnený," odpovedal som. "Som vám zaviazaný, ale viac práce si už nemôžem nabráť."

"S Wolfshiemom by ste vôbec neprišli do styku." Zrejme si myslel, že bočím od "kšeftu", ktorý sa spomínal pri obede, ale ubezpečil som ho, že sa mýli. Čakal ešte chvíľu v nádeji, že nadviažem rozhovor, ale bol som taký zabratý do seba, že som nereagoval, a tak sa neochotne pobral domov.

Večer vo mne zanechal bezstarostnú a šťastnú náladu; myslím, že som sa pohrúžil do hlbokého spánku, len čo som otvoril domové dvere. Preto ani neviem, či Gatsby išiel na Coney Island alebo nie, alebo ako dlho si "prezeral izby", kým jeho dom jarmočne svietil ďalej. Daisy som zavolať na druhý deň z kancelárie a pozval som ju na čaj.

"Toma nevod," varoval som ju.

"Prosím?"

"Toma nevod."

"Kto je Tom?" spýtala sa nevinne.

V dohovorený deň sa lialo ako z krhly. O jedenástej mi zaklopal na dvere človek v pršiaplášti, vliekol za sebou kosačku na trávu a povedal, že ho pán Gatsby poslal pokosiť trávnik. To mi pripomenulo, že som zabudol povedať Finke, aby sa vrátila, atak som sa odviezol do dediny Západné vajce, kde som ju hľadal v premoknutých nabielených uličkách a nakúpil zopár šálok, citrónov a kvetov.

Kvety boli zbytočné, lebo o druhej prišiel od Gatsbyho celý skleník, naukladaný v nespočítateľných obaloch. O



hodinu sa nervózne otvorila brána a dnu sa vrátil Gatsby v bielom flanelovom obleku, striebornej košeli a zlatej kravate. Bol bledý a pod očami mal od nevyspatia tmavé kruhy.

"Všetko v poriadku?" spýtal sa hneď.

"Tráva je pekná, ak myslíte na to."

"Aká tráva?" spýtal sa nechápavo. "Aha, tá na dvore." Pozrel na ňu z obloka, ale súdiac podľa jeho výrazu, neverím, že vôbec vnímal, čo vidí.

"Celkom dobre vyzerá," poznamenal neurčito. "V ktorýchsi novinách písali, že okolo štvrtej má prestať pršať. Myslím, že to bolo v Journale. Máte všetko, čo potrebujete v rámci - v rámci čaju?"

Zaviedol som ho do komory, kde trocha vyčítavo pozrel na Fínku. Spoločne sme obzerali dvanásť citrónových tortičiek z lahôdkárstva.

"Postačia?" spýtal som sa.

Jasné, jasné! Sú skvelé!" a duto doložil: "... starký."

Okolo pol štvrtej dážď zoslabol a zmenil sa na vlhkú hmlu, cez ktorú sa podchvíľou zniesli riedke kvapôčky ako rosa. Gatsby si s prázdny pohľadom prezeral Clayovu Ekonómiu, strhával sa pri Fínkiných krokoch, od ktorých sa triasla dlážka v kuchyni, a chvíľami pozeral do usmolených oblokov, akoby sa za nimi odohrával sled neviditeľných, ale poplašných udalostí. Napokon vstal a neistým hlasom mi oznámil, že ide domov.

"A to už prečo?"

"Nikto na čaj nepríde. Už je neskoro!" Pozrel sa na hodinky, akoby ho už súrne potrebovali kdesi inde. "Nemôžem čakať celý deň."

"Nerobte hlúposti; ešte sú len o dve minúty štyri."

Žalostne si sadol, akoby som ho bol na stoličku zatisol, a v tej istej chvíli sa ozvalo auto, zahýbajúce na moju cestičku. Obaja sme vyskočili a ja som sa pobral na dvor, sám dosť utrápený.

Popod holé, kvapkajúce orgovány prichádzalo po cestičke veľké otvorené auto. Zastalo. Daisyina tvár, naklonená nabok pod veľkým trojrohým levandulovým klobúkom, uprela sa na mňa so žiarivým, nadšeným úsmevom.

"Srdiečko, tak ty absolútne bývaš tu?"

Rozjarujúci žblnkot jej hlasu bol v daždi opojným povzbudením. Chvíľu som musel iba sluchom vnímať jeho zvuk, ako stúpa a klesá, až potom som si začal uvedomovať, čo vlastne vraví. Na lici jej ležal vlhký prameň vlasov ako pruh modrej farby, a keď som ju chytil za ruku, ako som jej pomáhal vysadať, mala ju mokrú a blyšťali sa na nej kvapky.

"Si do mňa zaľúbený," zašepkala mi do ucha, "alebo prečo som musela prísť sama?"

"To je tajomstvo hradu Nemá na činžu. Povedz šoférovi, aby šiel niekam ďaleko a hodinu tam zostal."

"Vráťte sa o hodinu, Ferdie." A polohlasom vážne dodala: "Volá sa Ferdie."

"Neudiera mu benzín do nosa?"

"Myslím, že nie," odpovedala nevinne. "Prečo?"

Vošli sme do domu. Na moje nekonečné prekvapenie obývacia izba bola prázdna.

"To je teda podarené," vykrikoval som.

"Čo je podarené?"

Obrátila hlavu, lebo ktosi zľahka a dôstojne zaklopal na domové dvere. Vyšiel som z izby a otvoril som. V kaluži pred dvermi stál Gatsby, bledý ani smrť, ruky mal ponorené do vreciek ako závažia a tragicky mi zízal do očí.

S rukami stále vo vreckách sa zakrádal okolo mňa

na chodbu, zvrtol sa v pravom uhle, akoby bol na drôtku, a zmizol v obývačke. Podarené to vôbec nebolo. Uvedomil som si, ako hlasno mi bije srdce, a zavrel som dvere pred mocnejším dažďom.

Pol minúty sa neozval ani hlások. Potom som z obývačky počul akési pridusené mrmlanie a útržok smiechu, načo nasledoval Daisyin hlas so zreteľne silným tónom:

"Naozaj ma nesmierne teší, že sa zase stretávame."

Prestávka; preťahovala sa priam strašne. Nemal som na chodbe čo robiť, tak som šiel do izby.

Gatsby, ešte vždy s rukami vo vreckách, sa opieral o kozub a úporné predstieral dokonalú nenútenosť, ba nudu. Hlavu mal tak vyvrátenú dozadu, že sa opieral o ciferník doslúživších hodín na kozube, a v takomto postoji upieral šialený pohľad na Daisy, ktorá sedela, vyplašená, ale grációzna, na kraji tvrdej stoličky.

"My sa poznáme," zamrmľal Gatsby. Letmo zabľúdl zrakom ku mne a roztvoril pery v mŕtvonarodenom pokuse o smiech. Našťastie sa hodiny rozhodli práve v tejto chvíli nebezpečne nakloniť pod tlakom jeho hlavy, načo sa Gatsby zvrtol, roztrasenou rukou ich zachytil a postavil nazad. Potom si meravo sadol, s laktom na operadle pohovky a s bradou v dlani.

"Prepáčte mi tie hodiny," povedal.

Samému mi už zalial tvár sýty tropický rumenec. V hlase som mal tisíc tuctových fráz, ale nezmohol som sa ani na jednu.

"Veď sú to staré hodiny," povedal som im idiotský.

V tej chvíli sme tuším všetci verili, že sa na zemi rozbili na tisíc kusov.

"Už sme sa dlhé roky nevideli," vyhlásila Daisy čo najvecnejším hlasom.

"V novembri to bude päť rokov."

Automatická pohotovosť Gatsbyho odpovede nás zarazila aspoň na ďalšiu minútu. V zúfalstve som navrhol, aby mi pomohli v kuchyni pripraviť čaj, a oni sa už zdvihli, keď tu ho démonická Fínka sama doniesla na tácní.

Vo vítanom zmlatku šálok a tort sa vytvorila akási vonkajšia slušnosť. Gatsby sa odpratal do tieňa, a kým sme sa s Daisy rozprávali, napätými, nešťastnými očami nás svedomito pozoroval, raz jedného raz druhého. Keďže však pokoj nebol cieľom sám osebe, v prvej vhodnej chvíli som sa ospravedlnil a vstal.

"Kam idete?" spýtal sa Gatsby, hneď celý poplašený.

"Hneď sa vrátim."

"Kým odídete, musím sa s vami o niečom porozprávať."

Ako bez seba sa pobral za mnou do kuchyne, zavrel dvere a žalostne zašepkal: "Božemôj!"

"Čo sa stalo?"

Je to strašná chyba," povedal, potriasajúc hlavou, "strašná, strašná chyba."

"Ste len v rozpakoch, to je všetko," a našťastie som doložil: "Aj Daisy je v rozpakoch."

"Daisy je v rozpakoch?" opakoval, akoby neveril.

"Práve tak ako vy."

"Nerozprávajte tak nahlas."

"Vývádzate ako malý chlapec," vybuchol som podráždene. "A čo viac, ste neslušný. Daisy tam sedí sama."

Zdvihol ruku, aby ma umlčal, pozrel na mňa tak vyčítavo, že sa to nedá zabudnúť, potom opatrne otvoril dvere a vrátil sa do druhej izby.

Zadom som vyšiel von - práve tak ako Gatsby, keď pred polhodinou nervózne obišiel dom - a rozbehol som sa k veľkému, čiernemu, hrčavému stromu, ktorého husté listie poskytovalo akú-takú ochranu pred dažďom. Už zase lialo a môj nepravidelný trávnik, pekne oholený Gatsbyho záhradníkom, oplýval malými blatistými močiarimi a predhistorickými slatinami. Spod stromu som sa nemal na čo pozeráť, iba ak na Gatsbyho obrovský dom, a tak som naň dobrú polhodinu vyvaľoval oči ako Kant na svoju kostolnú vežu. Postavil ho akýsi pivovarník pred takými desiatimi rokmi, keď sa začala šíriť mánia "dobových" stavieb, a údajne sa ponúkol, že bude päť rokov platiť dane za všetky okolité domce, ak si majitelia dajú pokryť strechy slamou. Možno práve to, že odmietli, mu sprotivilo plán Založiť Rod - lebo vzápätí sa stal obeťou celkového úpadku telesných síl. Jeho deti predali dom, ešte kým na dverách visel čierny veniec. Američania sa síce ochotne, ba radi stanú nevoľníkmi, ale vždy tvrdohlavo odmietali stať sa sediacou.

Po pol hodine zase zasvietilo slnko a na Gatsbyho cestu oblúkom zahlo auto z obchodu so surovinami na večeru pre sluhov - bol som si istý, že on sám neprehtne ani za lyžičku. Slúžka začala otvárať obloky na hornom poschodí jeho domu; v každom sa na chvíľku objavila, potom sa vyklonila z veľkého stredného arkiera a zamyslene pľuvla do záhrady. Bol čas ísť nazad. Kým pršalo, dážď mi pripomínal ich tlmené hlasy, zavše silnejúce v poryvoch citu. Ale v novom tichu som cítil, že aj v dome sa rozhostilo ticho.

Íšiel som dnu - najprv som v kuchyni hrmotal všetkým možným, dobreže som sporák nezvalil - ale myslím, že nepočuli nič. Sedeli každý na jednom konci pohovky a pozerali na seba, akoby bola padla akási otázka alebo visela nevypovedaná vo vzduchu, a po rozpakoch neostalo ani stopy. Daisy mala po tvári rozmazané slzy, a keď som vošiel, vyskočila a začala si ich pred zrkadlom utierať vreckovkou. Ale Gatsby sa tak zmenil, že to bolo jednoducho zarážajúce. Doslova žiaril; bez akéhokoľvek nadšeného slova či gesta sa šírila z neho nová spokojnosť, ktorá priam napĺňala malú izbu.

"Aha, vitajte, starký," povedal, akoby ma roky nevidel. V prvej chvíli som si myslel, že mi podá ruku.

"Prestalo pršať."

no

"Áno?" Keď si uvedomil, o čom rozprávam, že v izbe sú zvončeky slnka, usmial sa ako meteorológ, ako jasavý zvestovateľ vracajúceho sa svetla, a zopakoval novinku Daisy. "Čo na to povieš? prestalo pršať."

"To som rada, Jay." Jej hrdlo, plné boľavej, smutnej krásy, rozprávalo len o nečakanej radosti.

"Chcem vás s Daisy pozvať k sebe," povedal, "rád by som jej ukázal dom."

"Naozaj chcete, aby som šiel s vami?"

"Samozrejme, starký."

Daisy si šla umyť tvár - prineskoro som si s hanbou spomenul na svoje uteráky - a my s Gatsbysm sme čakali dolu na trávniku.

"Pekne vyzerá ten môj dom, pravda?" obrátil sa na mňa. "Pozrite, ako celú fasádu zalieva svetlo."

Súhlasil som, že dom je nádherný.

"Áno." Prešiel po ňom zrakom, po každých klenutých dverách a každej hranatej veži. "Trvalo mi sotva tri roky, kým som zarobil tie peniaze, čo stál."

"Mal som dojem, že ste peniaze zdedili."

"Aj som ich zdedil, starký," odpovedal automaticky, "ale o väčšinu som prišiel v tej veľkej panike - v tej vojnovej panike."

Myslím, že ani dobre nevedel, čo vraví, lebo keď som sa ho spýtal, s čím obchoduje, odpovedal: "To je moja vec," a až potom si uvedomil, že to nie je najvhodnejšia odpoveď.

"Ale, pracoval som so všeličím," opravil sa. "Bol som v drogistike a potom som bol v naftě. Ale už som nechal jedno i druhé." Pozrel na mňa o čosi pozornejšie. "Chcete povedať, že ste roznyšľali o tom, čo som vám minule navrhol?"

Kým som stačil odpovedať, z domu vyšla Daisy a dva rady mosadzných gombíkov na šatách sa jej zablysli v slnku.

"Tamten obrovský dom?" zvolala a ukázala naň.

"Páči sa ti?"

"Božský, len si neviem predstaviť, ako tam vydržíš celkom sám."

"Mám tam vždy plno zaujímavých ľudí, vo dne v noci. Takých, čo robia všeličo zaujímavé. Slávnych."

Nešli sme kratšou cestou popri prielive, ale zamierili sme na hradskú a vošli cez veľkú bránu. Daisy očarujúco hrkútala a obdivovala ten či onen pohľad na feudálnu siluetu, črtajúcu sa oproti oblohe, obdivovala záhrady, iskrivú vôňu narcisov, penistú vôňu hlohových a slivkových kvetov a bledozlatú vôňu čínskeho zemolezu. Bol to čudný pocit, dôjsť k mramorovým schodom a nestretnúť prúd pestrých šiat, hrnúcich sa von i dnu, nepočuť iný zvuk ako

štiebot vtákov v korunách stromov.

A keď sme vnútri prechádzali cez hudobné siene v štýle Márie Antoinetty a barokové salóny, mal som dojem, že za každou pohovkou a každým stolom sú skrytí hostia, ktorí majú nakázané zatajiť dych a čušať, kým neprejdeme. Keď Gatsby zatváral dvere na "staroanglickej univerzitnej knižnici", bol by som prisahal, že počujem, ako sivooký pán vybuchuje strašidelným rehotom.

Išli sme na poschodie a putovali sme cez dobové spálne, poovíjané ružovým a levandulovým hodváhom a žiariace čerstvými kvetmi, cez obliekame a herne a kúpeľne s vaňami vstavanými do dlážky - a vtrhli sme aj do akejsi izby, kde strapatý chlap v pyžame robil na dlážke cviky na povzbudenie činnosti pečene. Bol to pán Klipspringer, "podnájomník". Ráno som ho videl, ako sa lačne potíka po brehu. Napokon sme došli do Gatsbyho osobnej suity - spálňa, kúpeľňa a pracovňa v empírovom Adamovom štýle - tam sme si posadali a vypili za pohárik akejsi chartreusky, ktorú vybral zo vstavanej skrine.

Ani na chvíľku nespustil zrak z Daisy a myslím, že všetko vo svojom dome prehodnocoval podľa toho, akú reakciu to vyvolalo v jej milovaných očiach. Ba chvíľami sa aj sám omráčené obzeral po svojom majetku, akoby v jej hmatateľnej a úžasnej prítomnosti už nič z neho nebolo skutočné. Raz len-len že nespadol dolu schodmi.

Jeho spálňa bola najjednoduchšia zo všetkých izieb - jedinou výnimkou bol toaletný stolík, ozdobený súpravou z matného rýdzeho zlata. Daisy s pôžitkom vzala kefu a pričesala si vlasy, načo si Gatsby sadol, priclonil si rukou oči a rozosmial sa.

"To je ohromné podarené, starký," povedal rozveselene. "Nemôžem - Keď si len -"

Očividne prešiel dvoma štádiami, a teraz naňho prichádzalo tretie. Po rozpakoch a bezmyšlienkovitej radosti sa ho zmocnil úžas nad tým, že je tu Daisy. Tak dlho bol posadnutý tou myšlienkou, sníval o nej do poslednej chvíľky, čakal takrečeno so zaťatými zubami v nepredstaviteľne prudkom vypätí. Teraz prišla reakcia a on dobiehal ako pretiahnuté hodiny.

Po chvíľke sa spamätal a otvoril pred nami dva obrovské patentné šatníky, kde mal napratané obleky, župany, kravaty a košeľe, všiace sa ako tehly v štósoch po tuctoch.

"Mám v Anglicku chlapa, čo mi kupuje šaty. Na začiatku každej sezóny, na jar i na jeseň, mi pošle svoj výber."

Vybral štós košiel a začal ich po jednej pred nás hádzať, košeľe z čistého plátna a hrubého hodvábu a jemného flanelu, ktoré sa letiac rozprestrelí a pokrývali stôl v pestrofarebnom zmrátku. Kým sme ich obdivovali, prinášal ďalšie, a mäkká, hrubá kopa na stole rástla čoraz vyššie - pásikavé a vzorkované a kockované košeľe koralovej a jablkovozelenej a levandulovej a bledooranžovej farby s tmavomodrými monogramami. Odrazu sa Daisy vydral z hrdla pridusený zvuk, zaborila hlavu do košiel a búrlivo sa rozplakala.

"Také krásne košeľe," vzlykala a hlas sa jej strácal v hrubých vrstvách látok. "Tak mi to prišlo ľúto, lebo som nikdy nevidela - ešte som nikdy nevidela také krásne košeľe."

Po prehliadke domu sme si mali ísť obzrieť záhrady, bazén, motorový čln a letné kvety, ale za Gatsbyho oblokom sa zase rozpršalo, a tak sme stáli vedľa seba a pozerali na zvrásnenú hladinu prielivu.

"Keby nie tá hmľa, bolo by na druhej strane vidieť váš dom," povedal Gatsby "Na konci lodenice vám vždy celú noc horí zelené svetlo."

Daisy sa doňho zrazu zavesila, ale on očividne ešte vždy hľbal nad tým, čo povedal. Možno mu zišlo na um, že teraz to svetlo už navždy stratilo svoj obrovský význam. V porovnaní s nesmiernou vzdialenosťou, ktorá ho delila od Daisy, to svetlo bolo veľmi blízko pri nej, takmer sa jej dotýkalo. Zdalo sa, že je tak blízko ako hviezda pri mesiaci. Teraz už zase bolo len zeleným svetlom na lodenici. Mal o jeden čarovný predmet menej.

Začal som sa prechádzať po izbe a v polotme som si prezeral rozličné neurčité predmety. Zaujala ma veľká fotografia staršieho pána v jachtárskom oblečení, ktorá visela na stene nad písacím stolom.

"Kto je to?"

"Tamto? Pán Dan Cody, starký."

Meno mi bolo akési povedomé.

"Už zomrel. Kedysi to bol môj najlepší priateľ."

Na sekretári bola aj malá fotografia Gatsbyho, tiež v jachtárskom obleku - Gatsbyho s hlavou spurné pohodou dozadu - pochádzala zrejme z čias, keď mal asi osemnásť rokov.

"Rozkošné," vykrikla Daisy. "Ten kohút! Nikdy si mi nepovedal, že si si česal kohúta - ani že si mal jachtu."

"Pozri sa sem," povedal Gatsby chytro. "Tu mám celú kopu výstrižkov - o tebe."

Stáli pri sebe a prezerali si ju. Už-už som ho chcel poprosiť, aby mi ukázal rubíny, keď tu zazvonil telefón a Gatsby zdvihol slúchadlo.

"Áno... Teraz nemôžem rozprávať... Teraz nemôžem rozprávať, starký... Povedal som malé mesto... Musí vedieť, čo je malé mesto... No, ak si predstavuje, že malé mesto je Detroit, tak ho nepotrebuje..."

Zavesil.

"Pod' sem, rýchlo!" zavolala Daisy pri obloku.

Ešte pršalo, ale temnota sa na západe rozostúpila a nad morom sa ukázala ružovozlatá vlna penistých oblakov.

"Pozri na to!" zašepkala a po chvíľke doložila: "Keby som si tak mohla stiahnuť taký ružový mrak, naložila by som ťa naň a povozila ťa po svete!"

Vtedy som sa pokúšal odísť, ale nechceli o tom ani počuť; možno sa v mojej prítomnosti cítili oveľa spokojnejšie sami.

"Už viem, čo spravíme," povedal Gatsby. "Klipspringer nám zahrá na klavíri."

Vyšiel z izby, zavolať: "Ewing!" a o chvíľu sa vrátil s rozpačitým, trochu obšúchaným mládencom, ktorý mal okuliare s kosteným rámkom a riedke plavé vlasy. Už sa slušne obliekol, mal "apačku", otvorenú pri krku, tenisky a plátenné

nohavice neurčitej farby.

"Nevyrušili sme vás pri cvičení?" spýtala sa Daisy zdvorilo.

"Spal som," zvolal pán Klipspringer v kľčovitých rozpakoch. "Totiž, predtým som spal. Potom som vstal..."

"Klipspringer hrá na klavíri," nedal mu Gatsby dohovoriť. "Pravda, Ewing, starký?"

"Nehrám veľmi dobre. Vlastne - vlastne skoro ani neviem hrať. Celkom som vyšiel z cvi-"

"Pôjdeme dolu," prerušil ho Gatsby. Šťukol vypínačom. Sivé obloky zmizli a celý dom sa rozžiari svetlom.

V hudobnom salóne Gatsby rozsvietil osamotenú lampu pri klavíri. Roztrasenou rukou zapálil Daisy cigaretu a sadol si k nej na pohovku na druhom konci izby, kam nedopadalo nijaké svetlo, iba čo sa z haly odrážalo od naleštenej dlážky.

Keď Klipspringer dohrál "Hniezdočko lásky", obrátil sa na stoličke a nešťastnými očami hľadal Gatsbyho v šere.

"Celkom som vyšiel z cviku, viete. Povedal som vám, že neviem hrať. Celkom som vyšiel z cvi-"

"Nerozprávajte toľko, starký," rozkázal mu Gatsby. "Hrajte!"

Za oblokom hrmtal vietor a od prielivu slabo doliehalo hrmenie. Na Západnom vajci už svietili všetky svetlá; z New Yorku sa dažďom rútili domov elektrické vlaky, nabité ľuďmi. Bola to hodina hlbokých ľudských premien a vo vzduchu sa rodilo vzrušenie.

Jedno je na betón, netreba na to vedu: bohatý všetko má, chudobný iba - deti. A tak stále a vždy znova -

Keď som sa šiel odobrať, videl som, že Gatsbymu sa zase objavil na tvári zmätený výraz, akoby ho trápila slabá pochybnosť o dokonalosti terajšieho šťastia. Skoro päť rokov! Istotne aj v to popoludnie prežil chvíľky, keď Daisy žalostne zaostávala za jeho snom - nie zvláštnej viny, ale preto, že jeho ilúzia mala nesmiernu životnosť. Prekonala Daisy, prekonala všetko. Vrhol sa do nej s tvorivou vášňou, ustavične k nej čosi pridával, prikrášľoval ju každúčkým pestrým pierkom, ktoré mu vietor privial do cesty. Nijaký oheň, nijaká sviežosť neobstoja proti tomu, čo človek vie nashromaždiť vo svojom prizračnom srdci.

Ako som naňho pozeral, navidomoči sa už trochu prispôboval. Chytil ju za ruku, a keď mu čosi ticho vravela do ucha, obrátil sa k nej, ovládnutý citom.

Myslím, že najväčšmi ho fascinoval jej hlas tým vlniacim sa, horúkovitým teplom, lebo ten nemohol byť prekonaný snom - ten hlas bol nesmrteľnou piesňou.

Na mňa celkom zabudli, ale Daisy zdvihla zrak a podala mi ruku; Gatsby ma ani nepoznával. Ešte raz som na nich pozrel, a oni pozreli na mňa ako z diaľky, uchvátení prudkosťou života. Potom som odišiel z izby, pustil som sa po mramorových schodoch do dažďa a nechal som ich tam spolu.

Asi v tom čase sa raz ráno objavil pri Gatsbyho bráne ctižiadostivý mladý reportér z New Yorku a spýtal sa ho, či nechce niečo povedať.

"O čom niečo povedať?" informoval sa Gatsby zdvorilo.

"No - vydať nejaké vyhlásenie."

Po päťminútovom zmätku vysvitlo, že mládenec počul v redakcii Gatsbyho meno v súvislosti, ktorú alebo nechcel prezradiť, alebo ju celkom nechápal. Dnes mal voľno, a tak sa s chvályhodnou iniciatívou pustil "po stope".

Bol to výstrel naslepo, ale reportéra inštinkt neklamal. Chýry o Gatsbym, rozširované stovkami ľudí, ktorí prijali jeho pohostinstvo a tým sa stali autoritami na jeho minulosť, sa vznášali celé leto, až sa Gatsby takmer stal osobnosťou, o akých musia noviny povinne písať. Lepili sa naňho súveké legendy ako tá o "podzemnom šnapsovide z Kanady", a jedna vytrvalo kolujúca povest' tvrdila, že vôbec nebýva v dome, ale na lodi, ktorá vyzerá ako dom, a tajne sa sťahuje sem a tam pozdĺž longislandského pobrežia. Prečo takéto výmysly naplňali Jamesa Gatz z Severnej Dáky ty spokojnosťou, to ťažko povedať.

James Gatz - lebo tak sa volal podľa pravdy, či aspoň podľa zákona. Meno si zmenil sedemnásťročný, a to presne vo chvíli, ktorá videla začiatok jeho kariéry - keď zbadal, že jachta Dana Codyho spúšťa kotvu nad najzradnejšou plytčinou na Hornom jazere. Ten, čo sa ono popoludnie povaloval na brehu v roztrhanom zelenom svetri a plátenných nohaviciach, bol James Gatz, ale ten, čo si vypožičal člň, dovesloval k Tuolomee a povedal Codymu, že o pol hodiny sa môže strhnúť vietor a rozbiť ho na kusy, to už bol Jay Gatsby.

Myslím, že to meno mal už vtedy dávno nachystané. Jeho rodičia boli nie veľmi súci a neúspešní farmári - vo svojich predstavách ich za vlastných rodičov nikdy celkom neprijal. Pravda je taká, že Jay Gatsby zo Západného vajca na Long Islande sa zrodil z platonickej predstavy o samom sebe. Bol synom božím - ak to slovné spojenie vôbec niečo znamená, znamená presne toto - a musel sa venovať poslaniu svojho otca: slúžiť nesmiernej, vulgárnej a predajnej kráse. A tak si vymyslel presne takého Jaya Gatsbyho, akého si vie vymyslieť sedemnásťročný chlapec, a tejto predstave ostal verný až do konca.

Výše roka sa potľkal na južnom brehu Horného jazera a hľadal mušle, lovil lososy alebo robil hocičo iné, za čo dostal na jedlo a nocľah. Jeho hnedé, otužilé telo prirodzene žilo cez tú spolu zúrivú, spolu lenivú prácu sviežich dní. Ženy spoznal skoro, a pretože ho rozmaznali, začal nimi pohrdať - mladými pannami, lebo boli neskúsené, ostatnými zato, že hystericky vyčíňali pre veci, ktoré vo svojom nekonečnom egocentrizme považoval za samozrejme.

Ale v srdci mal neprestajný búrlivý nepokoj. Večer ho v posteli prenasledovali najgrotesknejšie a najfantastickejšie predstavy. V mozgu sa mu odvíjal celý nevýslovný pestrý vesmír, kým na umývadle tikali hodiny a mesiac zalieval vlhkým svetlom šaty, halabala pohádzané na zemi. Noc čo noc po troche pridával k mozaike svojich snov, až kým spánok nezotrel nejaký živý výjav objatím, v ktorom sa na všetko zabúda. Začas si jeho predstavivosť nachádzala únik v tomto snívaní; bolo mu dostatočným náznakom, že skutočnosť je neskutočná, ubezpečením, že skala sveta je bezpečne zakotvená na krídle víly.

Inštinkt, ženúci ho za budúcou slávou, zaviedol ho niekoľko mesiacov predtým do malej luteránskej školy svätého Olafa v južnej Minnesote. Ostal tam dva týždne, zronený zúrivou ľahostajnosťou, s akou sa stavali k bubnom jeho



osudu, k osudu samému, a zhnusený prácou vrátnika, ktorou si mal zarobiť na štúdiá. Potom pomaly doputoval nazad k Hornému jazeru a toho dňa, keď jachta Dana Codyho zakotvila na pobrežnej plytčine, ešte vždy hľadal, čo robiť.

Cody mal vtedy päťdesiat rokov; bol výtvorom nevadských strieborných polí, Yukonu, každého pohonu na kov od sedemdesiateho piateho roku. Čachrovanie s montanskou meďou, ktoré z neho spravilo mnohonásobného miliónára, ho zastihlo telesne zdatného, ale duševne na pokraji slabomyseľnosti a nekonečné množstvo žien, ktoré to vytušili, pokúšalo sa ho odbremeniť od peňazí. Nie veľmi chutné figle, s akými novinárka Ella Kayová využívala jeho slabosť a hrajúc sa na jeho Madame de Maintenon ho poslala v jachte na more, boli všeobecnou témou bombastického žurnalizmu roku 1902. Už päť rokov sa plavil po priveľmi pohostinných brehoch, keď sa objavil v Dievčenskej zátok ako osud Jamesa Gatzu.

Pre mladého Gatzu, ktorý sa opieral o vesla a pozeral na palubu, ohradenú zábradlím, stelesňovala tá jachta všetku krásu a nádheru sveta. Predpokladám, že sa na Codyho usmial - pravdepodobne už objavil, že sa ľuďom páči, keď sa usmieva. Tak či onak, Cody mu položil zopár otázok (po jednej z nich odznelo to novopečené meno) a zistil, že je bystrý a nesmierne citlivosť. O pár dní ho vzal do Duluthu a kúpil mu modrý kabát, šestero bielych plátenných nohavíc a námornícku čiapku. A keď Tuolomee vyplávala na Západoindické ostrovy a Berberské pobrežie, išiel s ňou aj Gatsby.

Zamestnaný bol v neurčitej osobnej funkcii - kým bol u Codyho, pôsobil striedavo ako steward, plavčík, kapitán, tajomník, ba aj žalárnik, lebo tiezvy Dan Cody si uvedomoval, ako veľkolepo vie opitý Dan Cody z ničoho nič vystrájať, a pre také prípady sa zabezpečoval tým, že sa čoraz väčšmi spoliehal na Gatsbyho. Tento stav trval päť rokov, a jachta za ten čas tri razy oboplávala Ameriku. Bol by mohol trvať neobmedzene dlho, keby nie to, že raz večer prišla v Bostone na loď Ella Kayová a o týždeň Daň Cody nepohostinne zomrel.

Pamätám sa na jeho fotografiu v Gatsbyho spálni - sivý, na porážku náchylný človek s tvrdou, prázdnu tvárou, pioniersky zhýralec, ktorý v jednej fáze amerického života znova priniesol na východné brehy divé násilie zálesáckych bordelov a krčiem. Bolo nepriamo Codyho zásluhou, že Gatsby pil tak málo. Niekedy mu pri rozjarených piknikoch vtierali ženy šampanské do vlasov; no sám si navykol nedotýkať sa alkoholu.

A od Codyho zdedil aj peniaze - dvadsaťpäťtisíc dolárov. Nedostal ich. Nikdy nepochopil fiškálny figel', ktorý proti nemu použili, ale všetko, čo z tých miliónov zvýšilo, dostala nedotknutá Ella Kayová. Jemu ostala iba neobyčajne primeraná výchova; nejasné kontúry Jaya Gatsbyho sa hmatateľne zaplnili človekom.

Rozpovedal mi to všetko oveľa neskôr, ale zapísal som to tu, aby som vyvrátil tie prvé fantastické chýry o jeho minulosti, na ktorých nebolo ani slova pravdy. Ba čo viac, rozpovedal mi to v zmätenom čase, keď som dospel do takého štádia, že som o ňom veril všetko a nič. A tak aspoň využívam krátku prestávku, kým Gatsby takrečeno naberal dych, aby som vymietol tento súbor falošných predstáv.

Aj v mojich kontaktoch s jeho záujmami nastala prestávka. Niekoľko týždňov som ho nevidel ani nepočul jeho hlas v telefóne - zväčša som bol v New Yorku, vláčil sa s Jordan a usiloval sa zapáčiť jej senilnej tete - ale nakoniec somk nemu raz v nedeľu popoludní zašiel. Nebol som tam ani dve minúty, keď ktosi priviedol na pohárik Toma Buchanana. Bol som, pochopiteľne, ohromený, ale ak sa bolo nad čím čudovať, tak len nad tým, že tam nezablúdil už prv.

Bola to trojčlenná spoločnosť na koňoch - Tom, akýsi Sloane a pekná žena v hedom jazdeckom kostýme, ktorá tu bola už predtým.

"To som rád, že vás vidím," povedal Gatsby, stojaci pred dvermi. "Som rád, že ste sa tu zastavili."

Ako keby o to dbali!

"Len si sadnite. Vezmite si cigaretu alebo cigaru." Rýchlo chodil po izbe a stláčal zvonce. "Hneď nám donesú niečo piť."

Hlboko naňho zapôsobil, že tu bol Tom. Ale aj tak by nebol vo svojej koži, kým by im niečo nedal, lebo si nejasne uvedomoval, že pre nič iné neprišli. Pán Sloane nechcel nič. Limonádu? Nie, ďakujem. Trocha šampanského? Nie, ďakujem, vôbec nič... Škoda -

"Dobre ste si zajazdili?"

"Sú tu veľmi dobré cesty."

"Myslím, že autá -"

"Áno."

Gatsby, hnaný neodolateľným impulzom, sa obrátil k Tomovi, ktorý sa dal predstaviť, akoby bol cudzí.

"Myslím, že sme sa už kdesi stretli, pán Buchanan."

"Aha, áno," povedal Tom so strohou zdvorilosťou, ale očividne sa nepamätal. "Naozaj. Veľmi jasne si už spomínam."

"Asi pred dvoma týždňami."

"Správne. Boli ste s Niekom."

"Poznám vašu ženu," pokračoval Gatsby temer výbojný.

"Áno?"

Tom sa obrátil ku mne.

"Ty tu niekde bývaš, Nick?"

"Hneď vedľa."

"Áno?"

Pán Sloane sa na rozhovore nezúčastnil, iba sa naduto opieral v kresle; ani tá žena nič nevravela - až kým nevypila dve whisky so sódou a nezačala byť nečakane srdečná.

"Na najbližší večierok k vám všetci prideme, pán Gatsby," navrhla. "Čo na to povieť?"

"Nech sa len páči; bude ma veľmi tešiť."

"...kujeme za pozvanie," povedal pán Sloane vôbec nie vďačne. "No - myslím, že by sme sa mali poberať domov."

"Prosím vás, len sa neponáhľajte," nástojil Gatsby. Už sa opanoval a chcel si lepšie obzrieť Toma. "Prečo - prečo by



ste nezostali na večeru? Dost' možné, že sem zájde ešte zopár ľudí z New Yorku."

"Pod'ťte vy na večeru ku mne," povedala pani nadšene. "Obidvaja."

To platilo aj mne. Pán Sloane vstal.

"Pod'ťme," povedal - ale len jej.

"Vážne," nástojila. "Veľmi by ste ma potešili. Miesta dost' a dost'."

Gatsby spýtaťo pozrel na mňa. Chcel ísť, a neuvedomoval si, že pán Sloane rozhodol, že nepôjde.

"Obávam sa, že nemôžem," povedal som.

"Ale vy pod'ťte," upriamila sa nástojčivo na Gatsbyho.

Pán Sloane jej čosi zašomral do ucha.

"Nepriďdeme neskoro, ak sa hneď pohneme," odpovedala mu nahlas.

"Nemám koňa," povedal Gatsby. "Varmáde som jazdieval, ale sám som si koňa nikdy nekúpil. Budem musieť ísť za vami autom. Prepáčte na chvíľku."

My štyria sme vyšli na verandu, kde sa Sloane a dáma pustili bokom od nás do živej debaty.

"Preboha, mám dojem, že ten chlap naozaj pôjde," povedal Tom. "To nevie, že ona ho tam nechce?"

"Ale ona vraví, že chce."

"Dávajú veľkú večeru, a on tam nebude poznať ani dušu." Zamračil sa. "Ale rád by som vedel, kde sa v pekle zoznámil s Daisy. Namojdušu, možno mám staromódne názory, ale ženy dnes behajú po svete priveľmi voľne na môj vkus. Pozorujem si s kadejakými existenciami."

Odrazu pán Sloane s dámou zišli dolu schodmi a nasadli na kone.

"Pod'ťte," povedal pán Sloane Tomovi, "už meškáme. Musíme ísť." A potom mne: "Povedali by ste mu, že sme už nemohli čakať?"

S Tomom sme si podali ruky, s ostatnými sme sa pozdravili chladnou poklonou a oni chytro odklusali po ceste a zmizli pod augustovým listím práve vo chvíli, keď z dverí vyšiel Gatsby s klobúkom a ľahkým kabátom v ruke.

Toma zrejme znepokojilo, že Daisy behá po svete sama, lebo najbližšiu sobotu s ňou prišiel ku Gatsbymu na večierok. Možno práve pre jeho prítomnosť doľahlo na večer to zvláštne ťaživé ovzdušie - lebo v pamäti mi ostal celkom inakší ako všetky zábavy, ktoré Gatsby toho leta usporiadal. Boli tam tí istí ľudia, či aspoň ten istý typ ľudí, šampanské tak isto tieklo prúdom, panoval ten istý pestrofarebný, mnohohlasný ruch, ale vo vzduchu som cítil čosi nepríjemné, všadeprítomnú drsnosť, aká tu predtým nebola. Alebo som si na ňu možno iba navykol, začal som brať Západné vajce ako svet sám osebe, s vlastnými kritériami a vlastnými veľikášmi, v ničom nie menejcenný, lebo si nijakú menejcennosť neuvedomoval, a teraz som sa naň pozeral nanovo Daisyinými očami. Človeka vždy zarmucuje pozeráť novými očami na veci, ktorým sa s istou námahou prispôboval.

Prišli na súmraku, a keď sme kráčali pomedzi iskriace zástupy, Daisy tlmene šantil v hrdle hlas.

"Všetko ma to tak vzrušuje," šepkala. "Ak by si ma niekedy večer chcel pobožkať, Nick, len mi to daj vedieť a ja ti to s radosťou zariadim. Stačí, ak spomenieš moje meno. Alebo ukážeš zelenú pozvánku. Posielam zelené -"

"Poobzerajte sa okolo seba," vyzýval Gatsby.

"Veď sa aj obzerám. Ohromne sa -"

"Iste tu vidíte tváre mnohých ľudí, o ktorých ste už počuli."

Tom prešiel po zástupe arogantnými očami.

"Nechodíme veľa medzi ľuďmi," poznamenal, "pravdu povediac, práve som si pomyslel, že tu nepoznám živú dušu."

"Hádam poznáte tú dámu." Gatsby ukázal na skvostnú, takmer nadľudskú ženu-orchideu, ktorá trónila pod bielou slivkou. Tom a Daisy vyvaľovali na ňu oči s tým čudesne neskutočným pocitom, aký sa dostavuje, keď spoznáme človeka, ktorý bol dosiaľ iba slávnym príznakom na filmovom plátne.

Je krásna," povedala Daisy.

"Ten, čo sa nad ňou skláňa, je jej režisér."

Obradne ich vodil od skupinky ku skupinke:

"Pani Buchananová... a pán Buchanan -" Sekundu zaváhal a doložil: "Ten pólista."

"Ale nie," bránil sa Tom chytro, "kdeže!"

Gatsbymu sa však zrejme zapáčil ten zvuk, lebo Tom už na celý večer ostal "tým pólistom".

"Ešte som nestretla toľko slávnych ľudí," zvolala Daisy. "Páčil sa mi ten človek - ako sa to volal - s takým tým modrastým nosom."

Gatsby jej povedal, ako sa chlap volá, a doložil, že je to malý producentik.

"No čo, mne sa páčil aj tak."

"Radšej by som hádam nebol pólistom," povedal Tom milo, "radšej by som sa pozeral na všetkých tých slávnych ľudí len - len tak inkognito."

Daisy tancovala s Gatsbym. Pamätám sa, ako ma prekvapil jeho graciózný, striedmy foxtrot - do tých čias som ho ešte nevidel tancovať. Potom sa zatúlali k môjmu domu a sedeli pol hodiny na schodoch, kým ja som na Daisyinu prosbu ostal strážiť v záhrade. "Ak by prišiel požiar alebo potopa," vysvetľovala, "alebo nejaká pohroma z vôle božej."

Tom sa vynoril z inkognita, keď sme si spoločne sadali k večeri. "Nebudeš mať nič proti tomu, ak sa navečeriam tam s nejakými ľuďmi?" spýtal sa. Jeden chlap tam má ohromne zábavné reči."

"Len si choď," odvetila Daisy srdečne, "a ak by si si chcel zapísať adresu, tu máš zlatú ceruzku." Obzrela sa a po chvíľke mi oznámila, že to dievča je "ordinárne, ale pekné", a ja som zistil, že okrem tej polhodinky, ktorú strávila osamote s Gatsbym, sa nezabávala dobre.

Sedeli sme pri obzvlášť podnapitom stole. Bola to moja chyba - Gatsbyho odvolali k telefónu, a ešte pred dvoma týždňami by sa mi bolo medzi tými istými ľuďmi celkom páčilo. Lenže čo ma vtedy rozveseľovalo, teraz priam kazilo

vzdych.

"Ako je vám, slečna Baedekerová?"

Oslovené dievča sa mi neúspešne pokúšalo zvaliť na plece. Pri tejto otázke sa narovnal a otvorilo oči.

"Čo?"

Objemná a letargická žena, ktorá dobiedzala do Daisy, aby si s ňou prišla zajtra zahrať golf do miestneho klubu, sa zastala slečny Baedekerovej:

"Teraz je to s ňou už dobré. Keď si dá päť - šesť koktailov, vždy tak začne vrieskať. Stále jej hovorím, že by nemala piť."

"Veď ani nepijem," tvrdila dutým hlasom obvinená.

"Počuli sme, ako kričíte, tak som povedala tuto doktorovi Civetovi: ,Voľakto potrebuje vašu pomoc, pán doktor.'"

"Náramne je vám povďačná, za to vám ručím," povedala iná priateľka vôbec nie vďačne, "ale celkom ste jej premočili šaty, keď ste jej strkali hlavu do bazénu."

"Ak niečo nemám rada, tak keď mi strkajú hlavu do bazénu," mmlala slečna Baedekerová. "Raz ma v New Jersey skoro utopili."

"Tak nemáte piť," kontroval doktor Civet.

"Vy rozprávajte osebe!" divo skríkla slečna Baedekerová. "Vám sa trasú ruky. Od vás by som sa nikdy nedala operovať!"

A tak to išlo stále. Temer posledné, na čo sa pamätám, bolo, že som stál s Daisy a pozeral na filmového režiséra a jeho Hviezdu. Ešte vždy boli pod bielou slivkou a tváre sa im skoro dotýkali, delil ich len bledý, tenušký lúč mesačného svetla. Zišlo mi na um, že režisér sa k nej pomaličky skláňal celý večer, kým sa dostal tak blízko, a ako som na nich hľadel, videl som, že sa nahýba ešte o posledný stupeň a bozkáva ju na lice.

"Páči sa mi," povedala Daisy. "Naozaj je nádherná." Ale všetko ostatné ju urážalo - a nedalo sa jej to vyvrátiť, pretože to nebolo gesto, ale pocit. Bola zhrozená Západným vajcom, tou bezpríkladnou "lokalitou", ktorou Broadway obťažkala longislandskú rybársku dedinu - zhrozená nad hrubou silou, ktorá nepokojne vrela pod pláštikom odvekých pretvárok,

I nad priveľmi okatým osudom, ktorý hnal jeho obyvateľov najkratšou cestou z ničoty do ničoty. V samotnej prostote, ktorú nevedela pochopiť, videla čosi strašné.

Sedel som s nimi na schodoch, kým čakali na auto. Tu vpredu bola tma; iba rozžiarené dvere vrhali štvorcový meter svetla ako salvu do mäkkeho, čierneho rána. Na rolete v obliekarni nad nami sa chvíľami pohol tieň, ustúpil sa inému tieňu, nekonečnému sprievodu tieňov, ktoré sa rúžovali a pudrovali v neviditeľnom zrkadle.

"Kto je vlastne ten Gatsby?" spýtal sa zrazu Tom. "Nejaký veľký kšeftár so šnapsom?"

"To máš odkiaľ?" spýtal som sa.

"Odnikiaľ. Myslím si to. Veľa týchto novopečených boháčov sú iba hlaváči, čo načierno kšeftujú so šnapsom."

"Gatsby nie," odsekol som.

Chvíľu mlčal. Štrk príjazdovej cesty mu vízgal pod nohami.

"No, rozhodne sa riadne natrápil, kým dal dokopy ten zverinec."

Vetrik rozvlnil sivú hmličku Daisyinho kožušinového goliera.

"Aspoň sú zaujímavejší ako naši známi," povedala silene.

"Nezdalo sa, že by ťa bohvieako zaujímali."

"Ale ma."

Tom sa zasmial a obrátil ku mne.

"Všimol si si, ako sa Daisy zatvárala, keď ju tá ženská poprosila, aby ju zaviedla pod sprchu?"

Daisy začala spievať s hudbou zastretým, rytmickým šepotom, ktorý dával každému slovu význam, aký ešte nikdy nemalo a už nikdy nebude mať. Keď melódia prechádzala do výšok, hlas sa jej sladko zlomil, stúpajúc za ňou, ako to robievajú kontraalty, a pri každej takej premene zavialo vzduchom trochu jej teplého ľudského čara.

"Chodí sem kopec ľudí, ktorých nikto nepozval," povedala zrazu. "Tá ženská nebola pozvaná. Jednoducho sa sem nanosia, a on je taký zdvorilý, že ani neprotestuje."

"Zaujímalo by ma, kto to je a čo robí," držal sa Tom svojho. "A myslím, že sa postarám, aby som to zistil."

"To ti môžem povedať hneď tu," odpovedala mu. "Mal drogérie, celú kopolu drogérii. Sám si ich vybudoval."

Po ceste sa k nám pomaly blížila meškajúca limuzína.

"Dobrá noc, Nick," povedala Daisy.

Jej pohľad sklzol zo mňa a zaletel k osvetlenému schodišťu, odkiaľ sa otvorenými dverami niesla pieseň "O tretej nadráno", milý, smutný, nevinný valčík, v tom roku vychytený. Koniec koncov, samotná nenútenosť Gatsbyho zábav prinášala romantické možnosti, ktoré v jej svete celkom chýbali. Čo to len bolo v tej piesni, prečo ju to priam volalo nazad? Čo sa stane teraz v tých hmlistých, nevypočítateľných hodinách? Možno príde nejaká neuveriteľná návšteva, ktosi nekonečne vzácny a hodný obdivu, nejaká rýdzo žiarivá dievčina, ktorá jediným sviežim pohľadom na Gatsbyho, jedinou chvíľkou zázračného stretnutia zotrie tých päť rokov neochvejného citu.

Tú noc som tam ostal dlho, lebo Gatsby ma poprosil, aby som počkal, dokiaľ nebude voľný, a ja som sa túlal po záhrade, kým z čiernej pláže nepribehla uzímaná a rozjasaná plavecká partia, ktorá nikdy nesmela chýbať, akým v host'ovských izbách nado mnou nepozhášali svetlá. Keď konečne zišiel dolu schodmi, opálenú kožu na tvári mal neobyčajne napätú, oči lesklé a ustaté.

"Nepáčilo sa jej to," povedal hneď.

"Ale ba, páčilo."

"Nepáčilo," nástojil na svojom. "Nezabávala sa dobre."

mlčal, a ja som sa domyslel, že je nevýslovné sklúčený.

"Akoby medzi nami bola priepasť," povedal. "Nijako to nemôže pochopiť."

"Myslíte na ten večierok?"

"Večierok?" Kývnutím ruky odbil všetky večierky, aké kedy usporiadal. "Starký, ten večierok je celkom vedľajší."

Nežiadal od Daisy nič menej, len aby šla za Tomom a povedala mu "Nikdy som ťa nemilovala". Keď touto vetou zahladí štyri roky, môžu sa dohodnúť na praktickejších krokoch. Jedným z nich bolo, že sa vrátia do Louisville, až bude Daisy voľná, a svadbu usporiadajú v jej dome - celkom tak, ako by to bolo pred piatimi rokmi.

"A toto nevie pochopiť," povedal. "Kedysi ma chápala. Sedávali sme celé hodiny -"

Stíchol a začal chodiť hore-dolu po spustošenej cestičke, posiatej ovocnými šupami, odhodlenými lístkami a postúpanými kvetmi.

"Nežiadal by som od nej priveľa," odvážil som sa povedať. "Minulosť sa nedá opakovať."

"Nedá sa opakovať?" zvolal neveriacim tónom. "Prosím vás, pravdaže sa dá!"

Divo sa poobzeral okolo seba, akoby sa minulosť skrývala tu v tieni jeho domu, nie celkom na dosah ruky.

"Dosiahnem, že všetko bude presne tak, ako bývalo," povedal a odhodlane si prikývol. "Veď ona uvidí."

Veľa rozprával o minulosti, a ja som usúdil, že sa chce znova zmocniť čohosi - azda nejakej projekcie seba samého - čo vteliť do svojej lásky k Daisy. Odvtedy žil v znátku a neusporiadane, ale ak by sa raz mohol vrátiť k istému východisku a znova všetko pomaly prešiel, objavil by, čo to je...

... Jedného jesenného večera pred piatimi rokmi išli ulicou uprostred padajúceho listia, až sa našli na mieste, kde nerástli stromy a chodník sa beľal v mesačnom svetle. Tu zastali a obrátili sa k sebe. Bol to chladný večer, plný onoho tajomného vzrušenia, ktoré prichádza dvakrát do roka, keď sa zima strieda s letom. Tiché svetlá v domoch zuneli do tmy a medzi hviezdami vládol nepokojný ruch. Kútikom oka Gatsby videl, že bloky chodníkov sú v skutočnosti rebríkom, ktorý stúpa ku skrytému miestu vysoko nad stromami - môže sa ta vyškríabať, ak pôjde sám, a tam by mohol piť z prsníka života, nadávať sa mliekom zázrakov, nad ktoré niet.

Srdce mu bilo čoraz rýchlejšie, keď sa k nemu blížila Daisyina biela tvár. Vedel, že keď pobozká toto dievča, keď navždy zasnúbi svoje nevysloviteľné sny s jej pomínuteľným dychom, už nikdy mu myseľ nebude veselo lietieť ako myseľ božia. A tak čakal a ešte chvíľku počúval ladičku, rozozvučaná o hviezdu. Potom ju pobozkal. Keď sa im dotkli pery, rozkvitla preňho ako kvet a vtelenie sa naplnilo.

Pri všetkých jeho slovách, ešte aj pri jeho hroznej sentimentalite, sa mi čosi dralo na myseľ - unikajúci rytmus, útržok stratených slov, ktoré som kdesi počul pred dávny časom. V jednej chvíli sa mi na jazyku formovala akási veta a pery sa mi roztvorili ako nemému, sľaby sa na nich zmietalo čosi viac ako len zvlnenie vyplašeného vzduchu. Ale nevyšiel z nich ani hlások, a to, na čo som sa skoro rozpačoval, ostalo navždy nevysloviteľné.

Keď už zvedavosť okolo Gatsbyho vrcholila, raz v sobotu večer sa svetlá v jeho dome nerozsvietili - a jeho kariéra Trimalchiona sa skončila práve tak záhadne, ako sa začala. Iba postupne som si uvedomoval, že autá, ktoré s toľkou nádejou zabočovali k nemu na príjazdnu cestu, postáli iba chvíľku, a potom namrzené odchádzali preč. Zišlo mi na um, či neochorel, atak som si to šiel zistiť - a z dverí na mňa podozrivo zaškrútil neznámy komorník so zlovestnou tvárou.

"Pán Gatsby je chorý?"

"Nie." Po chvíli váhavo, nechotne doložil: "Prosím."

"Už som ho dlhšie nevidel a začal som sa znepokojsť. Povedzte mu, že tu bol pán Carraway."

"Kto?" spýtal sa hrubo.

"Carraway."

"Carraway. Dobré, poviem mu."

A zabuchol mi dvere pred nosom.

Fínka mi oznámila, že Gatsby pred týždňom prepustil všetkých sluhov v dome a namiesto nich si priviedol pol tucta iných, ktorí nikdy nechodia do dediny, kde by ich mohli podplatiť obchodníci, ale objednávajú si skromné zásoby telefonicky. Chlapec z obchodu, ktorý roznášal dodávky, hlásil, že kuchyňa je hotový chliev, a v dedine vládla všeobecná mienka, že novoprišli vôbec nie sú sluhovia.

Na druhý deň mi Gatsby zatelefonoval.

"Chystáte sa preč?" spýtal som sa ho.

"Nie, starký."

"Počúvam, že ste vyhodili všetko služobníctvo."

"Potreboval som niekoho, kto nebude klebetiť. Daisy sem dosť často chodí - popoludní."

Takže celý karavanserail sa zrútil ako domček z karát pre nesúhlas v jej očiach.

Je to pár ľudí, pre ktorých chcel Wolfshiem niečo urobiť. Všetko bratia a sestry. Mali kedysi malý hotel."

"Aha."

Volá vraj na Daisyinu žiadosť - neprišiel by som k nej zajtra na obed? Bude tam aj slečna Bakerová. O pol hodiny zatelefonovala aj sama Daisy a zdalo sa, že jej odľahlo, keď počula, že prídem. Čosi sa chystalo. A jednako sa mi nechcelo veriť, že by si zvolili túto príležitosť na scénu - najmä na tú pomerne mučivú scénu, ktorú mi Gatsby načrtol v záhrade.

Na druhý deň bol úpek; bol to temer posledný, a rozhodne najteplejší letný deň. Keď sa náš vlak vynoril z tunela na slnko, vriace poludňajšie ticho rušili iba rozpálené sirény Národnej pečivárskej spoločnosti. Slameným sedadlám vo vozni nechýbalo veľa, aby sa samy zapálili; žena vedľa mňa sa chvíľu urodzené potila do bieleho živôtika, ale keď jej noviny zvlhli v rukách, s bezútešným výkrikom sa zúfalo odovzdala napospas neľútostnej páľave. Kabelka jej spadla na zem.

"Ach, jaj!" vydýchla.

Ustato som sa zohol, zdvihol peňaženku a podal ju žene; pritom som ju držal čo najďalej od seba za samé končeky rožkov, aby bolo jasné, že s ňou nič nezamýšľam - ale aj tak ma každý naokolo podozrieval, ešte aj tá žena.

"To je hic," prihovárал sa konduktor známym tváram. "Ale máme čas!... Hic!... Hic!... Hic!... Nie je vám náhodou zima? Nie je vám? Nie...?"

Mesačný lístok sa mi vrátil s tmavým odtlačkom jeho ruky. Že v tejto horúčave niekomu vôbec záležalo, či rozpálené pery bozkáva, od čej hlavy má na pyžame premočené vrecko nad srdcom!

... Cez halu buchananovského domu povieval slabý vánok, ktorý zanášal zvuk telefónneho zvonca až k nám s Gatsby, keď sme čakali pri dverách.

"Pánova mŕtvola?" reval komorník do slúchadla. "Prepáčte, milost'pani, ale nemôžem vám ju doručiť - teraz napoludnie je taká horúca, že sa jej nemôžeme ani dotknúť!"

Popravde vravel: "Áno... Áno... Pozriem sa."

Položil slúchadlo a mierne sa lesknúc, šiel nám vziať tvrdé slamené klobúky.

"Milostivá pani vás čaká v salóne!" zvolal a celkom zbytočne nám ukázal smer. V tejto horúčave bol každý nepotrebný pohyb urážkou všeľudskej zásoby životných síl.

V izbe, dôkladne zatienenej roletami, bol chládok a tma. Daisy a Jordan ležali na obrovskej pohovke ako strieborné modly a pridŕžali si biele šaty pred rozžeraveným vánkom z ventilátorov.

"Nevládžeme sa ani pohnúť!" povedali jednohlasne. Jordanine prsty, opálené, ale napudrované dobiela, mi na okamih ležali v dlani.

"A pán Thomas Buchanan, náš atlét?" spýtal som sa.

V tej istej chvíli som od telefónu v hale začul jeho hlas, namrzený, tlmený, zastretý.

Gatsby stál na samom prostriedku šarlátového koberca a obzeral sa fascinovaným pohľadom. Daisy ho pozorovala a zasmiala sa tým milým, vzrušujúcim smiechom; z prs sa jej pritom vzniesol do vzduchu jemný obláčik púdu.

"Zlé jazyky vravia," zašepkala Jordan, "že Tomovi telefonuje jeho dievča."

Mlčali sme. Hlas v hale podráždene zosilnel: "Tak teda dobre, to auto vám vôbec nepredám... Nijako som sa vám nezaviazal... a aby ste ma s tým otravovali pri obede, to si už celkom vyprosím!"

"A pritom zakrýva slúchadlo," povedala Daisy cynicky.

"Nie, to nie," presviedčal som ju. "Ide o skutočný obchod. Náhodou o ňom viem."

Tom prudko otvoril dvere, na chvíľku ich zatarasil zavalitým telom a vrátil sa do izby.

"Pán Gatsby!" S dobre maskovanou antipatiou mu podal širokú, plochú ruku. "Som rád, že vás tu môžem privítať... Nick..."

"Dones nám piť niečo studené," zvolala Daisy.

Keď zase zmizol z izby, vstala, podišla ku Gatsbymu, pritiahla si jeho tvár a pobozkala ho na ústa.

"Vieš, že ťa milujem," povedala ticho.

"Zabúdaš, že je tu dáma," ozvala sa Jordan.

Daisy sa pochybovačne obzrela.

"Aj ty bozkávaš Nicka."

"Aké neslušné, vulgárne dievča!"

"Nedbám!" zvolala Daisy a rozstepovala sa na tehlovom podstavci kozuba. Potom si spomenula, že je horúčava, a vinovato si sadla na pohovku, práve keď čerstvo naškrobená pestúnka voviedla do izby malé dievčatko.

"Po-klad môj ma-lič-ký," zaspievala a vystrela ruky. "Pod' si k mamičke, čo ťa má tak rada."

Dieťa, vypustené pestúňkou, prebehlo cez izbu a placho sa skrylo do matkiných šiat.

"Po-klad môj ma-lič-ký! Zapudrovala ti mamička tie krásne plavé vlásky? Teraz si pekne staň a povedz: Dobrý deň!"

Jeden po druhom sme sa s Gatsbym sklonili a chytili malú, bojazlivú rúčku. Od tej chvíle nespustil z dieťaťa udivené oči. Dovtedy, myslím, ani neveril, že naozaj existuje.

"Obliekla som sa pred obedom," povedalo dieťa a dychtivo sa obrátilo k Daisy

"To preto, že sa mamička chcela tebou popýšiť." Sklonila tvár k jedinej vráske na drobnom bielom krku. "Ty môj sen, ty. Ty absolútny malý sen."

"Áno," prisvedčilo dieťa pokojne. "Aj teta Jordan má biele šaty."

"Ako sa ti páčia mamini hostia?" Daisy ju obrátila ku Gatsbymu. "Čo povieš, sú pekní?"

"Kde je ocko?"

"Neponáša sa na otca," vysvetľovala Daisy. "Podala sa na mňa. Má moje vlasy a formu tváre."

Daisy sa na pohovke zase oprela. Pestúnka pokročila dopredu a vystrela ruku.

"Pod', Pammy"

"Pá-pá, srdiečko."

Poslušné dieťa sa váhavo obzrelo a chytilo sa za ruku pestúňky, ktorá ho odviekla cez dvere, práve keď sa vracal Tom a za ním štyri gin fizzy, plné štrngajúceho ľadu.

Gatsby chytil pohár.

"Doslova vidieť, aké sú studené," povedal s badateľným napätím.

Pili sme dlhými, lačnými dúškami.

"Kdesi som čítal, že slnko je rok čo rok teplejšie," povedal Tom prívetivo. "Podľa všetkého sa zem čoskoro zrúti do slnka - alebo počkajte - je to práve naopak - slnko je rok čo rok studenšie."

"Poďte von," navrhol Gatsbymu, "rád by som vám to tu ukázal."

Išiel som s nimi na verandu. Na zelenom prielive, nehybnom v páľave, sa pomaly plazila k sviežejšiemu moru osamotená malá plachta. Gatsby ju chvíľku sledoval pohľadom; zdvihol ruku a ukázal ponad záliv.



"Bývam rovno naproti vám."

"Fakt."

Náš zrak stúpala ponad záhony ruží a rozpálený trávnik a burinou zarastené odpadky sparných dní na pobreží. Biele krídla člna pomaly napredovali k modrej, chladnej hranici oblohy. Pred ním ležal čipkovaný oceán a hojne roztrúsené požehnané ostrovy.

"To je šport," povedal Tom a ukázal hlavou. "Šiel by som mu tak na hodinku robiť spoločnosť."

Obedovali sme v jedálni, takisto zatemnenej pred horúčavou, a nervóznou veselosťou sme zapíjali studeným pivom.

"Čo si počneme popoludní," zvolala Daisy, "a čo zajtra, a čo najbližších tridsať rokov?"

"Nebud' morbidna," napomenula ju Jordan. "Život sa začína odznova, len čo na jeseň začne byť sviežo."

"Ale keď je taká horúčava," bránila sa Daisy div nie so slzami v očiach, "a všetko je také popletené. Poďme do mesta!"

Jej hlas sa boril s horúčavou, bil do nej, dával jej nezmyselnosti pevný tvar.

"Už som počul, že niekto prerobil stajňu na garáž," vravel Tom Gatsbymu, "ale ja som prvý človek, ktorý kedy prerobil garáž na stajňu."

"Kto chce ísť do mesta?" spýtala sa Daisy nástojčivo. Gatsbyho zrak zabľúdl k nej. "Ach," zvolala, "vyzeráš tak chladne."

Oči sa im stretli, a oni uprene hľadeli na seba, sami na celom svete. Daisy s námahou sklopila zrak a pozrela na stôl.

"Vždy vyzeráš tak chladne," opakovala. Povedala mu, že ho miluje, a Tom Buchanan to videl. Bol ohromený. S roztvorenými ústami pozeral najprv na Gatsbyho a potom zase na Daisy, akoby v nej práve spoznal kohosi, s kým sa stretol pred dávnymi rokmi.

"Pripomínaš mi inzerát s tým človekom," pokračovala nevinne. "Vieš, ten inzerát s tým človekom -"

"Dobre," skočil jej Tom do reči, "som celkom ochotný ísť do mesta. Poďte - ideme všetci do mesta." Vstal, a ešte vždy preskakoval pohľadom z Gatsbyho na Daisy. Nik sa ani nepohol.

"Tak poďte!" Povoľovali mu nervy. "A vôbec, čo sa to s vami robí? Ak máme ísť do mesta, tak poďme."

Zdvihol k ústam pohár s posledným zvyškom piva a ruka sa mu triasla, čo sa tak usiloval opanovať. Daisyin hlas nás postavil na nohy a vyhnal na rozpálenú štrkovú cestu.

"To už hneď ideme?" protestovala. "Len tak? Nikomu ani nedovoľme, aby si najprv zafajčil?"

"Všetci sme fajčili cez celý obed."

"Ale čo, zabávajme sa," prosila ho. "V takejto horúčave, a ešte sa rozčuľovať."

Neodpovedal.

"Tak nech je po tvojom," povedala. "Poď, Jordan."

Ľiši sa hore vychystať a my traja chlapi sme tam stáli a šťuchali nohami do rozpálených skaliek. Na západe sa už na nebi vznášal strieborný kosáčik mesiaca. Gatsby chcel čosi povedať, rozmyslel si to, ale medzitým sa už Tom obrátil a s očakávaním naňho pozrel.

"Stajne máte tu?" spýtal sa Gatsby silene.

"Asi o pol kilometra ďalej na tej ceste."

"Aha."

Prestávka.

"Neviem, čo to je za výmysel s tým mestom," vybuchol Tom. "Ženské si kadečo naberú do hlavy -"

"Vezmeme nejakú pijatiku?" zakričala Daisy z obloka na poschodí.

"Zoberiem whisky," odpovedal Tom a šiel dnu.

Gatsby sa neravne obrátil ku mne.

"V jeho dome nemôžem nič povedať, starký."

"Daisy má nediskrétny hlas," poznamenal som. Je plný -" Zaváhal som.

"Je plný peňazí," povedal zrazu.

To bolo ono. Nikdy som si to neuvedomil. Bol plný peňazí - to bolo to nevyčerpatelné čaro, čo v ňom stúpalo a klesalo, to bol jeho cveng, jeho činelová pieseň... Vysoko v bielom paláci kráľova dcéra, zlatá dievčina...

Tom vyšiel z domu, baliac do uteráka litrovku, a za ním kráčali Daisy a Jordan s malými, priliehavými klobúčikmi z kovovo sfarbenej látky a s ľahkými pelerínami, prehodenými cez ruku.

"Pôjdeme mojím autom?" navrhol Gatsby. Ohmatal horúcu zelenú kožu na sedadle. "Mal som ho nechať v chládku."

"Má normálne radenie?" spýtal sa Tom.

"Áno."

"Tak si vezmite môj športiak, a s vaším autom pusťte mňa."

Návrh sa Gatsbymu nepozdával.

"Neviem, či je dosť benzínu," namietal.

"Benzínu more," povedal Tom vyzývavo. Pozrel na ukazovateľ paliva. "A ak by došiel, môžem sa zastaviť v drogérii. Dnes v takej drogérii dostane človek hocičo."

Po tejto zdanlivo bezpredmetnej poznámke zavládlo ticho. Daisy pozrela na Toma a zamračila sa, a Gatsbymu preletel po tvári ťažko vystihnuteľný výraz, vyslovene neznámy, a pritom nejasne povedomý, akoby som ho bol poznal iba z cudzieho opisu.

"Poď, Daisy," povedal Tom a potisol ju ku Gatsbyho autu. "Odveziem ťa v tejto maringotke."

Otvoril dvere, ale Daisy sa mu vyklzla.

"Ty vezmi Nicka a Jordana. My pôjdeme za vami športiakom."

Podišla tesne ku Gatsbymu, až sa mu rukou dotýkala kabáta. Nasadli sme s Jordan a Tomom na predné sedadlo

Gatsbyho auta. Tom opatrne prehobil neznáme prevody a vyleteli sme do dusnej páľavy; Daisy s Gatsbym sa nám vzadu stratili z dohľadu.

"Videli ste to?" spýtal sa Tom.

"Čo sme mali vidieť?"

Prenikavo na mňa pozrel, uvedomujúc si, že my s Jordan sme to zrejme vedeli od samého začiatku.

"Myslíte si, že som riadny somár, čo?" obvinil nás. "Možno som, ale mám - mám takmer šiesty zmysel, a ten mi niekedy vraví, čo robiť. Vy to možno neveríte, ale veda -"

Odmĺčal sa. Uvedomil si požiadavky najbližších chvíľ a to ho odtiahlo od okraja teoretickej priepasti.

"Trocha som si na toho pána posvietil," pokračoval. "A bol by som išiel ešte hlbšie, keby som bol vedel -"

"Chceš povedať, že si bol u média?" spýtala sa Jordan žartom.

"Čože?" Zmätene hľadel na nás, kým sme sa smiali. "U média?"

"Ohľadne Gatsbyho."

"Ohľadne Gatsbyho! Nie, nebol som. Vrável som, že som si trochu posvietil na jeho minulosť."

"A zistil si, že študoval v Oxforde," napovedala.

"V Oxforde!" Bolo vidieť, že neverí. "Čerta starého! Veď nosí ružový oblek."

"Ale aj tak študoval v Oxforde."

"Ak, tak v Oxforde v Novom Mexiku," zafučal Tom pohrdavo, "alebo v nejakej podobnej diere."

"Počuj, Tom. Ak si taký snob, prečo si ho pozval na obed?" spýtala sa Jordan nahnevano.

"Pozvala ho Daisy; zoznámila sa s ním, ešte kým sme sa vzali - pánbohvie kde."

Všetci sme už boli trochu podráždení, ako sa nám pivo vyvetrávalo z hlavy, a keďže sme si to uvedomovali, chvíľu sme sa viezli mlčky. A potom, keď sa o kus vpredu vynorili pri ceste vyblednuté oči doktora TJ. Eckleburga, spomenul som si na Gatsbyho obavy o benzín.

"Do mesta postačí," povedal Tom.

"Ale veď tamto je garáž," protestovala Jordan. "Nechcem v tejto horúčave ostať niekde trčať."

Tom podráždene zabrzdil oboma brzdami a v oblaku prachu sme prudko zastali pod Wilsonovou tabuľou. Majiteľ sa po chvíli vynoril z hlbín svojho podniku a s vpadnutými očami zísal na auto.

"Čo keby ste nám dali benzín?" okríkol ho Tom surovo. "Čo myslíte, načo sme tu zastali - obdivovať krajinu?"

"Je mi zle," povedal Wilson a ani sa nepohol. "Celý deň je mi zle."

"Čo je vám?"

"Som hotový."

"Tak sa mám obslúžiť sám?" zapáral Tom. "Keď ste mi telefonovali, tak vám nič nebolo."

Wilson sa s námahou odlepil od dverí, v ktorých hľadal tieň i oporu, a s ťažkým dychčaním odkrútil zátku na nádrži. V slnečnom svetle mal tvár celkom zelenú.

"Nechcel som vás vyrušovať pri obede," povedal. "Ale súrne potrebujem peniaze, a tak som chcel vedieť, čo spravíte s tým starým autom."

"Ako sa vám páči toto?" spýtal sa Tom. "Kúpil som ho minulý týždeň."

"Pekný žltý autiak," povedal Wilson, namáhavo pumpujúc.

"Nechcete ho kúpiť?"

"Môžem sa tešiť," usmial sa chabo Wilson. "Nie, ale na tom druhom by som mohol voľačo zarobiť."

"A načo vám tak zrazu treba peniaze?"

"Už som tu pridlho. Chcem sa dostať preč. Žena i ja chceme ísť na západ."

"Vaša žena chce ísť na západ?" zvolal Tom zarazený.

"Rozpráva o tom už desať rokov." Na chvíľku sa oprel o pumpu a priclonil si oči. "Ale teraz pôjde, či chce alebo nie. Beriem ju preč."

V kúdole prachu sa mihol okolo nás športiak a zazreli sme kývajúcu ruku.

"Čo platím?" spýtal sa Tom drsne.

"Za tieto dva dni som prišiel na čosi veľmi čudné," poznamenal Wilson. "Preto chcem ísť preč. Preto som vás otravoval s tým autom."

"Čo platím?"

"Dolár dvadsať."

Neúprosná páľava ma už trochu ohlupovala a prežil som ťažkú chvíľku, kým som si uvedomil, že jeho podozrenie dosiať nemieri na Toma. Objavil, že Myrtle má akýsi vlastný život v inom svete neho, a od toho otrasu mu prišlo fyzicky zle. Pozeral som najprv naňho a potom na Toma, ktorý ani nie pred hodinou spravil veľmi podobný objav - a zišlo mi na um, že nijaký rozdiel medzi ľuďmi, ani v inteligencii ani v rase, nie je taký hlboký ako rozdiel medzi zdravým a chorým. Wilson bol taký chorý, že vyzeral vinovato, neodpustiteľne vinovato - akoby bol práve priviedol do nešťastia nejaké chudobné dievča.

"Nechám vám to auto," povedal Tom. "Zajtra popoludní vám ho pošlem."

V týchto končinách vždy padal na človeka akýsi nejasný nepokoj, ešte aj v plnej popoludňajšej žiare, a ja som obrátil hlavu, akoby varovaný, že za mnou čosi je. Nad kopami popola naďalej bdeli obrovské oči doktora TJ. Eckleburga, ale po chvíli som zbadal, že so zvláštnou prudkosťou sa na nás upierajú ešte jedny oči, ani nie sedem metrov vzdialené.

V jednom z oblokov nad garážou bola trochu odhrnutá záclona a Myrtle Wilsonová hľadela dolu na auto. Vo svojom zaujatí si ani neuvedomovala, že ju niekto pozoruje, a na tvári sa jej objavoval jeden cit za druhým ako predmety na fotografii, ktorá pomaly tmavne vo vývojke. Jej výraz mi bol čudne známy - často som ho u žien vídal, ale na tvári Myrtle Wilsonovej sa mi videl bezpredmetný a nevysvetliteľný, kým som si neuvedomil, že oči, doširoka roztvorené v

žiarlivej hrôze, neupiera na Toma, ale na Jordan Bakerovú, ktorú pokladala za jeho ženu.

Niet horšieho zmätku ako zmätok prostomyselného človeka, a keď sme sa zase pohli, Tom cítil páľčivý bič paniky. Žena i milienka, ešte pred hodinou isté a nedotknuteľné, prudko sa mu vytrhali spod vlády. Pudovo stúpala na plyn, lebo mal dva ciele, jednak dohoniť Daisy, jednak sa dostať čím ďalej od Wilsona, a tak sme sa osemdesiatkou hnali k Astórii, až sme pod pavúčimi nosníkmi nadzemnej železnice zazreli pred sebou nenáhlivo idúci modrý športiak.

"V tých veľkých kinách okolo Päťdesiatej ulice je tak chladno," vábila nás Jordan. "Zbožňujem New York v lete popoludní, keď je každý preč. Je na ňom čosi ohromne zmyselné - prezreté, akoby človeku už-už padalo do ruky všelijaké čudné ovocie."

Slovo "zmyselný" Toma ešte väčšmi znervóznilo, ale kým si stačil vymyslieť nejakú námietku, športiak zastal a Daisy nám zakývala, aby sme prišli k nim.

"Kam ideme?" zavolala.

"Čo tak do kina?"

"Keď je tak horúco," ponosovala sa. "Vy chodte. My sa budeme vozit' po meste a potom sa stretneme." S námahou sa zmohla na chabý vtíp. "Stretneme sa niekde na rohu. Ja budem ten chlap, čo fajčí dve cigarety."

"Tu sa o tom nemôžeme dohadovať," povedal Tom netrepežlivo, keď sa z nákladného auta za nami ozvalo zlostné trúbenie. "Poďte za mnou na južný koniec Central Parku pred Plazu."

Niekoľkokrát obrátil hlavu a obzeral sa po ich aute, a ak ich premávka zdržala, spomalil, kým sa zase vzadu neobjavili. Myslí, že sa bál, aby rýchlo nezahli do ktorejkoľvek bočnej ulice a navždy sa mu nestratili.

Ale nezahli. A tak sme spoločne spravili čosi oveľa nepochopiteľnejšie - najali sme si v Plaze salón jedného apartmánu.

Na zdĺhavé a búrlivé dohadovanie, ktoré sa skončilo tým, že nás zaviedli do izby, už sa temer nepamätám, hoci si prenikavo telesne spomínam, že sa mi pri ňom bielizeň šplhala hore nohami ako vlhký had a po chrbte mi v pravidelných prestávkach stekali chladivé kvapky potu. Táto myšlienka sa zrodila z Daisyinho návrhu, aby sme si najali päť kúpeľní a vykúpali sa v studenej vode, a potom nadobudla hmatateľnejšiu podobu ako "miesto, kde si možno dať matový koktail". Každý z nás znova a znova opakoval, že to je "šialený nápad" - všetci sme hučali do zarazeného recepcného úradníka odrazu a mysleli sme si, alebo sme to aspoň predstierali, že sme náramne vtipní.

Izba bola veľká a dusná, a hoci už boli štyri hodiny, keď sme otvorili oblok, vovalil sa dovnútra len závan z rozpálených kríkov v parku. Daisy išla k zrkadlu, zastala chrbtom k nám a česala sa.

"To je nóbl cimra," zašepkala Jordan s úctou a všetci sme sa rozosmiali.

"Otvorte ešte jeden oblok," rozkázala si Daisy, ani sa len neobrátila.

"Viac oblokov už niet."

"Tak to aby sme si zatelefonovali po sekeru -"

Jednoducho si netreba tú horúčavu všimnúť," povedal Tom podráždene. "Keď na ňu stále frfleš, tak je to desaťkrát horšie."

Vybalil fľašu whisky z uteráka a postavil ju na stôl.

"Prečo jej nedáte pokoj, starý?" poznamenal Gatsby. "Ak niekto chce ísť do mesta, tak ste to boli vy sám."

Na chvíľu zavládlo ticho. Telefónny zoznam sa zošmykol z háka a rozčľapil na zem, načo Jordan zašepkala "Pardon" - ale tentoraz sa nikto nezasmial.

Ja ho zdvihnem," ponúkol som sa.

"Už ho mám." Gatsby si prezrel roztrhnutú šnúrkou, zašomral "Hm," akoby ho to náramne zaujímalo, a hodil zoznam na stoličku.

"To je váš obľúbený výraz, čo?" povedal Tom prudko.

"Ktorý?"

"To večné starý. Kde ste to nabrali?"

"Tak počuj, Tom," povedala Daisy a obrátila sa od zrkadla, "ak chceš robiť osobné poznámky, neostanem tu ani chvíľku. Zavolaj, nech pošlú trochu ľadu na matový koktail."

Keď Tom zdvihol slúchadlo, zlisovaná páľava vybuchla do zvuku a z tanečnej siene pod sebou sme začuli vznešené akordy Mendelssohnovho Svadobného pochodu.

"Predstavte si, že sa niekto v tejto horúčave vydáva!" zvolala Jordan zúfalo.

"No čo - aj ja som sa vydávala v polovici júna," spomínala Daisy. "Louisville v júni! Voľakto aj zamdlel. Kto to zamdlel, Tom?"

"Biloxi," odsekol.

"Akýsi Biloxi. 'Blocks' Biloxi, a vyrábal box na topánky - to je fakt - a pochádzal z Biloxi v Tennessee."

"Odniesli ho k nám domov," pridala sa Jordan, "lebo sme bývali v druhom dome od kostola. A ostal u nás tri týždne, až kým mu otec nepovedal, nech sa už prace. Deň po tom, čo odišiel, otec zomrel." Po chvíľke doložila: "Nijako to spolu nesúviselo."

"Poznal som jedného Billa Biloxiho z Memphisu," poznamenal som.

"To bol jeho bratanec. Kým odišiel, oboznámila som sa s históriou celej jeho rodiny. Dal mi alumíniovú pátku, dodnes s ňou hrám."

Hudba stíchla, keď sa začali obrady, potom doľahol cez oblok dlhý výkrik, chvíľami nasledovaný volaním: "Hó - hó - hó," a napokon výbuch džezu, keď sa začalo tancovať.

"Starneme," povedala Daisy. "Keby sme boli mladí, tak by sme sa zdvihli a zatancovali si."

"Nezabúdaj na Biloxiho," varovala ju Jordan. "Odkiaľ si ho poznal, Tom?"

"Biloxiho?" S námahou sa sústredil. Ja som ho nepoznal. Bol to Daisyin známy."

"To teda nie," vyhlásila. "V živote som ho nevidela. Pricestoval tým zvláštnym vozňom."

"Ale vrel, že ťa pozná. Vyrástol vraj v Louisville. Asa Bird ho priviedol v poslednej chvíli a spýtal sa, či preňho nemáme miesto."

Jordan sa usmiala.

"Asi putoval domov a cestou sa priživoval, kde sa dalo. Vrel mi, že bol predsedom vášho ročníka na univerzite. Nechápavo sme s Tomom pozreli na seba."

"Biloxi?"

"Po prvé, nijakého predsedu sme nemali -"

Gatsby si krátko, nepokojne bubnoval nohou a Tom naňho zrazu uprel pohľad.

"Mimochodom, pán Gatsby, vy ste vraj promovali na Oxforde."

"Nie celkom."

"Ale áno, vraj ste tam študovali."

"Áno - študoval som tam."

I Prestávka. Nato zaznel Tomov hlas, pochybovačný a urážlivý:

"Vy ste tam boli asi v tom istom čase ako Biloxi na Yale."

Ďalšia prestávka. Zaklopal čašník a doniesol drvenú matu a ľad, ale ani jeho "ďakujem", ani nečujné šťuknutie zatváraných dverí nevedeli prerušiť ticho. Konečne sa mala objasniť tá nesmierne významná podrobnosť.

"Vravím vám, že som tam študoval," opakoval Gatsby.

"To som počul, ale chcel by som vedieť kedy."

"V devätnástom, ale ostal som tam len päť mesiacov. Preto nemôžem o sebe s pokojným svedomím povedať, že som tam vyštudoval."

Tom sa poobzeral, či sa aj na našich tvárach zrači rovnaká nedôvera. Ale my sme všetci hľadeli na Gatsbyho.

"Niektorí dôstojníci dostali po prímerí takú možnosť," pokračoval. "Mohli sme ísť na hociktorú univerzitu v Anglicku alebo vo Francúzsku."

Najradšej by som bol vstal a poklepal ho po pleci. Zase som cítil, že sa mi vracia absolútna viera v neho, ako už niekoľko ráz.

Daisy vstala s chabým úsmevom a šla ku stolu.

"Otvor tú whisky, Tom," kázala mu, "a spravím ti matový koktail. Aspoň sa nebudeš cítiť tak hlúpo... Pozri na tú matu!"

"Počkaj," osopil sa na ňu Tom, "chcem sa pána Gatsbyho ešte na čosi opýtať."

"Nech sa páči," povedal Gatsby zdvorilo.

"Aký cirkus to chcete spraviť v mojom dome?"

Karty konečne ležali na stole, a Gatsby bol spokojný.

"Nijaký cirkus nerobí." Daisy zúfalo pozerala z jedného na druhého. "Ty robíš cirkus. Prosím ťa, ovládaj sa trošku."

"Ovládaj sa!" opakoval Tom, akoby vlastným ušiam neveril. "To je asi najnovšia móda, sedieť so založenými rukami a pozerat' sa, ako taký pán Niktoš z ktovieodkiaľ kurizuje tvojej žene. No, ak si si to takto predstavovala, tak si sa teda sekla... Dnes sa začínajú ľudia vysmievať rodinnému životu a rodinným inštitúciám, akým sa nazdáš, hodia všetko cez palubu a začnú uzatvárať zmiešané manželstvá medzi bielymi a čiernymi."

Unesený vášnivým táraním, považoval sa za človeka, ktorý stojí sám na poslednej bašte civilizácie.

"Tu sme všetci bieli," povedala ticho Jordan.

"Viem, že nie som veľmi obľúbený. Neusporadúvam veľké zábavy. Človek si asi musí z domu spraviť chliev, aby mal nejakých priateľov - v modernom svete."

Hoci som bol nahneváný, tak ako všetci, len-len že som sa nerozosiľal, kedykoľvek otvoril ústa, taká dokonalá bola tá premena zo zhýralca na filiština.

"A teraz poviem voľačo ja vám, starký -" začal Gatsby. Ale Daisy uhádla, čo má za lubom.

"Prosím ťa, nie!" prerušila ho bezmocne. "Prosím vás, poďme všetci domov. Prečo nejdeme domov?"

"Vynikajúci návrh." Vstal som. "Poď, Tom. Nikomu sa nechce piť."

"Rád by som vedel, čo mi chce pán Gatsby povedať."

"Vaša žena vás nemiluje," povedal Gatsby. "Nikdy vás nemilovala. Miluje mňa."

"Vy ste šialený!" vykrikol Tom automaticky.

Gatsby vyskočil na rovné nohy a celý ožil od vzrušenia.

"Nikdy vás nemilovala, počujete?" zvolal. "Vydala sa za vás len preto, že som bol chudobný a jej sa už omrzelo na mňa čakať. Bol to strašný omyl, ale na dne duše nikdy nemilovala nikoho iba mňa!"

V tejto chvíli sme sa Jordan i ja pokúsili odísť, ale Tom i Gatsby nástojili, aby sme zostali, jeden väčšmi ako druhý - akoby ani jeden z nich nemal čo skrývať a akoby to bola nejaká výsada, že môžeme aspoň sprostredkovane prežívať ich city.

"Sadni si, Daisy." Tomov hlas sa márne pokúšal o otcovský tón. "Čo sa tu robilo? Chcem vedieť všetko."

"Povedal som vám, čo sa robilo," odvetil Gatsby. "Čo sa robilo už päť rokov - a vy ste to nevedeli."

Tom sa prudko zvrhol k Daisy.

"Ty si sa päť rokov stretala s týmto chlapom?"

"Nestretala," povedal Gatsby. "Nie, stretávať sme sa nemohli. Ale oboch nás celý ten čas spájala láska, starký, a vy ste to nevedeli. Niekdedy som sa smial -" ale v očiach sa mu smiech nezračil - "keď som si pomyslel, že to neviete."

"Aha - to je všetko." Tom zopál tučné prsty ako farár a pohodlne sa oprel v kresle.

"Vy ste šialený!" vybuchol. "Čo sa stalo pred piatimi rokmi, o tom rozprávať nemôžem, lebo vtedy som Daisy



nepoznal - a prisahám bohu, že si neviem predstaviť, ako ste sa k nej dostali bližšie než na kilometer, iba že by ste k nim nosili cez zadné dvere nákupy z obchodu. Ale všetko ostatné je obyčajné klamstvo. Daisy ma milovala, keď sa za mňa vydávala, a miluje ma aj teraz."

"Nie," povedal Gatsby a pokrútil hlavou.

"Ale áno, miluje ma. Chyba je len v tom, že si niekedy vezme do hlavy nejaký hlúpy nápad a potom nevie, čo robí." Múdro si prikývol. "A čo viac, aj ja milujem Daisy. Sem-tam si vyhodím z kopýtka a vyvediem nejakú hlúposť, ale vždy sa vrátim, a na dne srdca som ju vždy miloval."

"Si odporný," povedala Daisy. Obrátila sa ku mne a jej hlas, znejúci o oktávu hlbšie, naplnil izbu prenikavým pohrdaním: "Vieš, prečo sme odišli z Chicaga? Čudujem sa, že ti neporozprávali, ako pekne si tam vyhodil z kopýtka."

Gatsby prešiel cez izbu a zastal za ňou. "Daisy, to všetko sa už skončilo," povedal vážne. "Už na tom nezáleží. Len mu povedz pravdu - že si ho nikdy nemilovala - a navždy to zahadiš."

Pozrela naňho nevidiacimi očami. "Ako - ako by som ho mohla milovať - možno si to vôbec predstaviť?"

"Nikdy si ho nemilovala."

Zaváhala. Temer prosebné uprela oči na Jordan a na mňa, akoby si konečne uvedomila, čo robí - a akoby celý čas, už od samého začiatku, nezamýšľala spraviť vôbec nič. Ale už sa to stalo. Teraz bolo neskoro.

"Nikdy som ho nemilovala," povedala s badateľnou neochotou.

"Ani v Kapiolani?" spýtal sa Tom zrazu.

"Nie."

Z tanečnej siene pod nami sa na vlnách rozpáleného vzduchu niesli tlmené a zadúšavé akordy.

"Ani v ten deň, keď som ťa niesol dolu z Punch Bowlu, aby si si nezamočila topánky?" V jeho hlase zaznela drsná nežnosť. "... Daisy?"

"Daj pokoj, prosím ťa." Hlas mala chladný, ale nenávisťná trpkosť sa z neho vytratila. Pozrela na Gatsbyho. "A je to, Jav," povedala - ale keď si chcela zapáliť cigaretu, ruka sa jej triasla. Odrazu hodila cigaretu i horiacu zápalku na koberec.

"Chceš priveľa!" zavolala na Gatsbyho. "Milujem ťa teraz - to ti nestačí? Nemôžem odvolať, čo bolo."

Bezmocne sa rozvzlykala. "Kedysi som ho milovala

- ale milovala som aj teba."

Gatsby otvoril a zavrel oči.

"Milovala si aj mňa?" opakoval po nej.

"Aj to je klamstvo," povedal Tom zúrivo. "Ani nevedela, že ste na svete. Čo vy viete - medzi mnou a Daisy sú veci, aké vy nikdy nepoznáte, aké ani jeden z nás nikdy nezabudne."

Zdalo sa, že tie slová sa do Gatsbyho priam telesne zarezávajú.

"Chcem sa s Daisy porozprávať medzi štyrmi očami," nástojil. "Teraz je celá rozrušená -"

"Ani medzi štyrmi očami ti nemôžem povedať, že som Toma nikdy nemilovala," priznala žalostným hlasom. "Nebola by to pravda."

"Pravdaže nie," súhlasil Tom.

Obrátila sa k mužovi.

"Akoby tebe na tom záležalo," povedala.

"Pravdaže záleží. Odteraz sa o teba budem lepšie starať."

"Nerozumiete," povedal Gatsby hlasom, poznačeným panikou. "Vy sa už o ňu starať nebudete."

"Nie?" Tom vyvalil oči a zasmial sa. Už sa ovládal

- mohol si to dovoliť. "A prečo nie?"

"Daisy od vás odchádza." "Hlúposť."

"Ale ja naozaj odchádzam," povedala, navidomoči silene.

"Neodchádza!" Tomove slová akoby sa zrazu hrozivo opreli do Gatsbyho. "A rozhodne nie s obyčajným podvodníkom, ktorý by musel ukradnúť ešte aj ten prsteň, čo jej dá na prst!"

"Už nevydržím!" zvolala Daisy. "Prosím vás, poďme už."

"Kto vy vôbec ste?" vybuchol Tom. Jeden z tej bandy, čo poskakuje okolo Meyera Wolfshiema - toľko náhodou viem. Trošku som sa o vašich obchodoch poinformoval - a zajtra v tom budem pokračovať."

"Nech sa vám len páči, starký," povedal Gatsby pevným hlasom.

"Prišiel som na to, čo boli tie vaše drogérie." Obrátil sa k nám a vychrlil to zo seba. "Spolu s tým Wolfshiemom poskupovali tu aj v Chicagu celý rad drogérií v bočných uličkách a predávali pod pultom doma pálený šnaps. To je jedno z jeho čísel. Keď som ho prvý raz v živote videl, tipoval som, že načierno kšeftuje so šnapsom, a veľmi som sa nemýlil."

"No a čo?" povedal Gatsby zdvorilo. "Pokiaľ sa pamätám, váš priateľ Walter Chase sa vôbec neodhodil, keď sa mohol trochu priživiť."

"A vy ste ho nechali v kaši, pravda? Ani ste prstom nepohli, keď ho v New Jersey na mesiac zavreli. Bože! Mali by ste Waltera počuť, keď príde na vás reč!"

"Prišiel za nami celkom švorc. Bol ohromne rád, že si môže nahrabať trochu peňazí, starký."

"Toho starkého si nechajte!" okríkol ho Tom. Gatsby neodpovedal. "Walter by vás mohol namočiť aj za porušovanie zákona o stávkach, ale Wolfshiem ho tak vystrašil, že radšej drží zobák."

Gatsbymu sa zase objavil na tvári ten neznámy, a predsa povedomý výraz.

"A to s tými drogériami boli iba malé ryby," pokračoval Tom pomaly, "ale teraz šijete čosi také, že sa Walter o tom bojí čo len rozprávať."

Pozrel som na Daisy, ktorá upierala vyľakané oči raz na Gatsbyho, raz na muža, a potom na Jordan, ktorá začala na brade balansovať s neviditeľným, ale veľmi zaujímavým predmetom. Nato som sa obrátil ku Gatsbymu - a zdesil som sa jeho výrazu. Vyzeral - a to vravím so zaslúženým pohrdaním ku klebetnému bľabotu v jeho záhrade - akoby bol "zabil človeka". Vtom okamihu sa jeho tvár nedala opísať ináč ako tými fantastickými slovami.

Výraz zmizol a Gatsby začal vzrušene rozprávať Daisy, všetko popieral, bránil svoje meno pred obvineniami, ktoré nikto nevyslovil. No ona sa s každým slovom čoraz väčšími uzatvárala do seba, a tak sa Gatsby vzdal a v boji pokračoval už iba mŕtvym senom, a kým sa popoludnie nenávratne krátilo, usiloval sa dotknúť čohosi, čo už bolo nehmataťelne, dobýval sa nešťastne, nepodliehajúc zúfalstvu, k tomu stratenému hlasu na druhom konci izby.

Ten hlas zase poprosil, aby sme už išli.

"Prosím ťa, Tom! Už to nevydržím."

Vystrašené oči prezrádzali, že akékoľvek zábery, akékoľvek odvaha, to všetko bolo nenávratne preč.

"Vy dvaja už choďte domov, Daisy," povedal Tom. "V aute pána Gatsbyho."

Pozrela na Toma, už vyľakano, ale ten s veľkodušným pohrdaním nástojil na svojom.

"Len choď. Nebude ťa obťažovať. Už si tuším uvedomil, že jeho opovážlivý flirtík sa skončil."

A nato zmizli, bez slova, vytrhnutí, náhodní, odrezaní - ako príznaky - ešte aj od našej ľútosti.

Po chvíli Tom vstal a začal baliť neotvorenú fľašu whisky do uteráka.

"Chcete sa napiť? Jordan?... Nick?" Neodpovedal som. "Nick?" spýtal sa znova. "Prosím?" "Chceš sa napiť?"

"Nie, ďakujem... Práve som si spomenul, že mám dnes narodeniny."

Mal som tridsať rokov. Predo mnou sa prestierala zlovestná, hrozivá cesta nového desaťročia.

Bolo sedem hodín, keď sme nasadli s Tomom do športíaka a vydali sa na Long Island. Tom v jednom kuse rozprával, nadšene a so smiechom, ale jeho hlas bol pre nás dvoch s Jordan taký vzdialený ako cudzí krik na chodníku alebo hrmost nadzemnej železnice nad našimi hlavami. Ľudská sympatia má svoje hranice, a my sme bez najmenej ľútosti nechali ich tragický spor za sebou spolu s miznúcimi svetlami mesta. Tridsiatka - prísľub desaťročia samoty, ubúdajúci počet slobodných známych, ubúdajúci obsah v mešci nadšenia, ubúdajúce vlasy. Ale mal som vedľa seba Jordan, ktorá bola na rozdiel od Daisy taká múdra, že neprenášala dávno zabudnuté sny z jedného veku do druhého. Keď sme išli po tmavom moste, jej bledá tvár sa mi lenivo oprela o plece na kabáte a hrôzyplný úder tridsiatky zamrel pri ubezpečujúcom stisku jej ruky.

A tak sme sa viezli chladným súmrakom v ústrety smrti.

Mladý Grék Michaelis, ktorý mal tú kaviareň pri kopách popola, bol hlavným svedkom pri súdnej ohliadke mŕtvol. Cez najväčšiu horúčavu spal, potom čosi po piatej sa len tak vybral do garáže a Georgea Wilsona našiel v kancelárii chorého - naozaj chorého, bol práve taký bledý ako tie jeho biele vlasy a na celom tele sa triasol. Michaelis mu radil, aby si šiel ľahnúť, ale Wilson odmietol, lebo by mu vraj ušli obchody. Kým ho sused presviedčal, strhol sa im nad hlavami zúrivý lomoz.

"Zamkol som tam ženu," vysvetľoval Wilson pokojne. "Ostane tam až do pozajtra, a potom sa odsťahujeme."

Michaelis sa začudoval; štyri roky boli susedmi, a Wilson nikdy nevyzeral na to, že by bol čo len trochu schopný takého výroku. V podstate to bol jeden z takých ustatých tvorov; ak nepracoval, sedel na stoličke vo dverách a pozeral na ľudí a na autá, čo chodili po ceste. Ak sa mu niekto prihovril, vždy sa privetivo, bezfarebné usmial. Bol mužom svojej ženy, nie sám sebou.

Michaelis sa teda pochopteľne usiloval vyzvedieť, čo sa stalo, ale Wilson nechcel povedať ani slova - namiesto toho začal na návštevníka vrhať čudné, podozrievavé pohľady a vypytoval sa ho, čo robil v určité hodiny v určité dni. Keď už Michaelis začínal byť nervózny, okolo dverí prešlo zopár robotníkov, mieriacich do reštaurácie, a tak využil príležitosť a pobral sa preč, hoci neskôr chcel ešte prísť. Ale neprišiel. Asi zabudol, to je všetko. Keď zase vyšiel von, čosi po siedmej, spomenul si na ten rozhovor, lebo zdola z garáže počul hlas pani Wilsonovej, hlasný a pohľadový.

"Zbi ma!" počul ju vykrikovať. "Zraz ma na zem a zbi ma, zbabelec jeden špinavý!"

Vzápätí vybehla do súmraku, kývajúc rukami a vykrikujúc - a kým sa stačil pohnúť odo dverí, bolo po všetkom.

"Auto smrti," ako ho nazvali noviny, nezastalo; vyrútilo sa z hustnúcej tmy, na zlomok sekundy tragicky zakolísalo a potom zmizlo za zákrutou. Mavromichaelis si ani nebol istý, akú malo farbu - prvému policajťovi povedal, že bolo svetlozelené.

Druhé auto, to, čo išlo smerom do New Yorku, zastalo o sto metrov ďalej a jeho vodič sa náhlivo vrátil tam, kde Myrtle Wilsonová, ktorej život tak násilne vyhasol, kľáčala na ceste a jej hustá, tmavá krv sa miešala s prachom.

Michaelis a ten vodič boli pri nej prví, ale keď jej roztrhli blúzu, dosiaľ vlhkú od potu, videli, že ľavý prsník sa jej voľne hojdá ako nejaký príviesok, a nebolo ani treba počúvať, či srdce pod ním bije. Ústa mala doširoka otvorené a v kútikoch natrhnuté, akoby sa trochu dusila, keď zo seba vydávala tú úžasnú životnosť, ktorú si uchovala tak dlho.

Už z diaľky sme videli tri či štyri autá a zástup zvedavcov.

"Nehoda!" povedal Tom. "To je dobre. Konečne sa Wilsonovi trochu rozhýbe obchod."

Spomalil, ale ešte stále nemal v úmysle zastáť, iba keď sme prišli bližšie, pri pohľade na zarazené, zaujaté tváre ľudí pred dverami garáže automaticky stúpil na brzdu.

"Pozrime, čo sa robí," povedal neisto. "Len na skok."

Nato som si uvedomil, že z garáže sa neprestajne ozýva dutý, kvilivý zvuk - a keď sme vysadli zo športíaka a pobrali sa ku dverám, zvuk sa rozložil na slová "Bože môj", znova a znova opakované v zadúšavom stone.

"To je volačo vážne," povedal Tom vzrušene.

Postavil sa na prsty a ponad kruh hláv nazeral do garáže, osvetlenej iba žltým svetlom žiarovky v hojdajúcom sa kovovom koši. Potom mu zachrapčalo v hrdle, prudko sa rozohnal mocnými rukami a predral sa cez zástup.

Kruh sa zase zavrel za ustavičného rozhorčeného šomrania; prešla hádam minúta, kým som vôbec niečo uvidel. Nato

rozbili formáciu noví zvedavci, a my s Jordan sme sa zrazu našli vnútri.

Na ponku pri stene ležala mŕtvola Myrtle Wilsonovej, zabalená v prikrývke a ešte v jednej prikrývke, akoby ju v ten horúci večer mrazilo, a nad ňou sa skláňal Tom, obrátený chrbtom k nám a nehybný. Vedľa neho stál policajt z motocyklovej hliadky a s náramným potením a opravovaním si zapisoval do notesa mená. Sprvu som nevedel zistiť, odkiaľ prichádzajú tie škrekľavé, stonavé slová, ktoré sa tak hlasne rozliehali v holej garáži - a potom som zbadal Wilsona, ako stojí na vyvýšenom prahu kancelárie, oboma rukami sa drží veraj a kníše sa sem a tam. Akýsi človek mu ticho dohovára a podchvíľou sa mu pokúšal položiť ruku na plece, ale Wilson nevidel a nepočul. Oči mu pomaly klesali od hojdajúcej sa žiarovky k bremenu na ponku pri stene, potom sa s myknutím zase vracali k žiarovke, a pritom neprestajne volal, škrekľavo a strašlivo: "Bože mô-ôj! Bože mô-ôj! Bože mô-ôj!"

Po chvíli Tom prudko zdvihol hlavu, zastretými očami sa poobzeral po garáži a čosi nesúvislo zašomral policajtovi.

"M - a - v -" hovoril policajt, "- o -"

"Nie, r -" opravil ho ten druhý, "M - a - v - r - o -"

"Počúvajte," zašomral Tom zúrivo. S "r -" vravel policajt, "o -"

"o -"

"o -" Zdvihol hlavu, keď mu Tomova široká ruka dopadla tvrdo na plece. "Čo chcete, človeče?"

"Chcem vedieť, čo sa stalo."

"Zrazilo ju auto. Na fľaku mŕtva."

"Na fľaku mŕtva," opakoval Tom s nehybným pohľadom.

"Vybehla na cestu. Hovädó jedno, ani len nezastal s tým autom."

"To boli dve autá," povedal Michaelis, "jedno išlo hore a druhé dolu, viete?"

"Kam išli?" spýtal sa policajt dychtivo.

"Každé iným smerom. No a ona -" zdvihol ruku k prikrývkam, ale na polceste sa zháčil a spustil ju zase k boku, " - ona vybehla von a to auto, čo šlo z New Yorku, ju naplno nabralo, takou päťdesiatkou alebo šesťdesiatkou."

"Ako sa to tu volá?" spýtal sa policajt.

"Nijako, nemá to meno."

Pristúpil k nim bledý, slušne oblečený černoch.

"Bolo to žlté auto," povedal, "veľké žlté auto. Nové."

"Videli ste nehodu?" spýtal sa policajt.

"Nie, ale to auto prešlo okolo mňa o kus ďalej na ceste a ťahalo viac ako šesťdesiatku. To bola taká osemdesiatka, deväťdesiatka."

"Poďte sem, nech si zapíšem vaše meno. Nezavádzajte tam. Chcem si zapísať, ako sa volá."

Niekoľko slov z tohto rozhovoru zrejme preniklo až k Wilsonovi, kníšucemu sa vo dverách kancelárie, lebo medzi jeho zadúšavými výkrikmi sa zrazu ozvala nová téma:

"Mne nemusíte rozprávať, čo to bolo za auto! Dobré viem, čo to bolo za auto!"

Pozrel som na Toma a videl som, ako sa mu pod kabátom napína pletenec svalstva vzadu na pleci. Rýchlo šiel k Wilsonovi, zastal pred ním a pevne ho chytil za ruky nad laktom.

"Musíte sa spamätať," povedal mu s drsnosťou, ktorá pôsobila upokojujúco.

Wilson uprel oči na Toma; prudko sa postavil na prsty a vzápätí by sa bol zrútil na kolená, keby ho Tom nebol držal.

"Počúvajte," povedal Tom a trochu ho potriasol. "Došiel som sem iba pred chvíľkou z New Yorku. Chcel som vám privieť ten športiak, čo sme o ňom rozprávali. To žlté auto, v ktorom som sa poobede viezol, nebolo moje - počujete? Za celé popoludnie som ho ani nevidel."

Iba ten černoch a ja sme boli tak blízko, že sme počuli, čo vraví, ale policajtovi sa zrejme nepozdával jeho tón a zamieril ta výbojným pohľadom.

"Čo to tam je?" spýtal sa.

"Ja som jeho priateľ." Tom obrátil hlavu, ale rukami pevne držal Wilsona. "Vraví, že pozná to auto, čo to spravilo... Bolo žlté."

Policajt, hnaný akýmsi neurčitým popudom, podozrievavo pozrel na Toma.

"A vaše auto má akú farbu?"

"Modré, športiak."

"Ideme rovno z New Yorku," povedal som.

Potvrdil to ktosi, čo šiel kúsok za nami, a policajt sa odvrátil.

"Tak, a teraz keby ste mi ešte raz poriadne nadiktovali to meno -"

Tom zdvihol Wilsona ako bábiku, zanesol ho do kancelárie, posadil ho na stoličku a vrátil sa.

"Nieкто by sem mohol ísť a sadnúť si k nemu," zavelil s prevahou. Čakal, kým dvaja chlapi, čo stáli najbližšie, nepozreli na seba a nepobrali sa neochotne do kancelárie. Potom za nimi zavrel dvere a zišiel z jediného schodíka, vyhýbajúc sa pohľadu na stôl. Keď išiel okolo mňa, zašepkal: "Poďme preč."

S pocitom, že sme strašne nápadní, tlačili sme sa za Tomom, ktorý nám pánovitými rukami prerážal cestu cez dosiaľ rastúci zástup; pritom sme prešli okolo náhliaceho sa doktora s kufíkom v ruke, ktorého zavolali v šialenej nádeji pred pol hodinou.

Tom išiel pomaly, kým sme neboli za zákrutou - potom pevne stúpil na plyn a športiak sa rútil nocou.

Po chvíli som počul tichý, chrapľavý vzlyk a videl som, že po tvári mu stekajú slzy.

"Svinár zbabelý!" zaskučal. "Ani len nezastal."

Buchananovský dom sa zrazu niesol k nám pomedzi tmavé, šumiace stromy. Tom zastal pri dverách a pozrel na poschodie, kde dva obloky medzi divým hroznom akoby kvitli svetlom.

"Daisy je doma," povedal. Keď sme vysadali, pozrel na mňa a po tvári mu preletel mrak.

"Mal som ťa vysadiť v Západnom vajci, Nick. Dnes sa už aj tak nedá nič robiť."

Celý sa akosi zmenil a rozprával vážne a rozhodne. Keď sme kráčali ku schodom po štrkovej cestičke, zaliatej mesiacom, niekoľkými pevnými vetami odbavil celú situáciu.

"Zatelefonujem ti po taxík, aby si mohol ísť domov, a kým budeš čakať, chodte s Jordan do kuchyne, nech vám dajú niečo na večeru - ak máte chuť." Otvoril dvere. "Podťe dnu."

"Nie, ďakujem. Ale bol by som rád, keby si mi zavolať ten taxík. Počkám vonku."

Jordan mi položila ruku na predlaktie.

"Nepôjdeš dnu, Nick?"

"Nie, ďakujem."

Bolo mi mierne nanič a chcel som byť sám. Ale Jordan tam ešte chvíľku postala.

"Ešte je len pol desiatej," povedala.

Nešiel by som dnu ani za boha; na jeden deň som ich mal všetkých až po krk, a odrazu to platilo aj na Jordan. Zrejme sa mi to dosť dalo vyčítať z tváre, lebo sa strmo zvrtila a vybehla hore schodmi do domu. Niekoľko minút som sedel s hlavou v dlaniach, kým som nepočul, že vnútri ktosi dvíha telefón a komorníkov hlas objednával taxík. Potom som sa pomaly pobral po cestičke, že počkám pri bráne.

Neprešiel som ani dvadsať metrov, keď som začul svoje meno a spomedzi dvoch krikov vykročil na cestičku Gatsby. Vtedy to už so mnou asi vyzeralo všelijako, pretože som nevedel myslieť na nič iné, iba na to, ako mu ružový oblek svieti v mesačnom svetle.

"Čo tu robíte?" spýtal som sa.

"Len tak stojím, starký."

Neviem prečo, ale zdalo sa mi to hanebné. Ktohovie, možno sa chystal v nasledujúcej chvíli vykradnúť dom; nebol by som sa čudoval, keby som bol v tmavom kroví za ním uvidel zlovestné tváre, tváre "Wolfshiemových ľudí".

"Videli ste cestou nejaké nešťastie?" spýtal sa po chvíľke.

"Áno."

Zaváhal.

"Je mŕtva?"

"Áno."

"Myslel som si to; aj Daisy som tak povedal. Lepšie, keď šok príde naraz. Prestala to celkom dobre."

Rozprával, akoby na inom nezáležalo, iba na Daisyinej reakcii.

"Do Západného vajca som šiel bočnou cestou," pokračoval, "a auto som nechal v garáži. Pochybujem, že by nás bol niekto videl, ale naisto to tvrdiť, pravdaže, nemôžem."

To sa mi už tak sprotivil, že som sa mu ani neunúval povedať, že sa mýli.

"Kto bola tá žena?" spýtal sa.

"Volala sa Wilsonová. Jej muž má tú garáž. Ako sa to vlastne stalo, dočerta?"

"No, pokúsil som sa ešte strhnúť volant -" Stíchol, a odrazu som si domyslel pravdu.

"Daisy šoférovala?"

"Áno," odvetil po chvíli, "ale poviem, prirodzene, že som viedol ja. Viete, keď sme vyšli z New Yorku, bola veľmi nervózna a myslela si, že sa upokojí, ak bude šoférovať - a tá žena nám vbehla do cesty, práve keď sme mali auto z protismeru. Zbehlo sa to strašne rýchlo, ale zdalo sa mi, že sa chce s nami rozprávať, akoby si myslela, že sme nejakí známi. No a Daisy najprv zabočila preč od tej ženy k tomu druhému autu, ale potom jej zlyhali nervy a zahla zase nazad. Len čo som sa dotkol volantu, zacítil som náraz - určite ju to na mieste zabilo."

"Celkom ju to roztrhlo -"

"Nerozprávajte mi o tom, starký." Bolestne sa strhol. "Tak či onak - Daisy pridala plyn. Chcel som, aby zastala, ale ona nemohla, tak som zatiahol ručnú brzdú. Potom sa mi zrútila do lona a ďalej som šoféroval ja."

"Zajtra jej už nič nebude," doložil po chvíľke. Ja tu len počkám, či ju nebude obťažovať pre tú nepríjemnosť dnes popoludní. Zamkla sa vo svojej izbe a keby začínal byť násilný, Daisy bude rozsviečovať a zhasínať svetlo."

"Ani sa jej nedotkne," povedal som. "Nemyslí na ňu."

"Ja mu neverím, starký."

"Ako dlho tu budete čakať?"

"Celú noc, ak bude treba. Prinajmenšom dokiaľ všetci nepôjdu spať."

Zišlo mi na um, že na vec možno pozerat' aj ináč. Čo ak Tom zistí, že auto viedla Daisy? Môže si vziať do hlavy, že je v tom nejaká súvislosť - môže si vziať do hlavy hocičo. Pozrel som na dom; dolu svietili dva či tri obloky a z Daisyinej izby na vyvýšenom prízemí sa rozlievala ružová žiara.

"Počkajte tu," povedal som. "Pozriem, či sa nechystá nejaký rozruch."

Vrátil som sa nazad po okraji trávniku, ticho som prešiel cez štrkovú cestičku a po prstoch vystúpil hore schodmi na verandu. V salóne boli rozhrnuté záclony a videl som, že vnútri nikto nie je. Keď som prešiel verandu, kde sme večerali v ten júnový večer pred tromi mesiacmi, dostal som sa k malému obdĺžniku svetla; domyslel som si, že to je oblok na komore.

Roleta bola stiahnutá, ale nad podobločnicou som našiel škáru.

Daisy a Tom sedeli naproti sebe za kuchynským stolom a medzi nimi stál tanier so studeným pečeným kurat'om a dve fľaše piva. Sústredene jej čosi rozprával ponad stôl a vo svojom zaujatí jej chytil ruku a celú jej ju zakryl dľaňou. Daisy chvíľami zdvihla k nemu oči a súhlasne prikývla.

Neboli šťastní a ani jeden z nich sa nedotkol kurat'a či piva - a jednako neboli ani nešťastní. Z celého výjavu



neklamné vyžarovalo ovzdušie prirodzenej dôvernosti a každý by bol povedal, že snujú nejaké úklady.

Keď som sa po prstoch odkrádal z verandy, počul som, ako po tmavej ceste neisto napreduje k domu môj taxík. Gatsby čakal na cestičke presne tam, kde som ho nechal.

„Je tam hore ticho?“ spýtal sa úzkostlivo.

„Áno, celkom ticho.“ Zaváhal som. „Radšej podíť domov a vyspiť sa.“

Pokrútil hlavou.

„Počkám tu, kým si Daisy neľahne. Dobrú noc, starký.“

Strčil ruky do vreciek na kabáte, obrátil sa a ďalej si horlivo obzeral dom, akoby moja prítomnosť kalila posvätnosť jeho hliadky. A tak som odišiel a nechal som ho stáť v mesačnom svetle - na stráži nad ničím.

Celú noc som oka nezažmúril, nad prielivom neprestajne zavýjala v hmle siréna a ja som sa napolo chorý zmietať medzi grotesknou skutočnosťou a divými, hrôzyplnými snami. Nadránom som začul na Gatsbyho štrkovej cestičke taxík, a hneď som vyskočil z postele a začal sa obliekať - mal som pocit, že mu čosi musím povedať, pred čím si ho varovať, a ráno by už bolo neskoro.

Keď som išiel cez trávnik, videl som, že dvere na dome sú ešte otvorené a on sa opiera o stôl v hale, zdolaný sklúčenosťou či spánkom.

„Nestalo sa nič,“ povedal mdlo. „Čakal som a asi o štvrtej prišla k obloku, chvíľku tam postala a potom zhasla.“

Jeho dom sa mi nikdy nezdal taký obrovský ako v tú noc, keď sme prekutávali veľké izby a zháňali cigarety. Rozhŕňali sme záclony, ktoré boli ako šiatre, a prehmatali nezráateľné metre tmavých stien, hľadajúc elektrické vypínače - raz som sa s čľapnutím zvalil na klávesy neviditeľného klavíra. Všade bolo nevysvetliteľne mnoho prachu a izby boli potuchnuté, akoby ich už dlhé dni nevetrali. Na neznámom stole som našiel dózu a v nej dve vypáchnuté, suché cigarety. V salóne sme dokorán otvorili veľké sklené dvere, sadli si, fajčili a pozerali do tmy.

„Mali by ste ísť preč,“ povedal som. „Určite vystopujú vaše auto.“

„Teraz ísť preč, starký?“

„Choďte na týždeň do Atlantic City alebo do Montrealu.“

Nechcel o tom ani počuť. Ved' nemôže opustiť Daisy, kým nebude vedieť, čo Daisy spraví. Zúfalo sa držal akejsi poslednej nádeje a ja som nemal to srdce, aby som mu ju bral.

V tú noc mi porozprával čudnú históriu svojej mladosti s Danom Codym - porozprával mi ju, lebo Jay Gatsby" sa rozbil ako sklo o Tomovu tvrdú zlobu a dlhá, tajná komédia sa skončila. Myslím, že by sa bol bez najmenej výhrady priznal k hocičomu, ale chcel rozprávať o Daisy.

Bola prvým "slušným" dievčaťom, ktoré v živote stretol. Pri rozličných bližšie neurčených príležitostiach už prišiel do styku s takými ľuďmi, ale vždy ho od nich oddeľoval neviditeľný plot z ostnatého drôtu. Bola preňho vzrušujúco žiaduca. Chodil k nim domov, najprv s inými dôstojníkmi z Camp Taylor, potom aj sám. Nevychádzal z úžasu - v živote nevročil do takého krásneho domu. Čo však ten dom napĺňalo strhujúcim čarom, to bol fakt, že v ňom bývala Daisy - bol jej čímisi takým samozrejým ako jemu stan v tábore. Obostieralo ho ovzdušie zrelého tajomstva, náznak, že spálne na poschodí sú krajšie a chladnejšie ako inde, že na jeho chodbách sa odohráva čosi veselé a žiarivé, že tu možno nájsť romantické dobrodružstvá, nie potuchnuté a odložené medzi levanduľu, ale svieže, dýchajúce, poznačené tohtoročnými lesklými autami a tancami, po ktorých ešte nestačili uvädnúť kvety. A vzrušovalo ho aj to, že Daisy už mnohí chlapi milovali - v jeho očiach bola tým cennejšia. Po celom dome cítil ich prítomnosť, vzduch bol prestúpený tieňmi a ozvenami doznievajúcich citov.

Vedel však, že do Daisyinho domu sa dostal iba nesmiernou súhrou okolností. Čo aká skvelá budúcnosť ho čakala ako Jaya Gatsbyho, vtedy bol mládencom bez haliera a bez minulosti a neviditeľný plášť uniformy mu mohol každú chvíľu spadnúť z pliec. A tak sa usiloval využiť čas čo najlepšie. Zmocnil sa, čoho sa dalo, nenásytne a bez výčitiek svedomia - a napokon sa jednej tichej októbrovej noci zmocnil Daisy, zmocnil sa jej, pretože v skutočnosti nemal právo ani dotknúť sa jej ruky.

Bol by sa mohol zhnúť sám sebe, lebo bolo isté, že sa jej zmocnil pod falošnou zámenkou. Nemyslím to tak, že by sa bol azda oháňal svojimi neexistujúcimi miliónmi, ale úmyselne vzbudzoval v Daisy pocit istoty; nechal ju veriť, že je človekom z viac-menej rovnakých vrstiev ako ona sama - že by sa o ňu vedel plne postarať. Pravda však bola taká, že podobnú možnosť nemal - nestála za ním nijaká zámožná rodina a najmenší rozmár neosobnej vlády ho mohol zaviesť hocikam na svete.

Ale nezhnusil sa sám sebe a všetko sa skončilo ináč, ako si predstavoval. Pravdepodobne si chcel vziať, čo sa dá, a ísť ďalej - ale tu poznal, že sa podobral na púť za svätým Grálom. Vedel, že Daisy je neobyčajná, ale netušil, aké neobyčajné môže byť "slušné" dievča. Zmizla vo svojom bohatom dome, vo svojom bohatom, plnom živote - a Gatsbymu nenechala nič. Cítil sa k nej pripútaný ako manželstvom, a to bolo všetko.

Keď sa o dva dni zase stretli, tajil sa dych nie jej, ale Gatsbymu, nie ona, ale on sa cítil akoby oklamáný. Veranda žiarila kúpeným prepychom hviezdneho svitu; prútená sedačka elegantne zavýzgala, keď sa Daisy obrátila k nemu a on ju pobozkal na zvedavé a krásne ústa. Trochu prechladla, takže mala hlas ešte zastretejší a pôvabnejší, a Gatsby si neodolateľne uvedomoval mladosť a tajomnosť, ktorú bohatstvo uvoľní a uchová, uvedomoval si sviežosť jej mnohých šiat a uvedomoval si Daisy, žiaricu ako striebro, bezpečnú a hrdlo povznesenú nad upotené zápasy bedače.

"Ani vám opísať neviem, aký som bol prevrpený, keď som zistil, že ju milujem, starký. Začas som aj dúfal, že ma nechá, ale nenechala ma, lebo aj ona bola zaľúbená do mňa. Myslela si, že veľa viem, lebo som vedel iné veci ako ona... Tak to teda so mnou vyzeralo, zabúdal som na veľké plány, z minúty na minútu som bol väčšmi zaľúbený, a odrazu mi to bolo jedno. Načo konať veľké veci, keď sa lepšie zabávam tým, že jej rozprávam, čo vykonám?"

Posledné popoludnie pred odchodom do zámoria presedel s Daisy a dlho, mlčky ju držal v náručí. Bol studený jesenný deň, v izbe bláol oheň a Daisy horeli líca. Tu i tam sa pohla a on si trochu ináč položil rameno, a raz ju pobozkal



na tmavé, lesklé vlasy. Popoludnie ich na chvíľu naplnilo pokojom, akoby chcelo, aby si odniesli trvalú spomienku pre dlhé rozlúčenie, ktoré im chystal nasledujúci deň. Za celý mesiac svojej lásky si neboli bližší a nevládlo medzi nimi hlbšie porozumenie, ako keď mu Daisy mlčanlivými perami prešla po pleci na kabáte alebo keď sa on dotkol končekov jej prstov, nežne, akoby spala.

Vo vojne si počínal neobyčajne úspešne. Bol kapitánom, ešte kým išiel na front, a po bojoch v Argonskom lese dostal hodnosť majora a velenie nad divíznym guľometným oddielom. Po prímerí sa zúfalo usiloval dostať domov, ale namiesto toho ho akési komplikácie alebo nedorozumenia poslali do Oxfordu. To sa už zhrýzal - z Daisyiných listov bolo cítiť akési nervózne zúfalstvo. Nevedela pochopiť, prečo nechodí domov. Doliehal na ňu tlak vonkajšieho sveta, a tak ho chcela vidieť a cítiť jeho prítomnosť vedľa seba a nanovo sa ubezpečiť, že predsa len koná správne.

Lebo Daisy bola mladá a jej umelý svet rozváňal orchideami, príjemným, veselým snobstvom a orchestrami, ktoré udávali rytmus roku a zhŕňali všetok smútok a nádejnosť života do nových melódií. Saxofóny celú noc kvílili Beale Street Blues ako beznádejný komentár, kým sto párov zlatých a strieborných črievic prestupovalo v lesklom prachu. V sivej podvečernej hodine sa vždy našli miestnosti, ktoré neprestajne pulzovali touto tichou, sladkou horúčkou, kým nové tváre poletovali sem a tak ako ružové lístočky, ktoré smutné trúbky rozvievajú po dlážke.

S príchodom jari sa Daisy znova začala pohybovať týmto súmravným vesmírom; odrazu mala znova aj päť schôdzok za deň s piatimi mládencami a na úsvite bezvládne zaspávala, kým na dlážke pri posteli sa perličky a sífón večerných šiat váľali medzi vádnúcimi orchideami. A celý čas v nej čosi volalo po rozhodnutí. Chcela svoj život sformovať teraz, hneď - a toto rozhodnutie musela spraviť akási sila - sila lásky, peňazí, neodškriepiteľných praktických výhod - ktorá bola na dosah ruky.

Táto sila sa zhmotnila uprostred jari s príchodom Toma Buchanana. Jeho osobnosť i postavenie sa vyznačovali zdravou solídnosťou, a Daisy sa cítila polichotená. Nepochybne nasledoval istý vnútorný zápas a istá úľava. Gatsby dostal list, ešte kým bol v Oxforde.

Nad Long Islandom už svitalo a my sme chodili po prízemí, otvárali aj ostatné obloky a vpúšťali do domu sivejúce, zlatnúce svetlo. Odrazu padol na rosu tieň stromu a v modrom listí sa rozospievali neviditeľní vtáci. Vzduchom sa nieslo pomalé, príjemné prúdenie, sotva vánok, a sľubovalo chladný, pekný deň.

"Pochybujem, že ho vôbec niekedy milovala." Gatsby sa odvrátil od obloka a vyzývavo na mňa pozrel. "Nesmiete zabúdať, starký, že dnes popoludní bola veľmi rozrušená. Podával jej to všetko tak, aby ju nastrašil - aby vyvolal dojem, že som nejakým šestákovým švindlerom. Takže nakoniec ani dobre nevedela, čo vraví."

Zachmúrene si sadol.

"Pravdaže, možno ho chvíľku milovala, hneď po svadbe - ale aj vtedy milovala väčšmi mňa, rozumiete?"

A zrazu vyrukoval s čudnou poznámkou.

"Tak či onak," povedal, "bolo to čisto osobné."

Ako si to mal človek vysvetliť, ak nie tým, že v jeho chápaní celej veci je akýsi rozmer, ktorý nemožno vyjadriť?

Z Francúzska sa vrátil, ešte kým Tom a Daisy boli na svadobnej ceste, a za posledný zvyšok žoldu sa vydal na výpravu do Louisville, ktorá ho síce trýznila, ale nevedel sa jej ubrániť. Týždeň tam ostal, chodil po uliciach, kde sa ich kroky spoločne ozývali novembrovou nocou, a znova navštevoval odľahlé zákutia, kam sa vozili na jej bielom aute. Práve tak, ako sa mu Daisyin dom vždy videl oveľa tajomnejší a veselší ako iné, aj jeho predstava o meste, hoci Daisy už odtiaľ odišla, bola prechutá melancholickou krásou.

Odchádzal s pocitom, že keby bol hľadal usilovnejšie, bol by ju možno našiel - že ju tu zanecháva. Vozeň tretej triedy - vtedy už nemal ani halier - bol rozpálený. Išiel na otvorenú plošinu, sadol si na skladáciu stoličku a stanica ostala vzadu a okolo bežali chrby neznámych domov. A potom už uháňali jarnými poľami, kde sa s nimi chvíľu pretekala žltá I električka, a v nej ľudia, ktorí azda kedysi zazreli bledé čaro jej tváre na ľahostajnej ulici.

Koľaje sa nato skrúcali a vzdalovali od slnka, ktoré klesalo čoraz nižšie a pritom akoby žehnajúco rozťahovalo ruky nad miznúcim mestom, kde sa Daisy prvý raz nadýchla. Zúfalo vystrel ruku, akoby chcel zachytiť čo len závan vzduchu, uchovať si aspoň čosi z toho kúska zeme, ktorý bol preňho krásny, lebo tu žila ona. Ale všetko sa už mihalo tak rýchlo, že to nestačil vnímať zakalenými očami, a vedel, že túto časť, tú najsviežejšiu a najlepšiu, už navždy stratil.

Bolo už deväť hodín, keď sme sa naraňajkovali a vyšli na verandu. Cez noc sa počasie prenikavo zmenilo a teraz bolo vo vzduchu cítiť jeseň. Ku schodom prišiel záhradník, posledný z Gatsbyho bývalých sluhov.

"Vypustím dnes bazén, pán Gatsby. Čoskoro začne padať listie a potom je vždy oštara s potrubím."

"Dnes ešte nie," odvetil Gatsby. Obrátil sa ku mne a povedal, akoby na ospravedlnenie: "Viete, starký, že som sa za celé leto v tom bazéne neokúpал?"

Pozrel som na hodinky a vstal.

"O dvanásť minút mi ide vlak."

Nechcelo sa mi do mesta. Nebol som schopný poriadne ani križom slamy preložiť, ale toto bolo čosi viac - nechcel som opustiť Gatsbyho. Nechal som ten vlak odísť, a ešte jeden, kým som sa vedel odtrhnúť.

"Zavolám vám," povedal som napokon.

"Zavolajte, starký."

"Asi tak okolo poludnia."

Pomaly sme schádzali dolu schodmi.

"Myslím, že aj Daisy zavolá." Úzkostlivo na mňa pozrel, akoby dúfal, že prisvedčím.

"Myslím, že áno."

"Tak zbohom."

Podali sme si ruky a ja som sa pobral preč. Práve keď som dochádzal k živému plotu, spomenul som si na čosi a obrátil som sa.

"Je to mizerná banda," zavolať som mu cez trávnik. "Vy ste hodný viac ako celý ten naničhodný spolok dovedna."

Vždy som bol rád, že som mu to povedal. Bola to jediná poklona, akú som mu kedy spravil, pretože som s ním od začiatku do konca nesúhlasil. Najprv zdvorilo prikývol, a potom sa mu na tvári rozlial ten žiarivý, chápavý úsmev, akoby to bolo spoločné tajomstvo, o ktoré sme sa celý čas nadšene delili. Jeho krikľavý ružový oblek sa odrážal od bielych schodov ako jasná farebná škvrna a ja som si spomenul na ten večer pred tromi mesiacmi, keď som prvý raz zavítal do jeho rodinného sídla. Trávnik i príjazdová cesta boli zaplnené tvármi ľudí, ktorí hádali, aké zlo ho to poškvrnilo - a on stál na tých schodoch, kýval im na rozlúčku a skrýval svoj nepoškvrnitelný sen.

Poďakoval som mu za pohostinstvo. Vždy sme mu zaň ďakovali - ja aj ostatní.

"Zbohom," zavolať som. "Raňajky boli skvelé, Gatsby."

Keď som došiel do mesta, chvíľu som sa pokúšal značiť kurzy nekonečného množstva cenných papierov, a potom som na otáčavom kresle zaspal. Tesne pred poľudním ma zobudil telefón; strhol som sa a na čelo mi vyrazil pot. Bola to Jordan Bakerová; často mi telefonovala v tomto čase, pretože sa tak nepredvídateľne pohybovala medzi rozličnými hotelmi, klubmi a súkromnými domami, že ju ťažko bolo zastihnúť ináč. Jej hlas obyčajne znel zo slúchadla sviežo a chladne, akoby cez oblok doletel kus trávnik, vytrhnutý úderom golfovej palice, ale dnes ráno sa mi zdal drsný a suchý.

"Odišla som od Daisy," povedala. "Som v Hampsteade a popoludní idem do Southamptonu."

Odišť z Daisyinho domu bolo možno taktné, ale aj tak ma to nazlostilo, a pri jej nasledujúcej poznámke som dobreže neskamenel.

"Včera si ku mne nebol veľmi milý."

"A mohlo na tom záležať?"

Chvíľka ticha. Potom:

"Ale aj tak sa chcem s tebou stretnúť."

"Aj ja."

"Čo keby som nešla do Southamptonu a zaviezla sa popoludní do mesta?"

"Nie - dnes popoludní radšej nie."

"V poriadku."

"Dnes popoludní je to nemožné. Mám rozličné -"

Chvíľu sme sa takto zhovárali, a potom sme zrazu dohovorili. Nevieť, kto z nás s ostrým šťuknutím zavesil, ale viem, že mi to bolo jedno. V ten deň som sa s ňou nemohol zhovárať pri čajovom stolíku, aj keby som sa s ňou zato nemal zhovárať už nikdy v živote.

O niekoľko minút som zavolať Gatsbymu domov, ale bolo obsadené. Skúsil som štyri razy; nakoniec mi z centrálneho rozčúlene povedali, že linka je blokováná pre medzimestský rozhovor z Detroitu. Vybral som cestovný poriadok a zakrúžkoval si vlak, čo odchádzal desať minút pred štvrtou. Potom som sa zaklonil na stoličke a pokúsil sa rozmýšľať. Bolo práve poľudnie.

Keď som v to ráno cestoval okolo kôp popola, naschvál som prešiel na druhú stranu vozňa. Vedel som si predstaviť, že tam celý deň bude postávať zástup zvedavcov, chlapi budú hľadať v prachu tmavé flaky a nejaký rozrečnený chlap bude znova a znova rozprávať, ako sa to stalo, až to aj preňho samého bude čoraz neskutočnejšie a viac to nebude môcť rozprávať, a tragický čin Myrtle Wilsonovej upadne do zabudnutia. Teraz sa chcem trochu vrátiť a rozprávať, čo sa stalo v garáži predchádzajúci večer, keď sme odišli.

Sestru Catherine našli len po veľkom zháňaní. V ten večer zrejme porušila svoju zásadu, že nepije, lebo prišla celkom osprostená od pijatky a nevedela pochopiť, že sanitka už odišla do Flushingu. Keď ju o tom presvedčili, ihneď zamdlela, akoby práve to bolo na celej veci najnezniesiteľnejšie. Ktosi láskavý či zvedavý ju vzal do auta a odviezol ju po stopách sestrinej mŕtvol.

Meniaci sa zástup ešte dlho po polnoci bil ako príboj o priečelie garáže, vnútri sa George Wilson knísal na pohovke. Dvere kancelárie ostali počas otvorené a každý, kto prišiel do garáže, pozrel cez ne, akoby neodolateľne priťahovaný. Nakoniec ktosi povedal, že to je hanba, a zavrel ich. Bol s ním Michaelis a zopár iných chlapov, najprv štyria či piati, potom dvaja či traja. O čosi neskôr musel Michaelis poprosiť posledného neznámeho, aby počkal ešte štvrt hodinky, kým si nezájde domov a nenavará za kanvicu kávy. Potom tam ostal s Wilsonom sám až do svítania.

Okolo tretej nastala vo Wilsonovom nesúvislom bľabotaní zmena - trochu sa upokojil a začal rozprávať

o žltom aute. Vyhlasoval, že on už vie, ako zistiť, či je to žlté auto, a potom vysypal, že pred niekoľkými mesiacmi sa jeho žena vrátila z mesta so sinkami na tvári a s napuchnutým nosom.

Ale keď si uvedomil, čo vraví, zháchil sa a zase začal stonavo vykrikovať "Bože môj". Michaelis sa ho nešikovne pokúsil priviesť na iné myšlienky.

"Ako dlho si ženatý, George? No tak, skús chvíľu ticho sedieť a odpovedz mi. Ako dlho si ženatý?"

"Dvanásť rokov."

"Mali ste deti? No tak, George, sed' pokojne - voľačo som sa ťa spýtal. Mali ste deti?"

Tvrde, hnedé chrobáky neprestajne brnkali o sliepňavú žiarovku a zakaždým, keď Michaelis počul, ako vonku na hradskej uháňa auto, podľa zvuku sa mu zdalo, že je to auto, čo pred niekoľkými hodinami nezastalo. Do garáže ho to veľmi neťahalo, lebo na ponku, kde ležala mŕtvola, boli flaky, a tak chodil celý nesvoj po kancelárii - do rána v nej poznal každúčký predmet - a završ si sadol k Wilsonovi a pokúšal sa ho upokojiť.

"Nechodíš niekam do kostola, George, aspoň niekedy? Aj keď si tam možno už dlho nebol? Čo keby som zatelefonoval po kňaza, nech sem príde a pohovára sa s tebou, no?"

Ja tam nechodím."

"Človek potrebuje nejakú vieru, George, pre takéto chvíle. Ved' voľakedy si istotne chodil do kostola. Neženil si sa v

kostole? Počuj, George, veď ma počúvaj. Neženil si sa v kostole?"

"To už bolo dávno."

Námaha, ktorú musel vynaložiť na odpoveď, prerušila rytmus jeho knísania - chvíľu bol ticho. Potom sa mu v očiach znova objavil ten napolo vediači, napolo zmätený výraz.

"Pozri sa tam do šuplíka," ukázal na písací stôl.

"Do ktorého?"

"Do tamtoho - áno, do toho."

Michaelis otvoril zásuvku, ktorú mal najbližšie pri ruke. Nebolo v nej nič, iba malý, prepychový obojok na psa z kože zdobenej striebrom. Očividne bol nový.

"Toto?" spýtal sa a zdvihol obojok.

Wilson sa naň zahľadel a prikývol.

"Našiel som ho včera poobede. Chcela mi to vysvetliť, ale ja som vedel, že to nie je s kostolným riadom."

"Chceš povedať, že si ho kúpila?"

"Mala ho na bielizníku zabalený v hodvábnom papieri."

Michaelis na tom nevidel nič čudného a vymenoval Wilsonovi zo desať dôvodov, prečo si jeho žena mohla kúpiť obojok. Ale niektoré z tých vysvetlení Wilson už zrejme počul od Myrtle, lebo zase začal šepkať "Bože môj" - a jeho utešiteľ si nechal niekoľko dôvodov pre seba.

"A potom ju zabil," povedal Wilson. Odrazu mu ovisla brada.

"Kto?" ; "Veď ja už viem, ako si to zistím."

"To je už chorobné, George," povedal mu priateľ. "Bol to pre teba ťažký úder, a teraz nevieš, čo rozprávaš. Radšej ty len skús ticho sedieť do rána."

"Zavraždil ju."

"Bolo to nešťastie, George."

Wilson pokrútil hlavou. Privrel oči a ústa sa mu sotva badateľne roztvorili pri zvuku, ktorý znel ako sebavedomé "Pehe!"

"Viem to," povedal rozhodne. Ja som dôverčivý človek a o nikom si nič zlé nemyslím, ale keď niečo viem, tak to viem nabetón. Bol to ten chlap v tom aute. Vybehla von, lebo mu chcela voľačo povedať, a on nezastal."

Aj Michaelis si to všimol, ale nezišlo mu na um, že by to mohlo mať nejaký zvláštny význam. Skôr veril, že pani Wilsonová utekala pred mužom, ako že sa usilovala zastaviť určité auto.

"Prečo si myslíš, že bola taká?"

"Nie je všetko, ako sa zdá," vyhlásil Wilson, akoby tým zodpovedal otázku. "Á - á - á -"

Zase sa začal knísať a Michaelis len stál a krútil v rukách obojok.

"Nemáš nejakého priateľa, že by som poňho zatelefonoval, George?"

Bola to nezmyselná nádej - takmer naisto predpokladal, že Wilson nemá priateľa: bolo ho málo aj pre vlastnú ženu. Potešil sa, keď o chvíľu zbadal v izbe zmenu, modrý prísvit pri obloku, a uvedomil si, že svitanie je už neďaleko. Asi o piatej bolo vonku tak modro, že mohli zhasnúť svetlo.

Wilson obrátil sklený pohľad na kopy popola, kde sa sivé obláčiky dvíhali do fantastických tvarov a poletovali v slabom rannom vánku.

"Porozprával som sa s ňou," zašomral po dlhšom mlčaní. "Povedal som jej, že mňa môže oklamať, ale Boha neoklame. Zaviedol som ju k obloku -" namáhavo vstal, zašiel k zadnému obloku, predklonil sa a pritisol tvár na sklo - "a povedal som jej: Boh vie, čo si robila, každý tvoj skutok pozná. Mňa môžeš oklamať, ale Boha neoklameš!"

Michaelis stál za ním a ostrasení si uvedomil, že Wilson pozerá na oči doktora T. J. Eckleburga, ktoré sa práve vynorili, bledé a obrovské, z rednúcej noci.

"Boh vidí všetko," opakoval Wilson.

"To je reklama," upokojoval ho Michaelis. Čosi ho prinútilo odvrátiť sa od obloka a pozrieť do izby. Ale Wilson tam dlho stál, tisol tvár na sklo a pokyvkával hlavou do šera.

O šiestej bol už Michaelis na smrť unavený a potešil sa, keď začul, že pred garážou zastáva auto. Bol to jeden z chlapov, čo tu s ním v noci strážil a sľúbil sa vrátiť; a tak urobil raňajky pre troch, hoci ich potom museli zjesť sami dvaja s tým druhým. Wilson bol už pokojnejší a Michaelis sa šiel domov vyspať; keď sa o štyri hodiny zobudil a bežal do garáže, Wilson už bol preč.

Jeho pohyby - celý čas chodil pešo - dodatočne vystopovali do Port Rooseveltu a odtiaľ do Gad's Hillu, kde si kúpil obložený chlebič, ktorý nezjedol, a pohár kávy. Bol asi ustatý a chodil pomaly lebo do Gad's Hillu došiel až na poludnie. Potiaľ sa dalo bez ťažkostí určiť, ako trávil čas - našli sa chlapci, ktorí videli človeka, "čo vyzeral ako šialený", a automobilisti, na ktorých čudne vyvažoval oči z okraja cesty. Potom na tri hodiny bez stopy zmizol. Polícia vychádzala z toho, čo povedal Michaelisovi - vraj "vie, ako si to zistí" - a dospela k záveru, že za ten čas chodil v tamojšom okolí z garáže do garáže a vypytoval sa na žlté auto. Na druhej strane sa však nenašiel nijaký mechanik, čo by ho bol videl, a Wilson mal možno nejaký ľahší, istejší spôsob, ako sa dozvedieť, čo potreboval. O pol tretej bol v Západnom vajci a tam sa kohosi spýtal, ako sa dostane ku Gatsbyho domu. Takže vtedy už poznal Gatsbyho meno.

O druhej sa Gatsby obliekol do plaviek a povedal komorníkovi, že ak by niekto telefonoval, majú mu to prísť ohlásiť k bazénu. Zastavil sa v garáži po nafukovací matrac, s ktorým sa celé leto zabávali jeho hostia, a šofér mu ho pomohol napumpovať. Potom rozkázal, že otvorené auto nesmie za nijakých okolností opustiť garáž - a to bolo čudné, lebo pravý predný blatník potreboval opravu.

Gatsby si vyložil matrac na plece a pohlal sa k bazénu. Raz zastal a trošku si ho popravil, a šofér sa spýtal, či mu nemá pomôcť, ale Gatsby len pokrútil hlavou a vzápätí zmizol medzi žltými stromami.

Nijaký telefonický odkaz neprišiel, ale komorník si nešiel ľahnúť a čakal až do štvrtej - keď ho už dávno nemal komu odovzdať, aj keby bol niekto telefonoval. Mám taký dojem, že ani sám Gatsby neveril, že odkaz príde, a možno mu to už bolo jedno. Ak je to pravda, potom istotne cítil, že stratil starý, teplý svet, že zaplatil vysokú cenu za to, že pridlho žil jedinému snu. Istotne hľadel pomedzi hrozivé listy na celkom cudzie nebo a zamrazilo ho, keď objavil, aká groteskná vec je ruža a ako surovo dopadá slnečné svetlo na sotva stvorený trávnik. Nový svet, hmotný, hoci neskutočný, kde sa náhodne vznášajú úbohé príznaky, dýchajúce sny ako vzduch...

ako tá popolavá, fantastická postava, ktorá sa k nemu zakráda pomedzi beztvaré stromy.

Šofér - bol to jeden z Wolfshiemových chránencov - počul výstrely; neskôr nevedel povedať nič iné, iba že im vraj nevenoval pozornosť. Zo stanice som sa zaviezol rovno ku Gatsbymu, a len keď som úzkostlivo vybehol hore schodmi, strhol sa v dome poplach. Ale oni to už vtedy vedeli, o tom som pevne presvedčený. Nepovedali sme temer ani slovo, a všetci štyria, šofér, komorník, záhradník i ja, sme rýchlo bežali dolu k bazénu.

Vodu čerilo slabé, sotva badateľné prúdenie, ako sa čerstvý prítok uberal k odtoku z jedného konca na druhý. Drobný pohyb na hladine, sotva viac ako náznak vln, unášal zaťažený matrac sem-tam po bazéne. Ľahký závan vetra, ktorý sotva sčeril vodu, vládol zmeniť smer jeho bezmocného putovania s bezmocným bremenom. Keď sa dotkol chumáča listia, pomaly sa obracal a kreslil na vode, ako rameno kružidla, tenký červený kruh.

Až keď sme sa pohli k domu s Gatsbyho telom, zbadal záhradník obďaleč v trávě Wilsonovu mŕtvolu a krvavá obeť bola zavŕšená.

Zvyšok toho dňa, nasledujúca noc i celý nasledujúci deň mi po dvoch rokoch ostali v pamäti ako nekonečné defilé policajtov a fotografov a novinárov, chodiacich neprestajne sem a tam cez Gatsbyho dvere. Hlavnú bránu prehradili lanom, ktoré strážil policajt, takže od zvedavcov bol pokoj, ale chlapci čoskoro objavili, že sa môžu dostať dnu cez môj dvor, a tak sa ich vždy zopár hrčilo s otvorenými ústami okolo bazénu. Ktosi so sebaistým vystupovaním, možno detektív, použil v to popoludnie výraz "šialenec", keď sa skláňal nad Wilsonovým telom, a náhodná autorita jeho hlasu udala tón novinovým správam na druhý deň.

Väčšina tých správ bola príšerná - groteskná, nepodložená, kriľavá a nepravdivá. Keď z Michaelisovej výpovede pri súdnej ohliadke vysvitlo, že Wilson mal voči žene isté podozrenia, myslel som si, že zakrátko nám celú históriu naservirujú ako štekľivý paškvil - ale Catherine, ktorá mohla všetič povedať, držala jazyk za zubami. A ukázala pritom neobyčajnú silu charakteru - odhodlane si ohliadača premeriavala spod vykorigovaného obočia a prisahala, že jej sestra Gatsbyho nikdy nevidela, že jej sestra bola s mužom vrcholne šťastná, že jej sestra sa každej nepleche vyhýbala. Sama tomu uverila a plakala do vreckovky, akoby už najmenej podobné podozrenie bolo pre ňu čímsi neznesiteľným. A tak z Wilsona spravili človeka "pomäteného zármutkom", aby prípad mohol ostať v čo najjednoduchšej podobe. A aj ostal.

Ale táto časť celej histórie sa mi videla vzdialená a nepodstatná. Zistil som, že stojím na Gatsbyho strane, a sám. Od chvíle, keď som do dediny zatelefonoval správu o katastrofe, s každým dohadom o ňom a s každou praktickou otázkou sa obracali na mňa. Sprvu som bol prekvapený a zmätený; potom, keď Gatsby ležal vo svojom dome a nehýbal sa, nedýchal, nehovoril, hodinu za hodinou, postupne som si uvedomoval, že zodpovednosť padla na mňa, lebo nikoho iného to nezaujíma - totiž nezaujíma tým prenikavým osobným záujmom, na aký má každý na konci akési neurčité právo.

Pol hodiny potom, čo sme ho našli, zatelefonoval som Daisy, zatelefonoval som jej pudovo a bez váhania. Ale odišla aj s Tomom skoro popoludní, a brali si so sebou batožinu.

"Nechali adresu?"

"Nie."

"Nepovedali, kedy sa vrátia?"

"Nie."

"Nemáte predstavu, kde sú? Ako by som ich mohol nájsť?"

"Neviem. Neviem vám povedať."

Chcel som mu niekoho priviesť. Chcelo sa mi zísť do izby, kde ležal, a ubezpečiť ho: "Gatsby, niekoho vám privediem. Nebojte sa. Len sa na mňa spoľahnite a ja vám niekoho privediem -"

Meyer Wolfshiem nebol v telefónnom zozname. Komorník mi dal adresu jeho kancelárie na Broodway, a ja som zavolať informácie, ale kým som zohnal číslo, bolo už dávno päť hodín preč a telefón nikto nedvíhal.

"Mohli by ste zazvoniť ešte raz?" poprosil som centrálu.

"Už som tam zvonila trikrát."

Je to veľmi dôležité."

"Ľutujem. Obávam sa, že tam nikto nie je."

Vrátil som sa do salóna a v prvej chvíli sa mi zazdalo, že to sú náhodní hostia - všetky tie úradné osobnosti, čo ho zrazu naplnili. Ale hoci odtiahli plachtu a pozerali zhrozenými očami na Gatsbyho, v hlave mi neprestával znieť jeho protest:

"Počujte, starký, musíte mi niekoho zohnať. Musíte sa pousilovať. Toto nemôžem podstúpiť sám."

Ktosi sa ma začal kadečo vypytovať, ale ja som ho nechal tak, išiel som na poschodie a náhlivo prezrel nezamknuté časti Gatsbyho stola - nikdy mi výslovne nepovedal, že jeho rodičia sú mŕtvi. Ale nenašiel som nič - iba zo steny na mňa hľadela fotografia Dana Codyho, pamiatka na zabudnuté násilenstvo.

Na druhý deň ráno som poslal do New Yorku komorníka s listom pre Wolfshiema, kde som ho žiadal o informácie a prosil som ho, aby prišiel najbližším vlakom. Keď som tú prosbu písal, zdala sa mi zbytočná. Bol som pevne presvedčený, že sadne na vlak, len čo uvidí noviny, tak ako som bol presvedčený, že ešte pred poludním príde telegram od Daisy - ale neprišiel ani telegram ani pán Wolfshiem; neprišiel nik, len ešte viac policajtov a fotografov a novinárov. Keď sa komorník vrátil s Wolfshiemovou odpoveďou, začal sa ma zmocňovať vzdor, pociť pohŕdavej



solidarity, ktorá spája nás dvoch s Gatsbym proti všetkým ostatným.

Vážený pán Carraway.

Je to pre mňa jeden z najstrašnejších úderov v živote ani nemôžem uveriť že je to naozaj pravda. Nad takým šialenstvom akého sa dopustil ten človek sa všetci musíme zamyslieť. Teraz nemôžem prísť lebo ma tu drží veľmi dôležitá obchodná transakcia a nemôžem sa teraz zaplietť do tej veci. Ak by som Vám neskôr mohol nejako pomôcť stačí ak mi pošlete list po Edgarovi. Ani neviem čo sa so mnou robí keď také čosi počujem a som z toho celý preč.

S úctou Váš

Meyer Wolfshiem

a pod tým náhlivé postskriptum:

Dajte mi vedieť ako bude s pohrebom atď. vôbec nepoznám jeho rodinu.

Keď popoludní zazvonil telefón a z medzimestskej ohlásili, že volá Chicago, pomyslel som si, že je to konečne Daisy. Ale na druhom konci linky sa ozval mužský hlas, veľmi slabý a vzdialený.

"Tu Slagle..."

"Áno?" Meno mi bolo neznáme.

"Pekný výbuch, čo? Dostali ste telegram?"

"Nižaké telegramy neprišli."

"Mladý Parke má malér," vychrlil zo seba. "Načapali ho, keď podával tie akcie cez pult. Päť minút predtým dostali z New Yorku obežník a tam boli tie čísla. Čo na to poviete, no? V tých zapadákoch človek nikdy nevie -"

"Haló!" skočil som mu do reči ako bez dychu. "Počúvajte - tu nie je pán Gatsby. Pán Gatsby je mŕtvy."

Na druhom konci linky nasledovalo dlhé ticho, po ňom výkrik... a nato sa s rýchlym šťuknutím spojenie prerušilo.

Myslím, že to bolo na tretí deň, keď z akéhosi minnesotského mestečka došiel telegram, podpísaný Henry C. Gatz. Bolo v ňom len toľko, že odosielateľ ihneď odchádza a aby sme počkali s pohrebom, kým nepríde.

Bol to Gatsbyho otec, vážny starý pán, veľmi bezradný a zronený, zababušený do dlhého, lacného hubertusu, hoci bol teplý septembrový deň. Oči mu neprestajne slzili od vzrušenia, a keď som mu vzal z rúk kufrik a dáždňik, začal si tak sústavne potáľovať riedku sivú hriadku, že som ho len horko-ťažko vyzliekol z kabáta. Už-už sa chystal odpadnúť, tak som ho zaviedol do hudobného salóna, usadil ho a poslal po nejaké jedlo. Ale keď nechcel a pohár mlieka sa mu vylial z roztrasených rúk.

"Videl som to v chicagských novinách," povedal. "Všetko to bolo v chicagských novinách. Hneď som išiel na vlak."

"Nevedel som, ako vás nájsť."

Neprestajne lietal po izbe nič nevidiacim pohľadom.

"Bol to šialenec," povedal. "Istotne bol šialený."

"Nechceli by ste trochu kávy?" núkal som ho.

"Ďakujem, nič si neprosím. Nič sa mi nežiada, pán -"

"Carraway."

"Nič sa mi teraz nežiada. Kde dali Jimmyho?"

Zaviedol som ho do salóna, kde ležal jeho syn, a nechal som ho osamote. Zopár chlapcov vyšlo na schody pred domom a nazeralo do haly; musel som im povedať, kto prišiel, a potom sa neochotne pobrali preč.

Po chvíľke pán Gatz otvoril dvere a vyšiel von; ústa mal otvorené, tvár mu trochu očervenela a z očí mu stekali samotárske a nepravdivé slzy. Dospel do veku, keď smrť už neprichádza ako príšerné prekvapenie, a keď sa teraz prvý raz poobzeral okolo seba a videl vysokú, nádhernú halu a veľké izby, ktorými sa z nej chodilo do iných izieb, do jeho smútku sa začala miešať úctivá pýcha. Pomohol som mu vyjsť do spálne na poschodí; kým si vyzliekal kabát a vestu, povedal som mu, že sme všetko odložili, kým nepríde.

"Nevedel som, ako si to budete želať, pán Gatsby -"

"Gatz je moje meno."

"- pán Gatz. Myslel som si, že ho možno budete chcieť odviesť na západ."

Pokrútil hlavou.

Jimmy mu sa vždy väčšmi páčilo tu na východe. Na východe sa dopracoval k svojmu postaveniu. Boli ste synovým priateľom, pán -"

"Boli sme blízki priatelia."

"Čakala ho veľká budúcnosť, viete. Bol to iba mladý človek, ale tuto mal toľko ako málokto."

Uznanlivo si poklepal na čelo a ja som prikývol.

"Keby ostal nažive, bol by sa stal veľkým človekom. Takým ako James J. Hill. Pomáhal by budovať našu vlasť."

"To je pravda," prisvedčil som stiesnene.

Ďarbavo sa pokúšal stiahnuť z postele vyšívajú prikrývku, potom si meravo ľahol - a za okamih už aj spal.

Ten večer zatelefonoval ktosi očividne vyľakaný, a kým sa predstavil, najprv sa vyzvedal, kto som.

"Tu je Carraway," povedal som.

"Á." Bolo poznať, že sa mu uľavilo. "Tu Klipspringer."

Aj mne sa uľavilo, lebo sa mi zdalo, že to veští ďalšieho priateľa pri Gatsbyho hrobe. Nechcel som dávať oznam do novin, lebo by som prilákal zástupy zvedavcov, atak som sám obtelefonoval zopár ľudí. Ťažko ich bolo nájsť.

"Pohreb je zajtra," povedal som. "O tretej, odtiaľto z domu. Bol by som rád, keby ste to povedali každému, kto má

záujem."

"Poviem, určite," vyhlkol. "Pravdaže, sotva niekoho stretnem, ale keby, tak iste."

Ten tón vo mne vzbudil podozrenie.

"Vy sám, pravdaže, prídete."

"No, rozhodne sa pokúsim. Volám zato, že -"

"Počkajte," skočil som mu do reči. "Čo keby ste tak povedali, že prídete?"

"Teda, fakticky - pravda je fakticky taká, že som u jedných známych tu v Greenwichi, a oni tak ako dosť čakajú, že zajtra budem s nimi. Fakticky chystajú taký akože piknik či čo. Pravdaže, pokúsim sa uvoľniť."

Uľavil som si netajeným "Pehe!" a on ma asi počul, lebo nervózne pokračoval:

"Volám zato, že som si tam nechal jedny topánky. Pomyslel som si, či by vás neobťažovalo, keby ste mi ich po komorníkovi poslali. Viete, sú to tenisky, a bez nich som tak ako dosť bezmocný. Bývam u pána B. F. -"

Zvyšok mena som už nepočul, lebo som zavesil.

Potom som sa za Gatsbyho začal trochu hanbiť - jeden pán, ktorému som zavolať, naznačoval, že dostal, čo si zaslúžil. Bol som si však sám na vine, lebo to bol jeden z tých, čo sa najzúrivejšie posmievali Gatsbymu, keď sa podgurážili jeho alkoholom, a mohol som mať toľko rozumu, aby som mu netelefonoval.

Ráno v deň pohrebu som sa vybral do New Yorku za Meyerom Wolfshiemom; podľa všetkého to bol jediný spôsob, ako som ho mohol zastihnúť. Dvere, ktoré som otvoril na liftboyovu radu, mali nápis "Holdingová spoločnosť Swastika" a v prvej chvíli sa zdalo, že vnútri nikto nie je. Keď som však niekoľkokrát nadarmo zakričal "Haló", za priehradkou sa ozvala zvada, a po chvíli sa z vnútorných dverí vynorila pekná židovka a nepriateľsky si ma premerala čiernymi očami.

"Nikto tu nie je," povedala. "Pán Wolfshiem odcestoval do Chicaga."

Prvá časť jej výpovede bola zrejme nepravdivá, lebo vnútri si ktosi začal nemelodický pohvizdovať "Rozárku".

"Povedzte mu, prosím vás, že ho hľadá pán Carraway."

"Nemôžem ho predsa dovliecť z Chicaga, nie?"

V tejto chvíli spoza dverí zavolať akýsi hlas, neklamné Wolfshiemov: "Stella!"

"Nechajte na stole vizitku," povedala rýchla "Dám mu ju, keď sa vráti."

"Ale ja viem, že je tu."

Pokročila ku mne a rozhorčene si začala rukami chodiť hore-dolu po bokoch.

"Mládenci, vy si myslíte, že sem môžete vletieť, kedy sa vám zapáči," hrešila ma. "Už toho máme potiaľto. Keď poviem, že je v Chicagu, tak je v Chicagu."

Spomenul som Gatsbyho.

"A-há." Zase si ma obzrela. "Mohli by ste chvíľku - Ako sa to voláte?"

Zmizla. O chvíľu slávnostne zastal vo dverách Meyer Wolfshiem a vystrel ku mne obe ruky. Zatiahol si ma do kancelárie, úctivým hlasom poznamenal, že je to pre nás všetkých veľmi smutná chvíľa, a ponúkol mi cigaru.

"Spomínam si, ako som sa s ním zoznámil," povedal. "Mladý major, práve demobilizoval a celý bol ovešaný medailami, čo dostal vo vojne. Bol na tom tak zle, že musel nosiť uniformu, lebo si nemal za čo kúpiť poriadne šaty. Prvý raz som ho videl, keď prišiel do Winebrennerovej herne na Štyridsiatej tretej ulici a hľadal nejakú prácu. Pár dní už nemal kúska jedla v ústach. Poďte sa so mnou naobedovať," povedal som mu. Za pol hodiny toho zjedol za vyše štyri doláre."

"Pomohli ste mu v začiatkoch?" spýtal som sa ho.

"Pomohol? Ja som z neho spravil to, čím bol!"

"Aha."

"Postavil som ho na nohy, a z ničoho, rovno z ulice. Na prvý pohľad som videl, že to je sympatický mládenec, a gentleman, a keď mi povedal, že bol na Oxforde, hneď mi bolo jasné, že takého človeka môžem potrebovať. Postaral som sa, aby vstúpil do Americkej légie, a tam ho mali vo veľkej úcte. Hneď nato vybavil nejakú vec pre jedného môjho klienta až v Albany. Takto sme vo všetkom držali spolu -" zahákoval do seba dva hrubé ukazováky - "vždy spolu."

Dosť by ma bolo zaujímalo, či sa toto spoločenstvo vzťahovalo aj na baseballovú operáciu v roku 1919.

"A teraz je mŕtvy," povedal som po chvíli. "Boli ste mu najbližším priateľom, a tak viem, že mu iste rád prídete popoludní na pohreb."

"Rád by som prišiel."

"Tak prídte."

Chlpy v nozdách sa mu trochu zachveli a keď pokrútil hlavou, oči mal zaliate slzami.

"To nemôžem - nemôžem sa do toho zaplietť," povedal.

"Niet sa do čoho zaplietť. Už je po všetkom."

"Keď zabijú človeka, tak sa vždy usilujem nijako sa do toho neplietť. Držím sa bokom. Keď som bol mladý, to bolo iné - ak mi zomrel kamarát, všetko jedno ako, vytrval som pri ňom až do konca. Poviete možno, že to je sentimentálne, ale myslím to celkom vážne - až do trpkého konca."

Videl som, že má nejaký dôvod, prečo sa rozhodol neprísť, a tak som vstal.

"Chodili ste na univerzitu?" spýtal sa ma z ničoho nič.

V prvej chvíli sa mi zdalo, že mi ponúkne "kšeft", ale on len pokýval hlavou a podal mi ruku.

"Naučme sa preukazovať človeku priateľstvo, kým žije, a nie až po smrti," navrhol. "Potom už mám zásadu držať sa bokom."

Keď som odišiel z jeho kancelárie, nebo sa chmúrilo a do Západného vajca som sa vrátil v daždiku. Keď som sa preobliekol, išiel som do susedov a pána Gatza som našiel, ako sa nervózne prechádza v hale. Bol čoraz pyšnejší na

syna a na jeho majetok, a teraz mi chceš čosi ukázať.

Jimmy mi poslal tento obrázok." Trasúcimi sa prstami vybral náprsnú tašku. "Pozrite sa."

Bola to fotografia synovho domu s dolámanými roškami a zašpinená od dotykov mnohých rúk. Horlivo mi ukazoval každú podrobnosť. "Pozrite sa sem!" a potom mi hľadal v očiach obdiv. Ukazoval tú fotografiu tak často, že nakoniec bola preňho asi skutočnejšia ako samotný dom.

Jimmy mi to poslal. Myslím, že to je veľmi dobrý obrázok. Pekne ukáže."

"Veľmi pekne. Boli ste s ním v poslednom čase?"

"Prišiel ma pred dvoma rokmi navštíviť a kúpil mi dom, kde teraz bývam. Pravdaže, veľmi nás zarmútilo, keď ušiel z domu, ale teraz vidím, že mal na to dôvod. Vedel, že ho čaká veľká budúcnosť. A odkedy sa dopracoval k úspechu, bol ku mne veľmi štedrý."

Očividne sa mu nechcelo odložiť obrázok a ešte dobrú minútu mi ho záľubne držal pred očami. Potom zase skryl náprsnú tašku a vybral z vrečka starú, dokmášanú kovbojku, nazvanú Hopalong Cassidy.

"Pozrite, túto knihu mal ako chlapec. To vám otvorí oči."

Otvoril zadnú dosku a obrátil knihu tak, aby som videl. Na poslednom prázdnom liste bolo tlačеныmi písmenami napísané REŽIM DŇA a dátum 12. septembra 1906. A pod tým:

Vstávať 6,00

Cvičiť s činkami a na rebríku 6,15 - 6,30

Študovať elektrinu atď. 7,15 - 8,15

Práca 8,30 - 16,30

Bejzbal a šport 16,30 - 17,00

Cvičiť rečníctvo, vyrovnanosť a ako ju dosiahnuť 17,00 - 18,00

Študovať potrebné vynálezy 19,00 - 21,00

#### VŠEOBECNÉ ODHODLANIA

Nemárniť čas u Shaftera alebo (meno, nerozlúštiteľné)

Nefajčiť a nežuť tabak

Každý druhý deň sa okúpať

Prečítať týždenne jednu poučnú knihu alebo časopis

Ušetriť týždenne 5,00 dolárov (prečiarknuté) 3 doláre

Byť lepší k rodičom

"Našiel som tú knihu celkom náhodou," povedal stariec. "Otvorí vám oči, nie?"

"Otvorí vám oči."

Jim sa musel uplatniť. Vždy mal takéto odhodlania a podobne. Všimli ste si, čo tam má, že sa musí učiť? Na to on vždy bol. Raz mi povedal, že jem ako prasa, a ja som ho za to zbil."

Nechcelo sa mu knihu zavrieť, každý bod nahlas prečítal a potom dychtivo pozrel na mňa. Dost', myslím, čakal, že si ten zoznam odpišem pre vlastnú potrebu.

Krátko pred treťou prišiel z Flushingu luteránsky pastor a ja som mimovoľne začal vyzeráť z obloka ostatné autá. Gatsbyho otec takisto. A keď čas bežal, keď prichádzali sluhovia a potom postávali v hale, začal utrápené žmurkať a ustarostené, neisto rozprával o daždi. Pastor niekoľkokrát pozrel na hodinky, tak som si ho odvedol nabok a poprosil, aby ešte pol hodiny počkal. Zbytočne. Neprišiel nik.

Asi o piatej došiel náš sprievod, pozostávajúci z troch áut, na cintorín a zastal v hustom mrholení pri bráne - najprv pohrebné auto, strašne čierne a mokré, potom limuzína, kde sedel pán Gatz, pastor a ja, a o čosi neskôr Gatsbyho kombi so štyrmi či piatimi sluhami a poštarom zo Západného vajca, premočenými do nitky. Keď sme šli cez bránu do cintorína, počul som, že zastáva auto a ktosi sa čliape za nami po rozmoknutej zemi. Obzrel som sa. Bol to ten pán so sovými okuliarmi, ktorého som raz v noci pred tromi mesiacmi našiel v Gatsbyho knižnici obdivovať knihy.

Odvtedy som ho nevidel. Neviem, ako sa dozvedel, kedy je pohreb, ba ani neviem, ako sa volá. Po hrubých sklách mu stekali kvapky dažďa, a on si zložil okuliare a poutieral si ich, aby videl, ako z Gatsbyho hrobu s'ahujú ochrannú celtnu.

Vtedy som sa usiloval chvíľku myslieť na Gatsbyho, ale bol už veľmi ďaleko, a ja som si len spomenul - aj to bez zvláštnej trpkosti - že Daisy neposlala list ani kvet. Nejasne som počul, že ktosi mrmle "Blažený ten mŕtvy, ktorého dážd' kropí," a nato sovooký pán odhodlane povedal: "Amen, veru tak."

Rýchlo sme sa trúsili dažďom k autám. Sovie oči sa mi pri bráne prihovorili.

"Nestihol som prísť do domu," poznamenal.

"To nik nestihol."

"Ale čo!" Ostal zarazený. "Prepánajána! Veď ich k nemu chodili celé stovky!"

Zložil si okuliare a zase si ich utrel, z jednej i druhej strany.

"Chudák ksicht," povedal.

Jednou z mojich najživších spomienok je, ako som sa na Vianoce vracal na západ, najprv z gymnázia a neskôr z univerzity. Tí, čo išli ďalej ako po Chicago, stretli sa za decembrového večera o šiestej na starej, šerej Ústrednej stanici, kam sa s nimi v náhlosti prišli rozlúčiť niekoľkí chicagskí priatelia, už strhnutí vírom prázdninových zábav. Spomínam si na kožuchy dievčat, ktoré sa vracali od slečny tej a tej, na štebot a zmrazený dych, na ruky, kývajúce nad hlavami, keď sme zazreli starých známych, na to, ako si porovnávali, kto je kam pozvaný: "Idete k Ordwayovcom? k Herseyovcom? k Schultzovcom?" a na dlhé zelené lístky, ktoré sme pevne držali v rukavičiach. A napokon na špinavožlté vozne

železničnej spoločnosti Chicago, Milwaukee and St. Paul, ktoré stáli na koľajniciach pri bráne a vyzerali veselo ako samy Vianoce.

Keď sme sa pohli do zimnej noci a skutočný sneh, náš sneh, sa začal rozprestierať okolo nás a ligotať sa za oblokmi, a popri nás uháňali sľepňavé svetlá malých wisconsinských staničiek, vo vzduchu sa zrazu rozhostila ostrá, divá sviežosť. Vpíjali sme ju hlbokými dúškami, keď sme sa vracali z večere cez studené chodbičky, a nevysloviteľne sme si uvedomovali, že na jednu čudesnú hodinu sme jedno s touto krajinou, a potom s ňou znova na nerozoznanie splyneme.

To je môj stredný západ - nie pšenica, ani prerie, ani zapadnuté švédske mestečká, ale vzrušujúce, vracajúce sa vlaky mojej mladosti a uličné lampy a zvončeky saní v mrazivej tme a tiene cezmnínových vencov, dopadajúce na sneh z vysvietených oblokov. Ja sám som súčasťou toho všetkého, trochu vážny po tých dlhých zimách, trochu samolúby, že som vyrastal v Carrawayovskom dome v meste, kde sa dodnes domy po dlhé desaťročia nazývajú podľa rodín. Teraz vidím, že napriek všetkému je toto príbeh o západe - Tom i Gatsby, Daisy i Jordan i ja sme boli sami západniari, a možno sme mali nejaký spoločný nedostatok, pre ktorý sme sa akosi nemohli prispôbiť životu na východe.

Aj vtedy, keď ma východ najväčšmi vzrušoval, keď som si najprenikavejšie uvedomoval, o čo je lepší ako znudené, rozťahané, rozrastajúce sa mestá za Ohiom so svojimi nekonečnými inkvizíciami, ktorým unikali len deti a starci - ešte aj vtedy som cítil, že východ má v sebe čosi skreslené. Najmä Západné vajce dosiaľ vystupuje v mojich fantastickjších snoch. Vidím ho ako nočnú scénu od El Greca: stovky domov, konvenčných a pritom groteskných, učupených pod chmúrnou, zamračenou oblohou s kalným mesiacom. V popredí idú po chodníku štyria dôstojní páni v smokingoch a nesú nosidlá, na ktorých leží opitá žena v bielych večerných šatách. Na ruke, ktorá jej hojdavo visí nadol, sa chladne ligocú drahokamy. Chlapi vážne zabočia do akéhosi domu - nesprávneho domu. Ale nikto nevie, ako sa žena volá, a nikoho to nezaujíma.

Po Gatsbyho smrti som vnímal východ takto príťažlivý, tak skreslený, že moje oči nemali sily to napraviť. Atak keď sa vo vzduchu vznášal modrý dym krehkého listia a bielizeň na šnúre tuhla vo vetre, rozhodol som sa vrátiť domov.

Pred odchodom som však musel ešte čosi vybaviť, čosi trápne a neprijemné, čo hádam bolo lepšie nechať tak. Ale chcel som nechať po sebe čistý stôl a nespoliehať sa, že to úslužné a ľahostajné more odnesie po mne špinu. Stretol som sa s Jordan Bakerovou a porozprával sa s ňou dôkladne o tom, čo sa stalo s nami dvoma a čo sa potom stalo so mnou, a ona ležala celkom nehybne vo veľkom kresle a počúvala.

Bola oblečená na golf, a pamätám sa, ako som si pomyslel, že vyzerá ako dobrá ilustrácia - brada zdvihnutá trochu bezočivo, vlasy farby jesenného listia, na tvári ten istý hnedý odtieň ako na bezprstej rukavici, čo jej ležala na kolene. Keď som dohovoril, povedala mi bez komentára, že je zasnúbená s iným. Pochyboval som o tom, hoci bolo niekoľko chlapov, za ktorých sa mohla vydať, stačilo jej prstom kývnuť, ale predstieral som, že ma to prekvapilo. Jednu chvíľu som uvažoval, či nerobím chybu, ale potom som si všetko znova rýchlo premyslel, vstal a začal sa odoberať.

"Ale nechal si ma ty," povedala Jordan. "Nechal si ma cez telefón. Teraz mi už na tebe čerta záleží, ale bolo to pre mňa čosi nové a chvíľu sa mi z toho motala hlava."

Podali sme si ruky.

"Aha, a spomínaš si -" doložila - "ako sme sa raz rozprávali o šoférovaní?"

"No - nie celkom."

"Ako si povedal, že zlý šofér je v bezpečí, len kým nestretne druhého zlého šoféra? A ja som druhého zlého šoféra stretla, pravda? Rozumieš, bola to odo mňa veľká neopatrnosť, takto sa zmýliť v odhade. Myslela som, že si pomerne čestný, priamy človek. Mala som dojem, že si na to tajne pyšný."

"Mám tridsať rokov," odpovedal som. "Už päť rokov som pristarý na to, aby som klamal sám seba a nazýval to čímkoľvek."

Neodpovedala. Nazlostený - a spolu do nej zaľúbený - a posadnutý hroznou ľútosťou som sa pobral preč.

Raz popoludní koncom októbra som zazrel Toma Buchanana. Išiel kus predom mnou po Piatej avenue tým ostražitým, výbojným krokom, ruky držal trochu od tela, akoby chcel odohnať všetko, čo sa mu stavia do cesty, a hlava sa mu rýchlo pohybovala sem i tam, poslušne nasledujúc jeho nepokojné oči. Práve keď som spomáľoval, aby som ho nepredbehol, zastal a začal sa mračiť do klenotníckeho výkladu. Vtom ma zbadal a vrátil sa dozadu, vystierajúc ruku.

"Čo sa stalo, Nick? Nechceš mi podať ruku?"

"Nie. Vieš, čo si o tebe myslím."

"Ty si šialený, Nick," povedal rýchlo. "Totálne šialený. Nevieš, čo sa ti porobilo."

"Tom," spýtal som sa, "čo si povedal Wilsonovi vtedy popoludní?"

Bez slova na mňa hľadel, a ja som vedel, že som dobre hádal, ako to bolo s tými chýbajúcimi hodinami. Začal som sa odvracať, ale on pokročil za mnou a chytil ma za ruku.

"Povedal som mu pravdu," vyhlásil. "Prišiel k dverám, keď sme sa chystali na odchod, a keď som odkázal, že nie som doma, pokúsil sa k nám hore dostať násilím. Bol taký šialený, že by ma bol zabil, keby som mu nebol povedal, čie bolo to auto. Celý čas, čo bol u nás v dome, nespustil ruku z revolvera vo vrecku -" Spurne sa odmlčal. "No a čo, ak som mu to povedal? Toho chlapa to tak či tak čakalo. Sypal ti piesok do očí, práve tak ako Daisy, ale bol to gauner. Prešiel Myrtle tak, ako by si ty prešiel psa, a ani len nezastal."

Na to sa nedalo povedať nič, iba ten jediný, nevysloviteľný fakt, že to nie je pravda.

"A ak si myslíš, že ja som tiež nevytrpel svoje - počuj, keď som šiel dať výpoveď z toho bytu a videl som tam na kredenci trčať tú hlúpu škatuľu psích suchárov, tak som si len sadol a reval ako malé decko. Prisahám bohu, bolo to strašné -"

Nemohol som mu odpustiť alebo ho mať rád, ale pochopil som, že podľa svojho presvedčenia konal celkom správne. Bolo to všetko samá nedbanlivosť a zmlatok. Nedbanliví ľudia, títo Tom a Daisy - rozbíjali veci aj živé tvory, a potom sa



zase utiahli za hradbu svojich peňazí alebo nesmiernej nedbanlivosti, alebo čo ich to už spájalo, a ten neporiadok po sebe nechali upratovať iným...

Podal som mu ruku; zdalo sa mi hlúpe nepodať mu ju, lebo odrazu som mal pocit, že sa rozprávam s dieťaťom. Potom išiel do klenotníctva kúpiť perlový náhrdelník, alebo možno iba pár manžetových gombíkov - a navždy sa zbavil môjho vidieckeho citlivuškárstva.

Keď som odchádzal, Gatsbyho dom bol ešte prázdny - tráva rástla, až bola rovnako vysoká ako moja. Jeden z taxikárov v dedine zakaždým na chvíľku zastal, keď viezol pasažiera okolo brány, a ukazoval dovnútra; možno práve on odviezol Daisy a Gatsbyho do Východného vajca v ten večer, keď sa stalo nešťastie, a možno si o tom vymyslel svoju históriu. Nemal som chuť si ju vypočuť, a preto som sa mu vyhýbal, keď som vystupoval z vlaku.

Sobotné večery som trávil v New Yorku, lebo tie žiarivé, osľňujúce zábavy ňho som mal tak živo v pamäti, že som dosiaľ počul z jeho záhrady hudbu a smiech, slabé a neprestajné, a autá, chodiace po príjazdnej ceste. Jednu noc som tam počul naozajstné hmotné auto, a videl som, ako jeho svetlá zastavujú pri domových schodoch. Ale nepátral som, kto to bol. Možno nejaký posledný hosť, ktorý bol kdesi na konci sveta a ešte nevedel, že zábava sa skončila.

Posledný večer, keď som si už zabalil kufor a predal auto miestnemu obchodníkovi, šiel som si naposledy obzrieť tú ozrutnú, nepodarenú paródiu domu. V mesačnom svetle sa od bielych schodov zreteľne odrážalo neslušné slovo, ktoré tam načarbal akýsi chlapec kusom tehly, a ja som ho zotrel, chrabľavo šúchajúc topánku po kameni. Potom som zašiel dolu na pobrežie a vystrel sa v piesku.

Veľké vily na brehu boli už zväčša pozatvárané a temer nikde nebolo vidieť svetlo, iba čo sa na druhej strane prielivu pohybovala hmlistá žiara trajektu. A ako mesiac stúpala, bezvýznamné domy sa postupne rozplývali, až napokon som sa díval na dávny ostrov, ktorý tu kedysi ležal ako kvet pred zrakom holandských námorníkov - svieža, zelená hrud nového sveta. Jeho zmiznuté stromy, stromy, ktoré museli uvoľniť miesto Gatsbyho domu, kedysi šeptom čičíkali posledný a najväčší zo všetkých ľudských snov; na prelietavú, čarovnú chvíľu musel človek pred touto pevninou zatajiť dych, donútený k estetickému rozjímaniu, ktorému sám nerozumel a neželal si ho, naposledy v dejinách stojac zoči-voči čomusi, čo bolo úmerné jeho schopnosti úžasu.

A ako som tam sedel a hľbal nad dávny, neznámy svetom, zišlo mi na um, aký úžas sa zmocnil Gatsbyho, keď prvý raz zazrel zelené svetlo na konci Daisyinej lodenice. Zďaleka prišiel na tento modrý trávnik, a jeho sen sa mu zdal taký blízky, že sa ho nemohol nezmocniť. Nevedel, že ten sen je už za ním, kdesi v tom nesmiernom neznáme za mestom, kde sa tmavé polia krajiny valia do noci.

Gatsby veril v zelené svetlo, v opojnú budúcnosť, ktorá rok čo rok pred nami ustupuje. Tentoraz nám ušla, ale nič to - zajtra pobehneme rýchlejšie, lepšie vystrieme ruky... A jedného krásneho rána...

A tak sa zmietame ďalej, člny proti prúdu, neprestajne unášané nazad do minulosti.